

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

Cansel YILMAZ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YERLEŞME ADLARININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

Cansel YILMAZ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YERLEŞME ADLARININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Danışman

Prof. Dr. Cemali SARI

Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Cansel Yılmaz'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kadir TEMURÇİN

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Cemali SARI

Üye : Doç. Dr. Güven DİNÇ

Tez Başlığı: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 20/12/2021

Mezuniyet Tarihi : / /2021

Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri" adlı çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Cansel YILMAZ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Cansel YILMAZ
Öğrenci Numarası	20195505008
Anabilim Dalı	Yeni ve Yakınçağ Anabilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Cemali SARI
Tez Başlığı	KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ YERLEŞME ADLARININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak Sayfası, b) Giriş, c) Genel Bilgiler, d) Gereç ve Yöntem, e)Bulgular, e)Tartışma ve f) Sonuç ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam 152 sayfalık kısmına ilişkin, 30/11/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal engelleme yazılımından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 olarak tespit edilmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Akdeniz Üniversitesi “Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları”nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Cansel YILMAZ

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR

_____/_____/_____
(Unvan, Ad Soyad, Tarih, İmza)

Açıklamalar

- 1- Tez Çalışması Orijinallik Raporu tezin yalnızca “Kapak Sayfası”, “Giriş”, “Genel Bilgiler”, “Gereç ve Yöntem”, “Bulgular”, “Tartışma”, “Sonuç ve Öneriler” bölümlerinden oluşan kısmın tek bir dosya olarak intihal engelleme yazılımına yüklenmesi ile alınır.
- 2- Yazılıma yükleme yapılırken “Dosya Başlığı” (document title) olarak tez başlığının tamamı, “Yazar Adı” (author's first name) olarak öğrencinin adı, “Yazar Soyadı” (author's last name) olarak öğrencinin soyadı bilgisi yazılır.
- 3-İsteğe bağlı ayarlar kısmından; “Ödevleri şuraya gönder?” seçeneği mutlaka DEPO YOK şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir;.
- 4- Benzerlik oranında tüm sorumluluk öğrenciye aittir.
- 5- Tez savunma sınavı sonrasında başarılı bulunan öğrenci, tez savunma sınavı tarihi sonrasında tezde yapılmış muhtemel değişiklikleri içeren dosya kullanılarak alınmış ikinci bir intihal raporundaki bilgiler kullanılarak hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından onaylanarak imzalanmış ikinci bir Raporu ve Beyanı Enstitüye teslim etmekle yükümlüdür.

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	iii-iv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	v-vii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	viii-x
HARİTALAR LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv-xv
TEŞEKKÜR.....	xvi
ÖNSÖZ.....	xvii
GİRİŞ.....	1

BİRİCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1.Araştırmanın Yeri ve Sınırlılığı.....	11
1.2. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	13
1.3. Araştırmanın Metot ve Yöntemi.....	15
1.4.Araştırma Sahası ile İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1.Jeomorfolojik Özellikleri.....	27
2.1.1.Dağları.....	29

2.1.2. Platoları.....	31
2.1.3. Ovaları.....	32
2.2. İklim Özellikleri.....	34
2.2.1. Sıcaklık.....	34
2.2.2. Yağış.....	36
2.2.3. Rüzgâr ve Basınç.....	37
2.3. Toprak Özellikleri.....	38
2.4. Bitki Örtüsü Özellikleri.....	39
2.5. Hidrografiya Özellikleri.....	41
2.6. Yerleşme Özellikleri.....	43
2.7. Nüfus Özellikleri.....	47
2.8. Ekonomik Özellikleri.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	57
3.1.1. Lefkoşa İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	65
3.1.2. Gazimağusa İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	77
3.1.3. Girne İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	88
3.1.4. Güzeyurt İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	102
3.1.5. İskele İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	112
3.1.6. Lefke İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	124
3.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafi Sınıflandırılması.....	132

SONUÇ VE TARTIŞMA.....	142
KAYNAKÇA.....	144
ÖZGEÇMİŞ.....	152-153

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Nüfusun Yıllara Göre Dağılışı (1978-2019)	51
Tablo 2.8.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Toplam İhracatın Ükelere Göre Dağılımı (2011-2019)	54
Tablo 2.8.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Toplam İthalatın Ükelere Göre Dağılımı (2011-2019)	56
Tablo 3.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlçe ve Bucak Merkezi Nüfus Dağılışı (Devlet Planlama Örgütü, 2013: 9)	58
Tablo 3.2. İlçelere Göre Nüfus’un Dağılışı (2019-2016)	59
Tablo 3.3a. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)	60
Tablo 3.3b. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)	61
Tablo 3.3c. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)	62
Tablo 3.3d. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)	63
Tablo 3.3e. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)	64
Tablo 3.3.1. Lefkoşa İlçesi Yerleşme Adları (2021)	65
Tablo 3.3.2. Lefkoşa İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)	66
Tablo 3.3.3. Lefkoşa İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması	68

Tablo 3.3.2.1. Gazimağusa İlçesi Yerleşme Adları (2021).....	77
Tablo 3.3.2.2. Gazimağusa İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011).....	78
Tablo 3.3.2.3. Gazimağusa İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması.....	80
Tablo 3.3.3.1. Girne İlçesi Yerleşme Adları (2021).....	88
Tablo 3.3.3.2. Girne İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011).....	89
Tablo 3.3.3.3. Girne İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması.....	91
Tablo 3.3.4.1. Güzelyurt İlçesi Yerleşme Adları (2021).....	102
Tablo 3.3.4.2. Güzelyurt İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011).....	102
Tablo 3.3.4.3. Güzelyurt İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması.....	104
Tablo 3.3.5.1. İskele İlçesi Yerleşme Adları (2021).....	112
Tablo 3.3.5.2. İskele İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011).....	113
Tablo 3.3.5.3. İskele İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması.....	116
Tablo 3.3.6.1. Lefke İlçesi Yerleşme Adları (2021).....	124
Tablo 3.3.6.2. Lefke İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011).....	125
Tablo 3.3.6.3. Lefke İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması.....	126
Tablo 3.3.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması...	134-135

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Lefkoşa İlçesi Sınırından Tel Örgü ile Ayrılan Rum Sınırı (Durdu, B. S. (2021). yş 37, K, İstanbul).....	4
Fotoğraf 2.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Girne Dağları (Durdu, B. S. (2021). yş 37, K, İstanbul).....	31
Fotoğraf 2.6.1. Lefkoşa-Rum Sınır Kapısı, KKTC Tarafından Görünümü (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).....	45
Fotoğraf 3.3.1. Tepebaşı Mahallesi Girişi (Yel, M. (2021). Yş 38, E, Lefkoşa).....	71
Fotoğraf 3.3.2. Arabahmet Mahallesi, Yolun devamında Rum Parkı görülmekte (Çalışkan, F. (2021). Yş 24, K, Lefkoşa).....	72
Fotoğraf 3.3.3. Gönyeli Mahallesi, Rum Evi (Çalışkan, F. (2021). Yş 24, K, Lefkoşa).....	73
Fotoğraf 3.3.4. Büyük Han'ın Üsten Görünüm (Gökyiğit, M. (2021). Yş 56, E, Baf).....	73
Fotoğraf 3.3.5. Surlarıçi Görünüm (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).....	74
Fotoğraf 3.3.6. Göçmenköy Mahallesi, Tipik Sarı Göçmen Evleri (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).....	74
Fotoğraf 3.3.7. Kapalı Maraş Sahilden Görünümü (Şekerci, A. (2021). yş 25, E, Gazimağusa).....	83
Fotoğraf 3.3.8. Lala Mustafa Paşa Camii Görünüm (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf)....	85
Fotoğraf 3.3.3.9. Çatalköy Kıyı Şeridindeki Hz. Ömer Türbesi Yapısı (Kayapınar, O. (2021). yş 42, E, Zonguldak).....	93

Fotoğraf 3.3.3.10. Boğazköy, Dikmen ve Taşkent Mahalle/Köyü Yol Ayrımı (2021).....	94
Fotoğraf 3.3.3.11. Çamlıbel, Dağdere Göleti (2021).....	95
Fotoğraf 3.3.3.12. Karakum Sahili (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).....	96
Fotoğraf 3.3.3.13. Beylerbeyi Mahallesi, Bellapais Manastırı (Kalabak, Ö. (2021). yş 40, E, Sivas).....	97
Fotoğraf 3.3.3.14. Karaoğlanoğlu Şehitliği (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).....	98
Fotoğraf 3.3.3.15.Zeytinlik Kesim (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).....	99
Fotoğraf 3.3.4.16. Turunçgil, Singeli Meydan (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....	106
Fotoğraf 3.3.4.17. Zümrütköy Girişi (2021).....	107
Fotoğraf 3.3.4.18. Serhatköy Girişi (2021).....	108
Fotoğraf 3.3.4.19. Modern Bir Mesken, Yuvacık Köyü (2021).....	109
Fotoğraf 3.3.5.20. İskele Balıkçı Barınağı (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....	114
Fotoğraf 3.3.5.21. İskele Sahili (Şahin, Ş. (2021). yş 37, E, İstanbul).....	118
Fotoğraf 3.3.5.22. Cuma Pazarı, Zeybekköy (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....	120
Fotoğraf 3.3.5.23. Larnaka Şehitleri Anıtı (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....	122
Fotoğraf 3.3.5.24. Balıkçılık, Boğaz (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....	123

Fotoğraf 3.3.6.25. Yeşilırmak Mahallesi, Çilek Bahçesi'nden Görünüm (Pınar, K. E. (2021).
yş 39, E, Antalya).....128

Fotoğraf 3.3.6.26. Cengiz Topel Anıtı, Cengizköy (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).....130

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik2.2.1. 2020 Yılı Aralık Ayı Bölgelere Göre Toplam Yağışlar ve Normalleri.....	37
Grafik 2.2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Aylara Göre Ortalama Rüzgâr Hızı.....	38
Grafik 3.3.1. Lefkoşa'da Kökenini Fiziki ve Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	69
Grafik 3.3.2. Lefkoşa'da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	70
Grafik 3.3.3. Lefkoşa'da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	71
Grafik 3.3.4. Lefkoşa'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	75
Grafik 3.3.2.1. Gazimağusa'da Kökenini Fiziki ve Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	81
Grafik 3.3.2.2. Gazimağusa'da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	82
Grafik 3.3.2.3. Gazimağusa'da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	84
Grafik 3.3.2.4. Gazimağusa'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	86
Grafik 3.3.3.1. Girne'de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	92
Grafik 3.3.3.2. Girne'de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	93
Grafik 3.3.3.3. Girne'de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	97
Grafik 3.3.3.4. Girne'de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	100

Grafik 3.3.4.1. Güzelyurt'da Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	105
Grafik 3.3.4.2. Güzelyurt'da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	106
Grafik 3.3.4.3. Güzelyurt'da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	108
Grafik 3.3.4.4. Güzelyurt'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	110
Grafik 3.3.5.1. İskele'de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları....	117
Grafik 3.3.5.2. İskele'de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	117
Grafik 3.3.5.3. İskele'de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	119
Grafik 3.3.5.4. İskele de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	121
Grafik 3.3.6.1. Lefke'de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları....	127
Grafik 3.3.6.2. Lefke'de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	127
Grafik 3.3.6.3. Lefke'de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	129
Grafik 3.3.6.4. Lefke'de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	131
Grafik 3.3.7.1. İlçe Merkezi ve Bucak Merkezi Nüfus Oranı (2011).....	132
Grafik 3.3.7.2. İlçe Merkezi Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (2019).....	133
Grafik 3.3.7.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	136

Grafik 3.3.7.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	137
Grafik 3.3.7.5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	139
Grafik 3.3.7.6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları.....	141

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	5
Harita 2. Araştırma Sahasının Siyasi Haritası.....	6
Harita 2.1. Araştırma Sahasının Dağları.....	30
Harita 2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Plato Sahalarının Dağılışı.....	32
Harita 2.2.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2020 Yılı Aralık Ayı En Düşük Sıcaklık Ortalaması.....	35
Harita 2.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Nüfus Yoğunluğu Haritası.....	49

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	Bakınız
BM	Bucak Merkezi
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
İM	İlçe Merkezi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Mm/Sec	Milimetre/Saniye
Prof.	Profesör
Vb.	Vebenzerleri
Vs.	Vesaire
°	Derece
°C	Santigrat Derece

ÖZET

KUZHEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ YERLEŞME ADLARININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ülkelerin varlığından söz ederken ilk mekân olarak coğrafya sözcükleri yer almaktadır. Coğrafi koşullar yüzyıllar boyunca medeniyetlerin varlığına etki eden büyük bir faktördür. Yerleşme adları bir bölgenin tarihi ve genel özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Yerleşme adları geçmiş hakkında önemli ipuçları veren değerli kaynaklardır. Fiziki ve beşeri coğrafi faktörlerden etkilenilerek verilen yerleşme isimleri toplumların yerleştikleri mekân ile arasındaki karşılıklı ilişkiden doğan yapıyı bizlere sunmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC), sınırlarını Kuzey, Güney ve Batı tarafından Akdeniz, Güney tarafından ise Kıbrıs Rum yönetimi oluşturur. Kıbrıs adası Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup yüzölçümü 9.251 km²'dir. Türkiye'ye 71 kilometre, Suriye'ye 98 kilometre ve Mısır'a 370 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yüz ölçümü ise 3242 km²'dir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulduğu Kıbrıs Adası geçmişten günümüze Roma, Bizans, Haçlılar, Lüzinyan, Venedik, Osmanlı ve İngiliz gibi birçok devletin egemenliğinde kalmıştır. Her medeniyet kendi kültürel özelliklerini yer isimlerine yansıttığı araştırma sahasında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulması ile birlikte yerleşme isimlerinin Türkçe karşılıklarının verilmesi fiziki ve beşeri coğrafya etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşmelerinin adlandırılmasın da Türk kültürünün etkileri görülmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2021 yılı idari yapılanmasında merkez ilçe, bucak ve mahalle/köy olmak üzere 261 yerleşme ismi tespit edilmiştir. Araştırmada 261 yerleşme adının 110 (%43) fiziki unsurlardan, 144 (%57) beşeri unsurlardan etkilenerek verilen yerleşme ismi olduğu tespit edilmiştir. Fiziki unsurlar içerisinde yer şekilleri ile ilgili yerleşme adlarının, beşeri unsurlar içerisinde ise kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adlarının sahada daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşme adlarının coğrafi özelliklerinin tespit ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Yerleşme Coğrafyası, Yerleşme Adları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

ABSTRACT

THE GEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS OF THE NAMES OF RESIDENTIAL AREAS IN THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

When talking about the existence of countries, the words of geography take place as the first place. Geographical conditions are a major factor influencing the existence of civilizations for centuries. The settlement names provide information about the history and general characteristics of a region. The names of settlements are valuable resources that give important clues about the past. Settlement names given by being influenced by physical and human geographical factors present the structure that arises from the reciprocal relationship between societies and the place where they settled.

The borders of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) are formed by the Mediterranean on the North, South and West, and by the Greek Cypriot Administration on the South. The island of Cyprus is the third largest island in the Mediterranean and its surface area is 9,251 km². It is 71 kilometers from Turkey, 98 kilometers from Syria and 370 kilometers from Egypt. The surface area of the Turkish Republic of Northern Cyprus is 3242 km².

The island of Cyprus, where the Turkish Republic of Northern Cyprus was founded, has been under the sovereignty of many states such as Rome, Byzantium, Crusaders, Lusignan, Venetian, Ottoman and British from past to present. In the research area, where each civilization reflects its own cultural characteristics on the place names, the Turkish equivalents of the settlement names with the establishment of the Turkish Republic of Northern Cyprus were realized with the effect of physical and human geography. In this direction, the effects of Turkish culture can be seen in the naming of the settlements of the Turkish Republic of Northern Cyprus. In the administrative structure of the Turkish Republic of Northern Cyprus in 2021, 261 settlement names were determined, including the central district, subdivision and neighborhood/village. In the study, it was determined that 261 settlement names were affected by 110 (43%) physical factors and 144 (57%) were given by human factors. It has been determined that the names of settlements related to landforms are more common in the physical elements, and the names of settlements related to the person, surname and clan name among the human elements are more common in the field.

The research was carried out to determine and evaluate the geographical features of the settlement names of the Turkish Republic of Northern Cyprus.

Keywords: Settlement names, Settlement Geography, Toponymy, Turkish Republic of Northern Cyprus

TEŞEKKÜR

Araştırmamın konusu olmak üzere çalışmamın her aşamasında yol göstericiliği, tecrübe ve bilgilerinden faydalandığım akademideki yol göstericim, Sayın Hocam Prof. Dr. Cemali SARI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresince, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu Başkonsolos Genel Sekreteri Sayın Hande YENİLEY'e, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu Konsolos Sekreteri Sayın Şebnem ÖZBENLİ'ye ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen KKTC Devlet Planlama Örgütünde Görevli Memur Sayın Zeliş RAİF Hanım'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Her zaman destek olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Antalya Başkonsolosluğu 2021 Dönemi Başkonsolosu Sayın Mustafa Kemal BEYAZBAYRAM'a, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Antalya Başkonsolosluğu Eğitim-Kültür Ataşesi Sayın Mehmet Savaş KORTAY'a ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği Antalya Şube Başkanı Sayın Vural ÖNAL'a çalışmamın her aşamasında desteklerinden ve katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Fotoğraf Sanatçısı ve Kıbrıs Türk Fotoğraf Derneği (FODER) Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet GÖKYİĞİT'e değerli Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ait kendi eserlerinin paylaşımını yaptığı için teşekkür ediyorum.

Saha araştırmamıza katılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Kıbrıslı Türklere katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Manevi desteklerinden ötürü her daim yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım ve aileme teşekkür ediyorum.

Cansel YILMAZ

Antalya, 2021

ÖNSÖZ

İnsan topluluklarının vatan dedikleri topraklara kendi kimlikleri aktarma ve yaşatma amacı gütmeleri ile oluşturdukları yerleşme adları bulunmaktadır. Yerleşme adlarının incelenmesi geçmişle ilgili kurulan bağ ile oluşmuş fiziki ve beşeri etmenlerden etkilenen unsurların analiz edilip ortaya çıkan tablonun değerlendirilmesidir. Toponomi bilimi (Yer adları) insanların bu bağlamda yerleştikleri alanlara verdikleri yerleşme adlarının coğrafi bakış açısıyla analiz edilmesi ve yer adlarının verilmesinde etken olan coğrafi unsurların değerlendirilmesidir. Tarihe ve günümüze ışık tutacak bu araştırmalar, verilen yer adlarının yeni ve yakınçağ da ki etkilerinin neler olduğu ele alınıp tartışılmıştır. Doğa ve insan ilişkisinin karşılıklı ilişkisinden doğan etmenler göz önünde bulundurulmuştur. Ulusal bir bilinç düzeyi oluşturulmak istenerek sistematik olarak ele alınıp tartışılmıştır.

Araştırma "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri" adlı saha ve gözlem araştırmalarını kapsamaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 6 İlçesi'nde planlanmış olan 2021 yılı tez araştırmasında: Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele ve Lefke ilçelerinin Fiziki ve Beşeri Coğrafya özellikleri incelenmiştir. Araştırma sahasında bulunan merkez ilçe, bucak ve mahalle/köy yerleşme adlarının coğrafi sınıflandırılması yapılmıştır.

Tez, üç bölümden oluşmaktadır. Girişte, Coğrafya, Yerleşme Coğrafyası, Toponominin (Yer adları) önemi biliminin önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, araştırmanın yeri ve sınırları, konusu ve amacı, metot ve yöntemi ve araştırma sahası ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ele alınmıştır. İkinci bölümde, Coğrafya özellikleri, Fiziki coğrafya özellikleri (Jeomorfolojik, İklim, Toprak, Bitki örtüsü ve Hidroğrafya özellikleri), Beşeri coğrafya özellikleri (Yerleşme, Nüfus ve Ekonomik özellikleri) olmak üzere araştırma sahasının genel coğrafya özellikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, bulgular kısmına geçilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele ve Lefke ilçelerinin yerleşme adlarının coğrafya özellikleri ele alınmıştır. Yerleşme adlarının coğrafi sınıflandırılması yapılmıştır. Araştırmamızın son bölümü olan sonuç ve tartışma, kaynakça ve ekler ile sona ermektedir. Ekler; tablolar listesi, fotoğraflar listesi, grafikler listesi, haritalar listesi, kısaltmalar listesi, kaynak kişiler ve kaynak kurumlardan oluşmaktadır.

GİRİŞ

Coğrafya bilimi tarihi açıdan en eski bilim topluluğu olduğu bilinmektedir. İlk çağda dünyanın tasviri ve bununla birlikte doğal çevreyi algılama, bilinmeyenin ardındakini anlamaya dayalı bu tasvirlerin, rasyonel ve radikal yaklaşımlar ile ortaya konduğu bilinmektedir. Coğrafya bilimi "yeryüzünün bir ilmi" olup incelediği geniş kapsamlı dalları ile "yeryüzü" terimidir. Ekosistem içerisinde gelişen biyosfer (canlılar küresi), her olgunun dağılışı hakkındaki araştırmaları ile coğrafya biliminin araştırma konusunu oluşturmaktadır. İnsanı ilgilendiren olguların dolaylı ya da doğrudan etki eden unsurları, Coğrafya ilminin araştırma ve inceleme konularını oluşturmaktadır (Doğanay, 2014: 1-3).

Coğrafya, insan ve çevre etkileşimi sonucunda ortaya çıkan dağılışın, aralarında ilişki kurma ve nedensellik ilkelerine bağlı kalarak, araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bir bilimdir. Araştırma ve yöntemlerden elde edilen sonuçları sentez halinde sunan içerisinde birçok bilimi barındıran bilimler topluluğu olduğu bilinmektedir (Özçağlar, 2014: 2).

Coğrafya yeryüzünün bir ilmidir. Yeryüzünün ekonomik, toplumsal ve doğal vakıalarını toplumla ilişkilendirerek inceleyen bilim olarak adlandırılır. Kendi içinde beş anabilim dalına ayrılmıştır. Bu anabilim dalları: Doğal (Fiziki) Coğrafya, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Bölgesel Coğrafya, Türkiye Coğrafyası ve Coğrafya Eğitimi'dir (Doğanay vd., 2011: 1-2).

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Anabilim dalının alt dalını oluşturan Yerleşme Coğrafyası; yerleşmeyi etkileyen faktörler arasında yer alan toplumun doğa ile uyumu arasında ortaya çıkan ekonomik, kültürel ve doğal oluşum nedenlerinin ortaya çıkardığı sonuçlardır. Toplumun coğrafi ortam arasındaki karşılıklı ilişki (bağ) sebebiyle farklı yerleşme şekillerinin görülmekte olduğu bilinmektedir. Yerleşme tiplerini ayıran en önemli etkenler ise iki ana grup altında incelenmektedir. Bu etkenleri; ekonomik açıdan etkenler ve kültürel durum açısından oluşan yerleşme tipleri olarak sıralayabiliriz (Atalay, 2011: 283-286).

İnsan toplulukları yerleşim faaliyetinde bulunacakları alanları rastgele seçmemiş, yaşamaya elverişli doğal koşulların sağlandığı yerleşme alanlarını yerleşim yeri olarak seçtikleri bilinmektedir. Yerleşme coğrafyası, insan topluluklarının yaşadığı alanlardaki yaşam alanı için inşa ettiği yerleşmelerin coğrafyanın temel ilkeleri ile birlikte araştırıp inceleyerek ortaya çıkan sonuçları sentez halinde sunan coğrafyanın bir dalıdır. Yerleşme coğrafyasının araştırma konularını sıralayacak olursak; araştırılan sahadaki yerleşim dağılışının geçmişten günümüze karşılaştırılması ve bu dağılış nedeniyle meydana gelen olgular arasında ilişki kurmaktır. Araştırma sahasında olan yerleşmelerin almış olduğu yerleşme adları (toponomi)

incelenerek, yerleşme alanındaki bu dağılışı coğrafi unsurlar ile ilişkilendirilir. Yerleşme alanının neden seçildiği yapısal ve doğal coğrafya yönünden incelenerek insan topluluklarının neden bu alanı seçtiklerinin izah edilmesi yerleşme coğrafyasının araştırma konuları arasındadır. Yerleşmeler, biçim özelliklerine göre sınıflandırılarak, araştırma sahasındaki coğrafi dağılışı ve yerleşme şekillerine göre tiplenmektedir. Yerleşme alanının en önemli işlevinin barınmak olmadığı bunun yanında sosyoekonomik etkinliklerin, insanların sahada dağılışı üzerine sınıflandırma yapılarak araştırılan ve sentez yoluyla sonuçlarını ortaya koyan bilim dalıdır (Özçağlar, 2014: 80-86).

Yerleşik hayata geçen ilk insanların güvenliği açısından yüksek dağlarla çevrili yerleşim alanları kurarak büyük akarsulu ortamlara daha çok yerleşmeleri, medeniyetleri karakteristik olarak değiştirmiştir. Vadilerin akarsu çıkışlarında bulunan medeniyetler suyun önemli bir yaşam kaynağı olduğunu keşfedip buralara yerleşmiş olup tarım faaliyetinde bulunarak doğanın verdiği bu sunumu kullanarak tarım medeniyetleri haline gelmişlerdir. Daha çok dağ ve platolarda yaşayan medeniyetler hayvancılık ile uğraşmışlardır. Bu medeniyetler savaşçı ruhlulardır. Yerleşim yerlerinin medeniyetler üzerinde bu denli özellikler kazandırmasının sonucunda medeniyetlerin daha çok Orta Kuşak ılıman iklimde yaşadıkları görülmektedir. İklim şartları nedeniyle geçmişte ekvatorial ve kutup iklimi bölgelerinde ilkel kabilelerin varlığını sürdürmüş oldukları bilinmektedir (Gözlü, 2011: 15).

İbn Haldun'un (2013: 206-320) coğrafi özelliklerin topluma etkisini inceleyen mukaddime eserinde; birinci ve ikinci kuşak bölgelerin yaşama elverişli olmadığını belirtmiştir. Bu kuşakların diğerlerine göre çöl yaşamı, kumullu ve boş arazilerin fazla olduğunu, bir yerleşim var ise nüfusun diğer kuşaklara nazaran çok az olduğu görüşündedir. Üçüncü, dördüncü ve diğer kalan kuşakların yaşama elverişli olmasının, arazilerin verimli ve çöl iklimi gibi nedenlerin olmamasına bağlayan İbn Haldun, burada medeniyetlerin ve devletlerin kurulmasına imkân sağladığını belirtmiştir. İbn Haldun, yaşama elverişli bölgelerin sıcaklık değerlerini esas alarak yedi iklim bölgesini üç kategoriye ayırmıştır. İlki; birinci ve ikinci iklim bölgeleridir. Bunlar ekvator çizgisinin kuzeyinden itibaren başlamaktadır. Güneş ışınlarının daha geniş açıyla düşmesine bağlı olarak bu bölgelerde havanın sıcaklığı olukça fazladır. Sıcaklık da birinci bölgede diğerine göre daha sıcak olduğu görüşündedir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci iklim bölgeleri ılıman kuşağı oluşturmakta olduğunu ifade etmiştir. Özellikle dördüncü iklim bölgesi, ılıman kuşağın bütün özelliklerine sahip olduğu görüşündedir. Altıncı ve yedinci iklim bölgesi ise kuzey iklim bölgeleri olarak sınıflandırılarak, aşırı soğukların görüldüğü bölgeler olduğunu ifade ettiği bilinmektedir.

İnsanın tarihsel süreç içerisinde doğa ile uyumu, bölgenin kültürel ve tarihsel değişimini etkilemektedir. Yerleşmeyi sınırlandıran faktörler açısından, dört alt gruba ayırmak mümkündür. Bu faktörleri sıralayacak olursak: denizler, kutup bölgeleri, kuraklık ve yüksekliktir. İnsan ile doğa arasındaki bu uyum neticesinde yerleşim yerlerinin kurulabilmesi için uygun ortam, iklim, verimli topraklar ve su kaynaklarına yakınlık gibi etmenlerin bağlamından ortaya çıkan oluşumlara "Yerleşme Coğrafyası" ismi verilmektedir. Yerleşmenin dağılışına etki eden etmenleri ise iki ana başlık altında inceleyebiliriz; Fiziki faktörler ve Beşeri faktörlerdir (Zaman, 2010: 110-113).

Yerleşmenin dağılışı etkileyen faktörler arasındaki bir diğeri göçlerdir. Nüfusun yerleşme coğrafyasındaki dağılışı etkilediği bilinmektedir. Çalışma alanımızdaki Doğu Akdenizde bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarihinde birçok önemli olayın sonucunda yerleşmenin dağılışı etkileyen faktörler arasında göç etmeni bulunmaktadır. Adanın yerleşme coğrafyasının dağılışı incelediğimizde ortaya çıkan durumda göç alan ve göç veren bir devlet yapısını görmek mümkündür.

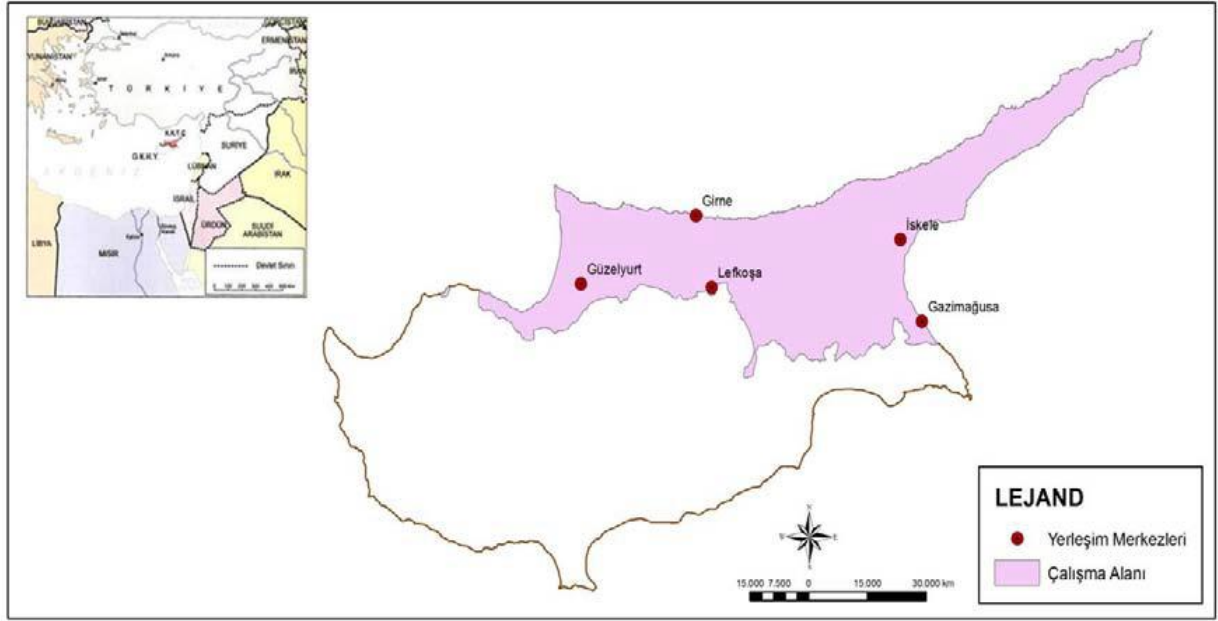
Kıbrıs adasının Güney kısmında, Güney Kıbrıs Rum yönetimi bulunmaktadır. Kuzey kısmında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yönetimi bulunmaktadır. Ada yeşil hat ile ikiye bölünmüştür. Bağımsız Türk devletlerinin en küçüğü sayılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 3355 km²'lik bir yüz ölçümüne sahiptir (Şahin, 2003: 170).

Lefkoşa İlçesi'nden görünen Güney Kıbrıs Rum tarafı yeşil hat kısmı ile ikiye bölünmüştür (Foto 1 bkz).

Fotoğraf 1. Lefkoşa İlçesi Sınırından Tel Örgü ile Ayrılan Rum Sınırı (Durdu, B. S. (2021). yş 37, K, İstanbul).

Doğu Akdeniz'in üçüncü büyük adası (9251 km²) olan Kıbrıs, Akdeniz havzasında bulunan; Sicilya ve Sardinya adalarından sonra gelmektedir. Kıbrıs adasının isminin anlamı Latince'de bakır anlamına gelmektedir. İsmi almasının nedenini ise adada bulunan zengin yeraltı kaynakları bakımından bakır madeni yoğunluğunun fazla olmasıdır. Adanın konumu itibariyle çevresinde bulunan ülkelerin; Kuzeyinde yer alan Türkiye ile 70 km mesafede, Suriye'ye 110 km, Mısır'a 370 km, Girit adasına ise 550 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin konumu itibariyle Türkiye Cumhuriyeti'ne yakın mesafede olduğu bilinmektedir (Koday, 2010: 17).

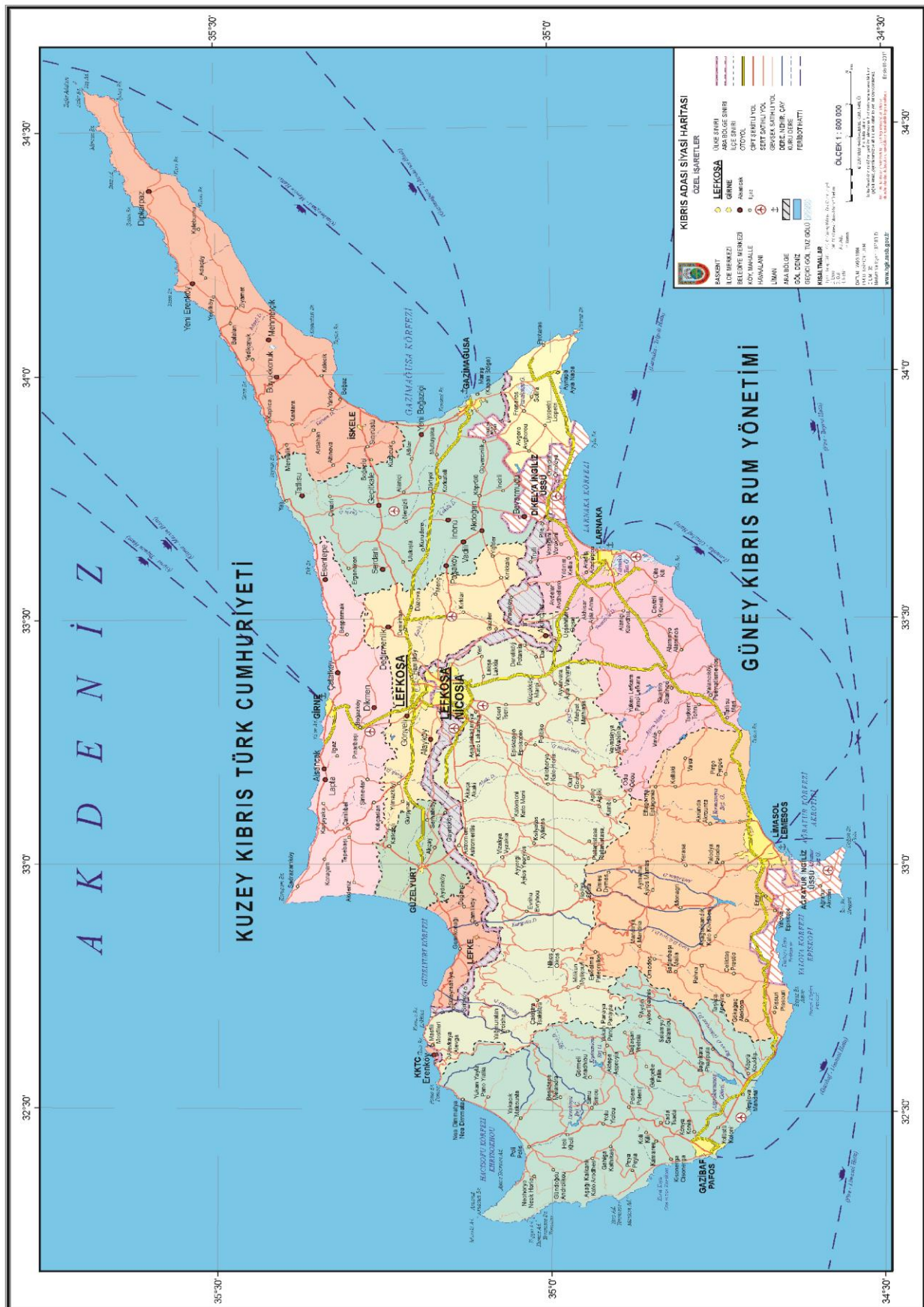

Harita 1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası (Kutoğlu, 2010: 1).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Doğu Akdeniz’de önemli ticaret yolları ve yeraltı kaynakları zenginliği nedeniyle stratejik bir konumda bulunmaktadır. Toros dağ kuşağının devamı olan adada kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin, Kuzeydoğusunda Karpaz yarımadası ve Güneydoğusunda Gazimağusa Körfezi yer almaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin batı kısmında ise Güzelyurt körfezi bulunmaktadır. Adanın kuzey kısmında bulunan kıyılara paralel şekilde uzanan yapısı kireç taşları ile oluşmuş olan Beşparmak dağları bulunmaktadır. Kuzey kesiminde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin 1000 metreyi aşan Selvili tepe (1024 metre) bulunmaktadır (Atalay, 2007: 37).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde hâkim olan iklim tipi Akdeniz iklimidir. Bitki örüsünün iklime olan uygunluğu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisini tarım üzerine yoğunlaştırdığı söylenebilir. Kullanılanabilir tarım alanlarının bulunduğu İç ovada, yetiştirilen başlıca tarım ürünlerinin başında gelen turunçgiller, üzüm ve diğer sebzelerdir. Turunçgillerin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisine katkısı fazladır. Ülke ihracatının başında gelen turunçgiller bu ihracatın $\frac{3}{4}$ ’ünü oluşturduğu bilinmektedir (Şahin, 2003: 172).

Adanın coğrafi konumu jeopolitik ve jeostratejik yönden de önemlidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dünyanın orta noktasında bulunan Akdeniz’de bulunması, Tarih boyunca birçok devlete cazip gelen konumu, ülke ve boğazların gözlem noktası olarak bilinen kara parçası olarak tanımlanabilir. Akdeniz’de bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti jeopolitiği açısından, dünya siyasetinde de ön planda olması artan enerji talebi, yeni petrol arayışları, doğalgaz rezervleri keşfi ve ticari deniz yollarının kullanılması açısından jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemini her geçen gün arttırmaktadır (Turhan, 2016: 20-21).

Harita 2. Araştırma Sahasının Siyasi Haritası (Harita Genel Müdürlüğü, 2021).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 merkez ilçe bulunmaktadır. Lefkoşa (Başkent), Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele ve Lefke'dir. Güzelyurt ilçesinde bulunan Lefke bucağı ayrılarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 6. ilçesi olan Lefke ilçesi oluşturulmuştur (Harita 2 bkz).

Bazı bilim insanlarının "Kıbrıs; Dünya'nın ortasında bir uçak gemisi" gibidir ifadesiyle; Kıbrıs adasının bir uçak gemisine benzetmesi, Akdeniz'in hâkimiyeti bağlamında, adanın stratejik bir konumda olduğundandır (Çeçen, 2014: 39).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Doğu Akdenizde bulunduğu stratejik konumu, tarıma elverişli toprakları ve adaya sahip olan devletlerin stratejik güvenlik açısından önemli bir konumda bulunması, tarihi dönemler içerisinde sürekli yerleşime sahne olmuştur.

Yerleşme adlarının incelenmesi geçmiş hakkında bazı ipuçları sağlaması açısından önemlidir (Sarı, 2007: 493). Toponomi bilimi yunanca da "topos" kelimesinin karşılığı yer ve "onoma" kelimesinin karşılığını ise ad kelimesine karşılık geldiği görüşündedir. Yer adlarının her biri mensup olduğu halka özgü olduğu kendi kültürü içinden izler taşıdığı ve milletin tarihi hakkında bir takım bilgilerin edinilebileceği bilinmektedir (Şahin, 2007: 2; Albayrak Hacaloğlu, 2002: 27).

Geçmiş ile gelecek arasında bağ görevi gören toplumların yaşamış olduğu olaylar ve coğrafi faktörleri sınıflandırmasıyla oluşan ad geleneği, yaşanan toplumun manevi bir serveti olarak tarihteki yerini aldığı bilinmektedir. İsim verme geleneğini toplumdan ayrı düşünülmemesi gerektiği bilinmektedir. Bir bölgeye ait olan arazi parçasının açıklanmasında toprak parçasına verilen coğrafi adlarının hepsine toponomi denilmektedir. Toponomi biliminin terimini inceleyecek olursak; Yunan kaynaklı bir kelime olup Türkçe karşılığı olan "Coğrafi Ad" (Yer adı) anlamına gelmektedir. Bu bilim dalının konusu, incelediği bölgelerin coğrafi adları yani toponimileri ile ilgilenmektedir (Yusifov ve Kerimov, 2017: 11-17).

Ad biliminin, yer adlarını belirten özelliklerini inceleyen bir bilim dalı olan toponomi bilimi, birçok bilimin incelediği alan olarak bilinmektedir. Batıda başlayan ad bilimi sadece dil bilim ile incelenmeye başlanmamış bunun yanında coğrafya, tarih, sosyoloji, antropoloji ve biyoloji gibi bilim dallarının da ilgilendikleri alanlar arasında yerini almıştır. Toprak parçasına verilen ismin toplumun içinde bulunduğu siyasal, kültürel ve coğrafi özellikleri hakkında emareler taşıdıkları bilinmektedir (Sarı, 2016: 340; Günal vd., 2011: 464).

Yer adlarının tasnif edilmesi, geçmişteki coğrafi çevrenin değişiminin coğrafyacılar tarafından tarif edilmesi olarak bilinmektedir. Coğrafya, gelişen olaylar neticesinde bölgenin adlandırılması ve araştırılması ile yakından ilgilenmektedir (Alkan, 2017: 63).

Ali Açıklık'e göre (2003: 182) Ad bilimin alt dalından biri olan toponimi bilimi çalışmaları, 1920 yılları itibarıyla başladığı görüşündedir.

Yerleşme adlarının incelenmesi, coğrafi çevre ve tarihteki yaşanmış olan olaylar bağlamında bölgeye verilen ismin hangi sebeple verdikleri, verilen bu manalı isimlerin verilme amaçlarının yaşayan bölge halkının arazinin coğrafi unsurlarına dayandırılarak mı verdiğinin incelenmesinin yapıldığı bilinmektedir. Verilen manalı isimlerin nereden geldiklerini ve ismi verilen toprak parçasının nasıl bir yer olduğuna dair bize ipuçları vererek tasvir ettiği görülmektedir. Yer adlarının incelenmesi birçok bilime ışık tutacağı ve yardımcı olacağı düşünülmektedir. Yerleşme alanının tarihsel sürecini yer adının toponomik analizi yapılarak ifade edilebilir (Bulut ve Farajzadyan, 2016: 121; Demirkaya ve Arıbaş, 2006: 78).

İbrahim Güner'in (2001: 44) yapmış olduğu çalışmada bazı ülke adlarının dağlar, bitki örtüsü, çöller, ovalar ve göller gibi doğal unsurların yer isimlerinin adlandırılmasında etkili oldukları bilinmektedir. Bazı incelenen devlet isimlerinin bulunduğu konumu bölgenin özelliğini yansıttığı görüşündedir.

Ali Akar'ın (2006: 52) çalışmasındaki renklerden oluşan yer adlarının sadece fiziksel görünüşü ifade ettiğinin düşünülmemesi gerektiği, arazinin yönlerinin de ifade edildiği görüşündedir.

İsim verme geleneği insanoğlunun aynı isimlerinde olduğu gibi birini diğerlerinden ayırt etmek için kullanmışlardır. Doğanın dikkat çeken özelliklerini tanımlayarak, ad verme içerisinde bulunmuştur. Çevresinde gelişen olayların ve coğrafi faktörler eşliğinde tanımlamaya çalışıp, işlevlerine göre ad verilen bu arazi parçalarını hep sorgulamaktadırlar. Yer adlarının içlerinde gizli olan anlamlarını çözümledikçe araştırılan bölgenin tarihi, coğrafi, ekonomik ve siyasi geçmişine de ışık tutulmuş olmaktadır. Yer adlarının incelenmesiyle arazinin yapısı, bitki örtüsü, hayvan çeşitlerine ve doğal kaynaklarına varıncaya kadar bölgenin yapısı ile bilgileri edinmenin mümkün olduğu bilinmektedir. Bölgenin yerleşme tarihine ışık tutmak ve kültür tarihinin analiz edilebilmesi yerleşme adlarının analizinin bir katkısının olduğu bilinmektedir (Yavuz ve Şenel, 2013: 2240-2241; Aksan, 1974: 185; Uğurlu, 2007: 129).

Türklerin hâkimiyet kurduğu ve yerleştikleri topraklara çeşitli isimler verirken aynı zamanda kendilerine yurt edindikleri alanlarda kullandıkları, ana yurtlarını tanımlayan bildikleri isimler ile anmak istedikleri ve yer adlarını vermiş oldukları bilinmektedir (Gülensoy, 1998: 41; Yakupoğlu, 2008: 420-421).

Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) sonunda ada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmak üzere ikiye bölünmüştür. Adanın güney kesiminde yaşayan Kıbrıs Türk halkı, kuzey bölgesine yerleştirildi. Kuzey kesiminde kalan Rumlar ise adanın güney kesimine yerleştirilmiştir. Bu nüfus değişikliğinin sonucunda yerleşim yerlerinin adlandırılmasın da bazı değişikliklere gidilmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) sonrası devletin "Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi" kurmasıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan halkın, yer adlarının Türkçeleştirilmesi için talepte bulundukları bilinmektedir. 1980 yılının sonuna kadar yer adlarının Türkleşmesinin tamamlandığı bilinmektedir (Yorgancıoğlu, 1996: 273-274).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkının birçok yabancı güce karşı kendi kimliklerini koruma çabalarının yerleşme adlarına yansıdığı görülmektedir (Erciyas, 2011: 436). Yer adlarının incelenmesi, geçmişe ışık tutacak ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk halkının yurtlarına anmak istedikleri yerleşme adlarının önemi incelenecektir.

Toplumların yaşadıkları yerleşim yerlerine isim verirken bazı sebepler doğrultusunda verdikleri, yerleşme adlarını verirken etkilendikleri doğal çevre unsurlarının dikkat çeken unsurlarını yerleşme adlarında kullanmayı tercih etmektedir. Adlandırdıkları yerleşim yerinin isim verilirken sadece doğal çevre kaynaklı olmayıp sosyal sebepler neticesinde de verilmiş olabileceği bilinmektedir. Genel itibarıyla yerleşme sahasının topografik, litolojik, hidrografik, bitki topluluğu, hayvan isimleri, rüzgâr isimleri, kişi isimleri ve ekonomik faaliyetler açısından verilen yerleşme isimlerinin alana verilen isimlerin manalı bir yapıda olması sahanın kültürel yapısının bir göstergesi olabilir (Sarı, 2007: 494).

1984 tarihinde yer adları ile ilgili ilk çalışmalardan biri olan "Türk Yer Adları Sempozyumu" düzenlenmiştir. Düzenlenmiş olan bu sempozyum da, kültürel mirasın önemi ortaya çıkarmak adına toponimi bilim dalının önemli çalışmalarından biri olarak görülmektedir.

Bu tezin konusu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri'dir. Bu konu kapsamında çalışmanın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yerleşme adlarının coğrafya bakış açısıyla detaylı bir şekilde incelenmesidir. Yerleşme isimleri araştırılıp günümüze olan etkileri veya yansımaları tartışılacaktır.

BİRİCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Yeri ve Sınırları

Araştırma sahası 34° 33' ve 35° 42' kuzey enlemleri, 32° 16' ve 34° 36' doğu boylamları arasında yer alır. Araştırma sahası kuzey, güney ve batı tarafından Akdeniz, güney tarafından ise Kıbrıs Rum Yönetimi çevreler. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yüz ölçümü 3242 km²'dir. Kıbrıs adası Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır. Adanın yüzölçümü 9.251 km²'dir. Türkiye'ye 71 kilometre, Suriye'ye 98 kilometre ve Mısır'a 370 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Adanın, doğu ve batı uçları arasında 225 kilometre olup adanın genişliği 782 kilometre'dir. Adanın girintili çıkıntılı olan kıyı uzunluğu 782 kilometre'dir.

Günümüzde Kıbrıs adasının oluşumunda ve bugünkü görünümünü kazanmasının yanında dış kuvvetlerin etkisinin (rüzgârlar, dalgalar, taşların çözülmesi, yağışlar ve buzullar) etkili olduğu söylenebilir. Adada, doğu-batı yönünde uzanmış olan iki dağın arasında kalan alanda, Güzelyurt Ovası ve Mesarya Ovası bulunmaktadır. Adanın girintili çıkıntı kıyı şekillerinden dolayı oluşmuş olan kimi zaman genişleyen veya daralan alanlarda bulunan 'kıyı ovaları' görülmektedir. Kıyı ovalarının kesim yerlerinde falezler bulunmaktadır (Koday, 2010: 17-18).

Sahada, kökenini Fiziki ve Beşeri coğrafyadan alan yerleşme adlarının, coğrafya açısından sınıflandırılması yapılacaktır. Yaşanılan mekâna hiçbir zaman sebepsiz ve tesadüfi olarak ad verilmeyeceğini ve hangi etkenler sonucunda bu yerleşim adlarının verildiği araştırılacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 İlçe merkezi, 6 Bucak merkezi ve 249 mahalle/köy olmak üzere toplam 261 yerleşme adı bulunmaktadır. Lefkoşa, 1 ilçe merkezi, 1 bucak merkezi ve 54 mahalle/köy ile toplam 56 yerleşim biriminden oluşmaktadır. Gazimağusa, 1 ilçe merkezi, 2 bucak merkezi ve 59 mahalle/köy ile toplam 62 yerleşim bulunmaktadır. Girne, 1 ilçe merkezi, 1 bucak merkezi ve 58 mahalle/köy ile toplam 60 yerleşim bulunmaktadır. Güzelyurt, 1 ilçe merkezi ve 16 mahalle/köy ile toplam 17 yerleşim bulunmaktadır. İskele, 1 ilçe merkezi, 2 bucak merkezi ve 49 mahalle/köy ile toplam 52 yerleşim birimi ve Lefke, 1 ilçe merkezi ve 13 mahalle/köy ile toplam 14 yerleşim biriminden oluşmaktadır. Bu çalışmada toplamda 261 yerleşim adının kökenini Beşeri ve Fiziki coğrafyadan alan yerleşme adlarının coğrafya açısından sınıflandırılması yapılmıştır.

2020 yılında ortaya çıkan Pandemi salgını (Covid-19) nedeniyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleşmesi üzere planlanan, saha çalışmalarının az sayıda gerçekleşmesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Planlanan yerinde incelemenin az sayıda gerçekleşmemesi sebebiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Kıbrıslı Türklerden fotoğraf temin edilmesi ve telefon görüşmeleri ile yerleşme adları hakkında bilgi alınması planlanmıştır. Belirtilen saha çalışması verilerinin bulgular ve sonuç kısımlarına eklenmiştir.

1.2. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Adlandırma geleneği cansız varlıkları tanımlamaya ve ayırt edilmesi için yapılan bir eylemdir. İnsanların coğrafya'ya bu denli dağılışı göstermesi yerleşilen bölgenin fiziki özelliği, beşeri ve iktisadi özelliği yönünden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Mekâna verilen isimlerin anlam, yapı ve köken açısından açıklamaya çalışan toponomi bilimidir. Mekânlara verilen isimlerden yerleşmenin tarihini, yerleşmenin coğrafyasını, ekonomik yapısını ve sosyokültürel özelliklerini yansıttığı bilinmektedir (Koday vd., 2016: 559).

Türk toplumlarının en eski tarihinden itibaren göçebe ve yarı göçebe hayat tarzları benimsedikleri bilinmektedir. Bu dönemlerde yaşayan Türk toplumu, yaşadıkları toprakların tasviri açısından arazilerine bir coğrafyacı edasıyla yaklaşarak, yaşamlarını sürdürdükleri bölgeyi adlandırmış oldukları bilinmektedir (Karadeniz, 2018: 182).

Göçebe hayat tarzından sonra karşılaştıkları tabiatı inceleyerek tasvir etme mahiyetinde isim verdikleri bilinmektedir. Türkler inceledikleri tabiata karşı yer belirtme, iklim özellikleri, yeryüzünün yapısı ve yaşadıkları alanın özelliklerini belirtmek için ad verdikleri bilinmektedir. Kendilerine özgü musikilerinde de bu nitelermeleri kullandıkları görülmektedir (Yediyıldız, 1984: 27-28).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının coğrafya özelliklerinin araştırılıp incelenmesi ile birlikte toponomi çalışmalarının bulgular kısmının, coğrafya bilimi açısından Hikmet Mollazade ve Necmettin Elmastaş'a göre (2019: 77) birikimlerin sonucunda elde edilen verilerin yerleşme adlarının hangi koşullar ve hangi dönemde ne amaç doğrultusunda verildiğinin araştırılması, araştırılan bölgenin hem tarihi ve kültürel yapısının korunması açısından önemli olduğu görüşündedir.

Yerleşmelere verilen adların beşeri ve iktisadi özellikleri, fiziki özellikleri bağlamında mekâna bakıldığında orada yaşayan toplumun örf ve âdeti, dili ve kültürü gibi birçok unsura uygun olarak yerleşme adının verildiği bilinmektedir. Yer adlarının analizi bir toplumu tanımlamanın en önemli yoludur (İbret, 2003: 53).

Sosyokültürel geçmişi ülkemiz gibi olan coğrafyaların toponomi analizlerinin yapılması önem arz etmektedir. Yerleşme adları günümüzdeki coğrafi koşulların durumunu ve bu bağlamda yerleşme adlarının geçmişe dönük coğrafi incelemesi analiz edilerek incelemek, yeni ve yakınçağ ve geçmişte yaşanmış olan olaylara ışık tutmaktadır (Kocakuşak, 1995: 186-187).

İnsan ve doğal ortam ilişkisinden doğan etkileşimin, insanın mekândan nasıl etkilendiği ve mekânın insandaki etkilerini coğrafi bir bakış açısıyla sınıflandırılacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkının yaşadığı alanın çeşitli kültür izlerinden etkilenen yer adlarının coğrafya özelliklerinin analizi yapılacaktır. Bundan sonra yapılacak çalışmalara, yardımcı kılavuz olma amacı güdülmüştür.

Dolayısıyla araştırmanın konusu ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti oluşturmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafi özelliklerinin belirlenip sınıflandırılmasıdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan yerleşim yerlerinin tarihi ve kültürel değerlerinin, tarihi dönemlerde geçirmiş olduğu olguları ortaya konarak, yerleşme adlarının incelemesiyle bu değerleri ortaya çıkarmak çalışmamızın temel amaçlarından biridir. Bu bağlamda tez amacına uygun olarak aşağıda belirtilen araştırma sorusunu bulmayı hedeflemektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yerleşme adlarının coğrafya özellikleri nelerdir?

Araştırma soruları üç alt başlıkta toplanmıştır.

1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yerleşme coğrafyası özellikleri nelerdir?
2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının fiziki coğrafya özellikleri bakımından sınıflandırılması nasıldır?
3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının beşeri coğrafya özellikleri bakımından sınıflandırılması nasıldır?

1.3. Araştırmanın Metot ve Yöntemi

Realizme tepki olarak ortaya çıkan eleştirel gerçekçilik bilgi teoremi, araştırmacıyı gerçeğe yakın nihai bilgileri bulma konusunda savunan bilgi teoremidir. Eleştirel gerçekçilik bilgi teoremini savunucularından biri olan Roy Bhaskar felsefecilerin yeni bir ontoloji oluşturmadıkları gerekçesi ile onunla birlikte gelen rasyonelliklerini devam ettiremedikleri görüşünü paylaşmıştır. İnsan zihninden bağımsız olarak gelişen olayları da anlayabileceğimiz var olan gerçekliğini araştırabilineceğini savunmuştur (Karcı, 2017: 90-100).

Lütfi Sunar'a göre (2007: 95-96) Bhaskar'ın felsefesinde gerçeklik kavramına yaklaşımının eleştirel realizm ile birlikte ilerlemesi ve gerçekliğin doğasını sorgulama ve eleştirel yaklaşımı ile yaklaştığını savunmuştur. Değerlerin önemli bir alanı oluşturduğu Bhaskar felsefesi oluşan değerlerin arasındaki karşılıklı ilişkisinin varlığına oldukça yer vermiştir. Ortaya çıkan olguların değerlerle olan ilişkisinden doğarak çıkabileceğinden söz etmiştir. Varlığın sadece deney ve gözlemle anlaşılamayacağı bundan hareketle varlığın oluşturduğu gerçekliğin dışındaki olguları da dikkate alınması gerekliliğini savunmuştur.

Roy Bhaskar, toplumu sadece tek bir kavramla incelemek yerine, toplumu toplumsal ilişkiler yönünden incelenmesi ve düşünülmesi gerekliliğini savunmaktadır. Bu ilişkisel yaklaşım Bhaskar felsefesinde "dönüşümsel toplumsal etkinlik modelini" ortaya koymakta olduğundan söz etmiştir. Model de bahsedilen toplumu insanların yaratmadığı bireylerin toplum içinde yaşama zorunluluğu ve hayatta kalma (var olma) gereklilikleri nedeniyle oluşturmaktadır. Toplumda var olan yapıların sürekli düşünülmeden yeni üretimlere açık olamadan bir toplumunda var olamayacağını savunmaktadır. Toplumun bireylerin oluşturduğu ürün olarak kabul edilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bhaskar'a göre toplumda bir eksikliğin bulunmayışı sürekli kendini iyileştiren dönüşümde olamayacağından bahsetmektedir (Türk, 2012: 200-203).

Coğrafya biliminde birçok paradigma bulunmaktadır. Kurucuları Ritter ve Humboldt olan çevresel determinizm de doğal ortamın insan topluluğuna sunduğu kadarıyla yararlanmasını çevrenin insanların faaliyetlerinin gelişimsel süreçlerinde ne gibi etkilerinin olduğu araştırma konusunu içermektedir. Pozitivizmde insanların yaşadıkları doğal ortamı nasıl kullandıklarını anlamaya yönelik, analiz, sorgulama, istatistiksel değerler ve hipotezler ile desteklenmiş ampirik (deneye dayalı) çalışmalar olduğu bilinmektedir. Postmodernizm yaklaşımı ise insanların yaşadığı çevrenin düzenlemesi sosyal ortam, ekonomik vb. olguların

insanları nasıl etkiledikleri bu etkilerin neler olduğu hakkında inceleme ve araştırmalarının yürütüldüğü yaklaşımdır ( z ağlar, 2014: 282).

Coğrafyada mekân olgusu üzerine literatürde büyük bir eksikliğin göze çarptığı bilinmekte olup mekânın anlamlarının bir tartışmanın konusu olduğu görülmektedir. Mek nın sosyal inşası üzerine demeçler veren Lefebvre'nin sözü üzerine, anlamak için ilk adımı tanımlamak olduğu görüşündedir. Bu bağlamda mekân kelimesinin tanımlamaları için yapılan araştırmalarda birçok farklı tanımlama ve bakış açıları ortaya çıkmıştır. Latince de mesafe anlamına gelen mekân kavramı orta  ağ düşünürleri için konteyn r ve kap şeklinde yorumlanırken, Descartes bu kavramı dağılım ve yayılım şekli olarak ifade etmiştir. Bu kavram beşeri coğrafyacılar tarafından ise değişik anlamlarda kullanılmış ancak mekân kavramının tanımından ziyade nasıl anlaşıldığı üzerine durulmuştur. Zaman içerisinde oraya çıkan bu tanımlamalar bize coğrafya biliminde geniş bir paradigma sunarak değişik bakış açılarının ortaya çıkmasına neden olduğu görülmektedir (Kaya, 2013: 1-3).

Geçmişten günümüze yapılan coğrafya bilim araştırmaları, farklı paradigmlar ışığında eleştirilebilir ve tartışılabilir. Paradigmaların bu denli çoklu yapısının coğrafya biliminin gelişmesine ortam hazırladığı bilinmektedir. Yapılan araştırmaların incelenmesindeki en önemli ölçüt o d nemnin şartları ve ortamını düşünerek saha çalışmalarının araştırılmasıdır. Geçmiş çalışmalardaki eksikliklerin tamamlanması ve geliştirilmesi günümüz coğrafyacılarının çalışma metodlarının arasında yer alması gerektiği bilinmektedir ( z ağlar, 2014: 282).

 lhan Tekeli'ye göre (2012: 387-388) coğrafya biliminde zaman ve mekân kavramlarına eşit ağırlık verilmesi gerektiği günümüzde zaman kavramının ön planda olduğu görüşündedir. Coğrafyacıların yapacağı   z mlemelerdeki toplumsal olguları mekân kavramı ile analiz etmesiyle coğrafya biliminin de önemini arttıracadığ  düşünmektedir.

Nurettin  zgen'e göre (2017: 207) araştırma yapmak isteyen herkesi ilgilendiren sosyal bilimlerdeki bilim nerede? Sorusunda ki bilim arayışını Neuman'ın yanıtlaması üzerine; asıl olan sosyal bilimi bilim yapan araştırmanın metodolojisi olduğu görüşündedir.

Nicel ve nitel araştırmalar araştırılan konunun, gözlemlenen olgunun bize sunduğu birbirinden farklı olan tamamlayıcı yapboz parçalarıdır (Berg ve Lune, 2019: 14).

Çalışmada olan problemi yorumlayıcı bakış açısıyla ele alan, çalışma sahasında olan olayları ve olguları kendi içinde insanların anlam yüklemeleri, anlamlar neticesinde yorumlanan konunun temeline inmeyi ve kavramayı amaçlayan yöntem nitel araştırma

yöntemidir. Nitel araştırmada araştırmacı, üç yöntem kullanmaktadır. Bunlardan ilki; görüşme, ikincisi; gözlem, son olarak üçüncüsü ise yazılı dokümanların analiz aşamasıdır (Karataş, 2015: 63-64).

Nitel araştırmalarda, tümevarım yaklaşımı ile incelenmesi gerektiği önemli bir husustur. Sosyal bilimlerin araştırmalarındaki olgular durağan olmamakla birlikte sürekli kendini değiştiren ve zamana göre yenileyen bir yapıya sahiptir. Nitel araştırma yönteminin kendi içinde bilgi toplama türleri bulunmaktadır. Bunlar; çevresel algılar (süreç), araştırmanın yer aldığı alanın sosyal, demografik, kültürel ve psikolojik süreç tipleridir. Doküman analizi, görüşme ve gözlem yöntemlerine bilgi ile desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Doküman incelemesinin kendi içinde sistematik bir yaklaşım ile analiz edilmesi gerektiği bilinmektedir. Doküman analizinde bilginin gerçekçiliği ve özgünlüğün kontrolü araştırma için önemli bir basamaktır (Yıldırım, 1999: 9-10).

Bilgen Kırıl'a göre (2020: 174-175) doküman analizinde verilerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve yorumlanması sonucunda ampirik (deneye dayalı) bir bilgi edilebilirliğinin söz konusu olduğu görüşündedir. Dokümanlar araştırmacının dâhil olmadığı resim ve metinleri içeren veriler bütünüdür. Araştırmacılar kendinden önceki dokümanları sistematik bir çerçevede incelemektedir. İçerik analizi yoluyla verileri sınıflandırarak doküman analizi basamaklarına devam etmektedir.

Bu tanımlamalar bağlamında çalışmada kullanılacak olan yöntem nitel araştırmadır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan en önemli veri kaynaklarından biri doküman analizidir. Doküman analizi çalışma alanı ile ilgili bilgi içeren materyallerdir. Çalışmada kullanılacak doküman incelemesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hedeflenen 261 yerleşim yerinin hakkında bilgi içeren materyallerin incelenmesi doğrudan gözlemin zor olduğu durumda kullanılacak olan bir araştırma yöntemidir.

Araştırma konusu ve amacına uygun olarak belirlenen araştırmada kökenini Fiziki ve Beşeri coğrafyadan alan yer adlarının coğrafya açısından sınıflandırılmasının bilimsel araştırmasıdır. Araştırma sahasının en önemli materyal kaynağı; yer isimleri, istatistikî materyal ve resmî yazışmalar (devletlerarası yazışmalar, fermanlar vs.), çağdaş tarih ve coğrafya eserleri (kitap ve makale düzeyinde eserler, raporlar, istatistik bültenleri vb.) ile çeşitli haritalardır.

İncelenen bölgenin sınırlandırılmasında Fiziki ve Beşeri coğrafya özellikleri dikkate alınır. Ulaşılan bilgi parçaları sentez yolu ile değerlendirilir ve tasnif edilir.

Çalışma hakkında doğru bilgileri edinmek o döneme ait belge ve bulguların değerlendirilmesiyle mümkündür. Değerlendirmelerimiz ise sistematik bir biçimde olmalıdır. Bu bağlamda çalışmanın konusuna ve amacına uygun olarak "Toponomi, Toponomik adlandırma, Yerleşme adları, Ad bilim, Eş Toponim, Yerleşme Coğrafyası, Yerleşme, Mekân, Doğu Akdeniz, Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs, Tarım, Sanayi, Beşeri Coğrafya, Turizm, Ulaşım, İthalat, İhracat, KKTC, Köy yönetsel alanı, Jeoloji, Jeopolitik, Jeostratejik, Morfojenetik, Jeomorfoloji, Tektonik, Akifer, Kıbrıs meselesi, Kıbrıs sorunu, Güney Kıbrıs, Rum kesimi, Yerleşme Coğrafyası, Nüfus Coğrafyası, Hidrocoğrafya, İklim, Toprak Özellikleri, Bitki Örtüsü, Ekonomik Coğrafya, NATO, Birleşmiş Milletler, Kentleşme, Köy Yerleşmeleri, Genel Coğrafya, Kıbrıs Adası, Kıbrıs Dış Siyaset İlişkileri, Kıbrıs Saha Araştırmaları, Ticaret, Deniz Ticareti Anlaşmaları, Arazi Bilgi Sistemleri" anahtar kelimeleri kullanarak yapılan kaynak taramasında elde edilen verilen zaman, mekân ve konuya göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan her bir veri tek tek incelenilerek elde edilen verilerin yeterli olup olmadığı araştırılmıştır. Kaynakların içeriği değerlendirilerek bilginin nesnelliğine güvenilirliğine ve kanıtlanabilirliğine dikkat edilmiştir. Konu ile ilgili genel olarak yazılmış olan tez, makale ve kitaplardan istifade edilmiştir. Bu çalışmalar: Kerime Karabacak "Girne İlçesi'nde KKTC Arazi Örtüsü Değişimi" , Serkan İlseven vd., "Kıbrıs Coğrafyası" , İbn-i Haldun "Mukaddime I. Cilt - II. Cilt" , W.F. Schmidt (Çev. Talat Havzoğlu ve Yahya Çitçi) "Kıbrıs Adasının Yapısı ve Tektoniği Hakkında" , H. Yavuz Hakyemez "Kuzey Kıbrıs'ın Temel Jeolojik Özellikleri" , W.F. Schmidt (Çev. Talat Havzoğlu ve Yahya Çitçi) "Kıbrıs Adası'nın Morfojenetik Gelişimi" , Aydoğan Köksal "Güney Anadolu Bölgesi ile Kıbrıs'ın Turizm Coğrafyası" , Serkan İlseven "Kıbrıs'ın Beşeri, Ekonomik ve Siyasi Coğrafyası" , Sibel Kutoğlu "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Toprak Erozyonu Risk Değerlendirmesi" , Bozan vd., "KKTC Topraklarının Morfolojik Toprak Özelliklerinin CBS' de Alansal Analizleri" , Erdal Akpınar "Genel Coğrafya" , Hayati Doğanay vd., "Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya" , İbrahim Atalay "Genel Coğrafya" , Zeki Koday "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin Coğrafi Özellikleri" , Saliha Koday "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yerleşmeler" , Ahmet Mor ve M. Dursun Çitçi "KKTC'de Kentleşme" , Ahmet Atasoy "KKTC Köy Yerleşmelerine Coğrafi Bir Bakış" , Ahmet Atasoy "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Nüfus Coğrafyası" , Soyalp Tamçelik "Kıbrıs'ta Türk ve Rum Halklarının 1960-1983 Yılları Arasında Ekonomik Yapısı ve Özellikleri" , Ahmet Mor ve M. Dursun Çitçi "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ekonomik Etkinlikler" , Yalçın Karabulut "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Turizm" , Nuri Çevikel "Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878)" , Oktar Türel "Akdeniz'de Ada KKTC'nin Varoluş Öyküsü" , Ulvi Keser "Dünden Bugüne Kıbrıs

(1913-2013)" , Ahmet Gözlü "*Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitiği*" , Anıl Çeçen "*Kıbrıs; Dünyanın Ortasında Bir Uçak Gemisi*" , Alper Turhan "*Doğu Akdeniz'de ve Karadeniz'de Meydana Gelen Jeopolitik Kırılmalar ve Türkiye Jeopolitiği*" , Ramazan Özey "*Beşeri Bölgeler Coğrafyası*" , Cemalettin Şahin "*Ülkeler Coğrafyası*" , İbrahim Güner vd., "*Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*" , İbrahim Atalay "*Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*" , Ali Özçağlar "*Coğrafyaya Giriş*" , Hayati Doğanay "*Türkiye Beşeri Coğrafyası*" , Ramazan Özey "*Doğal Bölgeler Coğrafyası*" , Soyalp Tamçelik "*The Importance of Cyprus Island in Geopolitical Theories*" , Ulvi Keser ve Gökhan Ak "*Kıbrıs Sorunu ve Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz de Yapılması Gerekenler*" , Cevat R. Gürsoy "*Kıbrıs Müşahedeleri*" ve Umay Türkeş "*20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Bakış ve Kıbrıs Meselesi*" eserleri çalışma için faydalı olurken her yeni yapılan veri analizinde karşımıza çıkan konu ile bağlantılı araştırmanın sınırlarındaki saha da yapılmış olan saha çalışmaları, araştırmanın doküman analizinde sık sık kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan daha önce yapılmış saha çalışmaları; Osman Erciyas "*Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer adları Sözlüğü*" , Osman Erciyas "*Osmanlı'dan Günümüze Ulaşan Tarihi Kıbrıs Türk Yer Adları*" , Sibel Kutoğlu "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Jeomorfolojik ve Uygulamalı Jeomorfoloji Etüdü*" , Kerime Karabacak "*Girne İlçesi'nde (KKTC) Arazi Örtüsü Değişimi*" , Cevat R. Gürsoy "*Kıbrıs Müşahedeleri*" , W.F.Schmidt (Çev. Yahya Çiftçi) "*Kıbrıs Adasının Yapısı ve Tektoniği Hakkında*" , Bozan vd., "*KKTC Topraklarının Morfolojik Toprak Özelliklerinin CBS' de Alansal Analizleri*" , H. Yavuz Hakyemez "*Kuzey Kıbrıs'ın Temel Jeolojik Özellikleri*" , W.F.Schmidt (Çev.Yahya Çiftçi) "*Kıbrıs adasının morfojenetik gelişimi*" , Zeki Koday "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletinin Coğrafi Özellikleri*" , Saliha Koday "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşmeler*" , Ahmet Mor ve M. Dursun Çitçi "*KKTC'de Kentleşme*" , Ahmet Atasoy "*Köy Yerleşmelerine Coğrafi Bir Bakış*" , Pınar Erengin "*Lefkoşa İlçesi'nin (KKTC) Yönetmel Coğrafya Bakımından Analizi*" , Ahmet Atasoy "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Nüfus Coğrafyası*" , Soyalp Tamçelik "*Kıbrıs'ta Türk ve Rum Halklarının 1960-1983 Yılları Arasında Ekonomik Yapısı ve Özellikleri*" , Ahmet Mor ve M. Dursun Çitçi "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ekonomik Etkinlikler*" ve Ulvi Keser ve Gökhan Ak "*Kıbrıs Sorunu ve Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz de Yapılması Gerekenler*" eserlerine sıklıkla başvurulmuştur. İncelenip döneme ve konuya uygun olan yerler alınarak çalışmada kullanılmıştır. Bazı dokümanlara günümüz şartlarında erişime açık olduğu zaman veya yazarın onayını verdiği kaynaklara erişimimiz mevcuttur. Erişilen dokümanların şekiller kısmında ekran görüntüsü ile alıntılama yapılarak araştırmaya eklenmiştir. Bu şekilde yararlanılan kurum ve internet siteleri; 2020 yılına ait güncel paylaşılmış olan tüm veriler bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Devlet Planlama Örgütü, İstatistik ve Araştırma

Dairesi. (2020). *İstatistik Yıllık*. Erişim adresi: http://www.devplan.org/Ist_yillik/IST-YILLIK-2020.pdf (erişim tarihi: 01.01.2021), KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı. (2017). *Kıbrıs Coğrafyası*. Erişim adresi: <https://pio.mfa.gov.ct.tr/cografi-bilgiler/> (erişim tarihi: 01.01.2021), Cyprus Geological Heritage Educational Tool, Environmental Issues Investigation Unit(2004). *Hydrography Features*. Erişim adresi: http://www.cyprusgeology.org/turkish/4_1_aquifers_tr.htm (erişim tarihi: 01.01.2021), Internet Archive. (2014). *Kıbrıs'ın Genel Nüfus Sayımı*. Erişim adresi: <https://web.archive.org/web/20141117082917/http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1> (erişim tarihi: 01.01.2021) Kıbrısta Biz. (2019). *Kuzey Kıbrıs Şehirleri - Kıbrıs'ta neden il yok işte sebebi*. <https://www.kibristabiz.com/kuzey-kibris-sehirleri-kibrista-neden-il-yok-iste-sebebi/> (Erişim Tarihi: 20.04.2021). KKTC Enformasyon Dairesi. (2017). *Kıbrıs Coğrafyası*. <https://pio.mfa.gov.ct.tr/cografi-bilgiler/> (Erişim Tarihi: 12.02.2021). *Kıbrıs iklimi: kuraklık, sıcaklık ve yağış analizleri*. <http://kktcmeteor.org/meteorolojikbilgi/kibris-iklimi> (Erişim Tarihi: 10.02.2021). KKTC Meteoroloji Dairesi. (2021). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti deniz suyu sıcaklığı*. <http://kktcmeteor.org/meteorolojikbilgi/kibris-iklimi> (Erişim Tarihi: 23.02.2021). KKTC Ticaret Dairesi. (2018). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ihracat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2019/12/Ocak-Aral%C4%B1k-2018-%C4%B0hracat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021). KKTC Ticaret Dairesi. (2020). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ihracat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2020/11/Ocak-Eyl%C3%BCl-2020-%C4%B0hracat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021). KKTC Ticaret Dairesi. (2018). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ithalat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2019/12/Ocak-Aral%C4%B1k-2018-%C4%B0thalat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021). KKTC Ticaret Dairesi. (2020). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ithalat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2020/11/Ocak-Eyl%C3%BCl-2020-%C4%B0thalat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021). T.C Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü. (2021). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Siyasi Haritası*. <https://www.harita.gov.tr/ulke-baskentleri> (Erişim Tarihi: 21.04.2021). ve İnsamer, İhh İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. (2017) kaynaklarıdır. Bahsi geçen kaynaklara ulaşmak için Dergi park, Academia, Researchgate, Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Halil İnalcık Kütüphanesi veri tabanlarına başvurulmuştur. Elde edilen dokümanlar detaylı bir şekilde

incelenmiştir. Yerleşme adlarının coğrafi analizinde Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünden yararlanılmıştır.

Araştırmanın konusu ve amacında belirtildiği üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan yerleşim yerlerine ait coğrafi toponomik bir analiz bulunmamaktadır. Yapılacak olan bu çalışma literatürdeki eksikliği tamamlamak amacıyla yapılacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleşmiş olan Ad Bilimi (Onomastik) yönünden incelenen "*Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları Sözlüğü*" kaynağından günümüze taşınmış olan yer adlarının anlamlarından yola çıkarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı ile görüşülmüştür. Ancak çalışmamızın alt yapısını oluşturabilmek için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yerleşim yerlerine coğrafi toponomik bir analize ait herhangi bir çalışma yapılmadığından ötürü Türkiye'de ve Dünya'da yazılmış olan erişimi açık literatürde bulunan toponomik çalışmalar doğrultusunda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yerleşim yerlerinin coğrafi toponomik analizi yapılacaktır. Örnek alınacak olan çalışmalar aşağıda yer almaktadır: Kültür ve Turizm Bakanlığı "*Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri 11-13 Eylül 1984*" , Osman Erciyas "*Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer adları Sözlüğü*" , Emin Bilgiç "*Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler*" , Mustafa Şenel "*Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü*" , Yusif Yusifov ve Serraf Kerimov "*Toponominin Esasları Üzerine Bir İnceleme*" , Cemali Sarı "*Manavgat (Antalya) İlçesi'nde Yerleşme Adlarının Özellikleri*" , Hasan Eren "*Türk Yer Adları Keçiborlu*" , Amanollah Farajzadyan ve İhsan Bulut "*MAKÜ ve Köylerinin Toponomik Analizi*" , Cemali Sarı "*Doğal ve Kültürel Coğrafya Özellikleri Açısından Beyşehir İlçesi'nde Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması*" , Tuncer Gülensoy "*Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış*" , Saliha Koday ve Taner Aydın "*Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yerleşme Adları Üzerine Bir İnceleme*" , Mehmet Süme "*Türklerde Yer Adı Verme Geleneği ve Oğuz Boylarının Bolu'daki İzleri*" , Hikmet Mollazade ve Necmettin Elmastaş "*Kahta İlçesindeki Yerleşme Adlarının Coğrafi Açidan İncelenmesi*" , Vedat Karadeniz "*Erzincan İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponomik Açidan Sınıflandırılması*" , Ali Akar "*Renge Bağlı Yer Adlarında Muğla Örneği*" , Sinan Gönen "*Efsanelere Göre İnsan Adlarından Kaynaklanan Yerleşim Yeri Adları ve Beyşehir Adı*" , Saliha Koday vd., "*Salihli İlçesinde Köy Adlarında Coğrafyanın Etkisi*" , Cemali Sarı ve Yusuf Tepeli "*Türk Kültür Coğrafyasında Yerleşme Adları: Teke Yöresi Örneği*" , Ali Açıkel "*Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600)*" , Özcan Başkan "*Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme*" , Harun Tunçel "*Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler*" , Bayram Durbilmez ve Fatma Tekin "*Nevşehir Yöresi Yerleşim Adları Üzerine Bir Değerlendirme*" , Hilmi Demirkaya ve Kenan Arıbaş "*Göhlisar, Çavdır ve Altınyayla (Burdur) İlçelerindeki Kırsal Yerleşme*"

Adlarının Kaynakları" , Doğan Aksan "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar" , Mustafa Uğurlu "Türkçe Yer Adları: Günlükbaşı" , İbrahim Şahin "Türkçe Yer Adları Yapısı Üzerine" , Adnan Alkan "Siirt İlinin Eski Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme" , Kara İbrahimoglu "Azerbaycan'da ve Türkiye'de Eş Toponimler ve Onların Önemli Özellikleri" , Süha Kocakuşak "Alanya'da Yerleşme Adlarının Özellikleri" , Serkan Şen "Türkiye'de Meyvelerden Yararlanılarak Verilmiş Yer Adları" , İbrahim Güner "Ülke Adlarının Kaynakları Üzerine Bir Araştırma" , Cevdet Yakupoğlu "Kastamonu ve Çevresinde Meyve İle İlgili Yer Adları (13-15. Yüzyıllar) " , Serkan Köksal "Kayseri İli Yer Adları: Kimlik, Kültür ve Mekan" , Recep Albayrak Hacaoğlu "Borçalı Toponimleri" , Ünal İbret "Çankırı'daki Köye Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme" ve Veysi Günal vd., "Coğrafi Ortamın Şehirsel Mekan Adlarına Etkisi: Şanlıurfa Şehri Örneği" eserlerine sıklıkla başvurulmuştur.

1.4. Araştırma Sahası İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Kıbrıs adasında birçok çalışma yürütülmüştür. Bunun en büyük nedenlerinden biri olan Kıbrıs Meselesi sorununun tartışmaya halen açık olmasıdır. Kapsamlı olarak Kıbrıs üzerinde yürütülen nitel ve nicel çalışma verileri çok azdır. Rum tarafı kaynaklarının çevirileri Türk vatandaşları tarafından sağlanınca, erişime açık bir halde bulunmaktadır. Çoğu kaynak Yunanca olduğundan saha ile yapılmış önceki çalışma verilerine yalnızca İngiliz ve Türk kaynaklar aracılığıyla yararlanılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının coğrafi analizine dair bir çalışma bulunmamakta olup literatürdeki eksiklik nedeniyle araştırmamız da kullanılmak üzere konu ile alakalı olan saha çalışmaları incelenmiştir.

Kıbrıs adasının morfojenetik gelişimi araştırmasını W.F.Schmidt 1959 yılında adanın kendine has bir morfolojisinin olduğundan bahsetmiştir. Adanın morfojenetik gelişimini çalışmasında morfolojisini jeolojiye dayalı olarak incelemiştir. İlk kayaçların varlığından söz eden çalışmalarıyla 1925 Sagui'dir. W.F.Schmidt çalışmasında morfojenetik gelişimlerin etkisinden söz ederken tarihsel bir araştırma yapmıştır.

Kıbrıs Adasının Yapısı ve Tektoniği Hakkında W.F.Schmidt 1960 yılında bir araştırma yürütmüştür. Kıbrıs adasının yapısı (tektoniği) ve jeolojisi üzerine yoğunlaşmıştır. Kıbrıs adasının Paleocoğrafik değişimi araştırmıştır.

Zeki Koday 1995 yılında yapmış olduğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin Coğrafi Özellikleri adlı araştırmasında adanın genel hatlarıyla tanımlamasını yaparak başlamıştır. Ardından Fiziki coğrafya özelliklerinden bahsetmiştir. Beşeri coğrafya özelliklerinde Kıbrıs tarihine inerek tarihsel dönemlerle birlikte adanın yerleşme yerlerini incelemiştir. Rum tarafının ekonomik dengesizliklerde haksızlık yaptığını Türk halkının gelişimi için taş koyduğunu dile getirmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşmeler adlı çalışmanın sahibi Saliha Koday 1998 de yaptığı çalışmada adanın doğu Akdenizde bulunduğu konumu ve yaşayan halkın oturduğu konut tiplerini araştırmıştır. İlk yerleşmeden başlayarak tarihi gelişimlerini incelemiştir. Meskenlerin yapılarını da çalışmasında yer almıştır. Sosyoekonomik farklılıkların ve yaşam tarzlarının ada üzerindeki evlerde etkilerinin görüldüğünü tartışmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ekonomik Etkinliklerin ele alındığı 2006 yılında ele alan Ahmet Mor ve M. Dursun Çitçi'nin araştırmasında; turizm, ticaret, sanayi, ulaşım ve tarım alanlarını incelemiştir. KKTC'nin tanınırlığının olmaması nedeniyle ortaya çıkmış olan

ambargo değerlendirmesi yapılmıştır. Türklerin adadan zorunlu göçe zorlanması yabancı devletlerin doğu Akdenizde ki pazarı halinde bu adada gler dengesizliği yaşanması nedeniyle ortaya çıkan ekonomik yetersizlik seviyesi araştırılmıştır. Yapılan ambargoların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti zerindeki etkileri ve zararların ölçümü ile ortaya konmuş olan bir çalışmadır.

Osman Erciyas'ın 2010 yılında yapmış olduğu Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları Sözlüğü adlı araştırmanın da saha çalışması yapmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 1958-1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası verilen Yerleşme adlarının Ad Bilimi (Onomastik) yönünden incelemesini yapmıştır. Dil açısından incelenen yer adları ilçe, kasaba ve köy adları olmak üzere 199 yer adının ad bilimi yönünden analizi yapılmıştır.

Sibel Kutoğlu 2010 yılında yazmış olduğu doktora tezi çalışması, güncel bir saha çalışması niteliği taşımaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Jeomorfolojik ve Uygulamalı Jeomorfoloji Etüdü başlıklı araştırmasında; Jeomorfolojik hareketliliklerin artması doğal afetler ve arazilerin yanlış kullanılması gibi etmenler doğrultusunda araştırılan konunun Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Jeomorfolojik Etüdü, literatürde ki büyük eksikliği doldurmayı amaçlamıştır. Saha araştırması ile birlikte araştırmacının ArcGIS 9.3 programını kullanarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin jeomorfoloji etüdünün aydınlanması olası sel, erozyon, taşkın vb. doğal afetlerin önüne geçilmesi için ortaya çıkacak durumlarda zararları en aza indirmek hedefi ile yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

KKTC Topraklarının Morfolojik Toprak zelliklerinin CBS'de Alansal Analizleri başlıklı Ali V. Bozan vd., 2011 yılındaki çalışmasında; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki toprak etüdünün incelenerek haritalandırılması yapılmış ve yorumlanmıştır. ArcGIS yazılımı ile birlikte oluşturulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin topraklarına ait haritalamalar birlikte yorum yapılmıştır. Program desteği ile veri setinin girilmesi sonucunda oluşan haritalarda gelecek olan üretim planlaması ve tarımda kullanılmak üzere yapılacak olan sulama sistemlerinin verimli olarak kullanılması amaçlanmıştır. Çalışmada; 126 toprak serisi ve 7879 haritalandırılma birimi kullanılmıştır. Arazinin eğimi vb. etkenler göz önünde bulundurularak meknsal bir dağılım haritası tasarlanmıştır.

Ahmet Mor ve M. Dursun iti 2011 yılında KKTC'de kentleşme adında bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın amacı kentlerin imar ve yapılandırılmanın olmaması ve verimli tarım arazilerine kurulan yanlış yerleşmeleri tartışmaktır. Hava kirliliğini de beraberinde getiren bu

plansız yerleşmelerin önüne geçebilmek için bir takım çözüm ve önerilerin paylaşımı yapılmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin nüfus coğrafyası adlı çalışmayı 2011 yılında Ahmet Atasoy tarafından nüfusun sosyoekonomik ve beşeri özellikleri tartışılmıştır. Kıbrıs'ın nüfus tarihini anlatan Atasoy, Kıbrıs adasının sürekli göç verdiğinden ve uygulanan ambargolar nedeniyle ekonomik anlamda gelişemediğinden istihdamın olması gerekliliğini savunmuştur. Planlı turizmin gelişmesi gerekliliği bu çalışmanın sonuçları arasında yer almaktadır. İstihdamdaki personelin nitelikleri net olarak açıklanmadığından ekonomiyi geliştirmek isteyen Kıbrıs halkının biran önce personelinin eksik yönlerini kapatması gerekliliğini savunmuştur.

Osman Erciyas 2011 yılında Osmanlıdan Günümüze Ulaşan Tarihi Kıbrıs Türk Yer Adları çalışmasında 2010 yılında yapmış olduğu Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları Sözlüğü çalışmasının devamı olarak sürdürmüştür. Çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan 60 mevki ismi ele alınmıştır. Coğrafi özelliklere dayanan 9 mevki isminin varlığını saptamıştır.

Ahmet Atasoy 2012 yılında köy yerleşmelerine coğrafi bir bakış adlı araştırmasında 126 köyü incelemiştir. Çalışma sahası olan Kıbrıs da ki yerleşmelerin dağılımlarını gruplandırarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Adanın, siyasi olarak belirsizliklerinden ötürü tarım arazilerine verilen ekonomik destek yetersizliği nedeniyle kente veya adadan göç edilmesinin nedenleri ve bu sorunlara yol açan sebepleri bulup çözmek adına yapılmış bir saha çalışmasıdır.

H. Yavuz Hakyemez 2014 yılında yazdığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin temel jeolojik özelliklerini konu alan bir araştırma yapmıştır. Doğu Akdenizi araştırmasına dâhil eden Hakyemez Kuzey Kıbrıs da bulunan Beşparmak dağları, Trodos dağları ve Mesarya havzasının jeolojik özelliklerini araştırmıştır.

Literatürde Soyalp Tamçelik'in 2014 yılında yaptığı bir araştırmada, 1960-1983 yıllarında Kıbrıs adası ekonomisine Güney ve Kuzey tarafı olmak üzere karşılıklı bakılmıştır. Yaptığı çalışmada, bu dönemlerdeki İngiliz sömürge dönemi ve Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) zamanlarında ekonomik açıdan durum ve özellikleri değerlendirilmeye alınmıştır. Kıbrıslı Rumlar tarafından uygulanan ambargonun ekonomik gerekçeleri ve ortaya bununla birlikte çıkan siyasal nedenler incelenmiştir.

Kerime Karabacak 2018 yılında TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu için yazdığı Girne İlçesi'nde (KKTC) Arazi Örtüsü Değişimi adlı çalışmasında; insan etkisiyle

değişen arazi yapısının doğal kaynaklar baskısı ile değişen yönlerinin teknolojinin ilerlemesi ile birlikte arttığı hakkında araştırma yürütmüştür. Nüfus artışı ile birlikte ortaya çıkan sorunların plansız arazi kullanımı öne süreceği büyük bir sorun olacağını saptamıştır. Gelecek kuşaklara bırakılması gereken bir yaşam alanı olması için 2030 yılı Girne ilçesinin arazi kullanımı ve değişimlerini saptayarak değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ulvi Keser ve Gökhan Ak'ın 2018 yılında Kıbrıs Sorunu ve Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz'de Yapılması Gerekenler adlı çalışmasında amaç olarak Kıbrıs adasının Doğu Akdeniz'deki konumu ve bunun getirdiği sorumluluğunu araştırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğu Akdeniz'e bakış açısı ve katkılarının Doğu Akdeniz'in önemli son gelişmeleri araştırılmıştır. Geçmişten günümüze kadar bir sorun olarak görülen Kıbrıs meselesinin Akdeniz'deki olaylardaki rolüne göre bir araştırma çalışmasıdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, İstatistik ve Araştırma Kurumu. (2020). *İstatistik Yıllık*. Erişim adresi: <http://www.stat.gov.ct.tr/IST-YIL-2020.aspx> (erişim tarihi: 01.02.2021). En son yapılmış olan araştırmada 2020 yılına ait güncel paylaşılmış olan tüm veriler bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Araştırma Sahasının Jeomorfolojik Özellikleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin genç tektonik yapısı bulunmaktadır. Sık sık oluşan depremler ve buna bağlı olarak, levha kaymalarının sonucunda yeryüzünde oluşturduğu bir takım şekillenmeler görülmektedir. Bununla birlikte doğal afetler, sellerin ve rüzgârların yeryüzü şekillerinin oluşumunda büyük bir etken olarak rol oynamakta olduğu bilinmektedir.

Bazı araştırmacıların yaptığı saha çalışmalarında Kıbrıs'ın morfolojisine ait bulguları edinmek adına en eski kayaç yapısı olan 'kristalen' olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte temel olarak adadaki bazı kayaç yapıların bulunması, adanın jeolojik yapısı hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamıştır (Havzoğlu ve Çiftçi, 1960: 383). Adanın yapısı gereği iki dağ kuşağının yükselerek ortaya oluşturduğu çöküntü ile birlikte genç jeolojik yapısı yeryüzü şekillerinin oluşumunda büyük bir etken olmuştur. Tektonik hareketler sebebiyle adanın yeryüzü şekilleri, çöküntü zonları ile oluşmuştur. Adanın ova ve dağları arasındaki yükselti farkları genç jeolojik yapısı tektonik levhaların çakışması ve faylanması sonucunda oluşmuş olduğu bilinmektedir.

Doğu Akdeniz'de bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti konumu itibarıyla Afrika ve Anadolu tektonik levhaların arasında yer almaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti jeolojik konumu aktif tektonik levha üzerinde konumlanmıştır. Aktif yay şeklini alan deprem kuşağının içinde yer alan ada "Kıbrıs Yayı veya diğer ismi ile Ölü Deniz Fayı" adını aldığı bilinmektedir (Şengün ve Çalı, 2016: 255-256).

Sibel Kutoğlu'na göre (2010: 130-138) adanın güney yamaçlarının daha kurak olmasının nedeninin mekanik ayrışmanın yoğun olması sebebiyle farklı yapıların oluştuğu görülmektedir. Tektonik faylanmadan (tektonizma) etkilenen bir yamaç içeriğinde bulunan litolojik yapısı yamaçların şekil almasında önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yoğun olarak görülen yamaçlar üzerindeki erime şekillerini sıralayacak olursak; dolinler, mağaralar, parçalanmış polyeler ve uvalalar şeklinde oluştuğu görülmektedir.

Aktif yayın üzerinde bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sismik hareketlerin yoğunluğunun fazla olduğu bölge, Baf'tan Limosal'a ve Larnaka dan Mağusaya uzanan kıyı şeridinde bulunan alanı kapsamakta olduğu bilinmektedir (www.cyprusgeology.org, 2004).

Trodos dağının yapısı, tektonik hareketlerin etkisiyle yükselim bloğu olan Kıbrıs adasının en yüksek dağı olarak görülen Olimpos tepesidir (1.952 metre). Deniz tabanını morfolojisi Karpaz yarım adasından IV. Jeolojik evrede kuzey yarım kürede buzulların erimesiyle beraber İskenderun'a bağlı kısımda çökme ve bozulmalar meydana gelerek bağlantı kısmındaki kara parçası sular altında kalmıştır. Kıbrıs adasının oluşumu, bağımsız ada şeklinde tamamlanmış olup Anadolu ile bağlantısı bu şekilde kopmuştur.

Levhaların hareketleriyle yükselen blokların etrafı yaşlı kayalarla kaplanmıştır. Kireç taşlarının yaş kontrolü için oluşan yükseltiyi sıkı bir biçimde sardığı için araştırmacılar yaş tahlili ve fosil bulgulara ulaşmakta zorlanmış oldukları bilinmektedir. Kuvaterner döneminde vadi tabanlarının oluşumu iyi tabakalaşmış bir şekilde olup günümüzde de bunun nedeninin genç fay hatları olmasının sonucuna varabiliriz.

Trodos batı masifinin ani yükselimi nedeniyle adanın jeomorfolojisinde belirleyici bir etken oluşturduğu bilinmektedir (Havzoğlu ve Çiftçi, 1960: 394).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin dağlık alan yoğunluğunun görüldüğü bölgenin Girne dağının zirvesi olduğu bilinmektedir. Denize paralel olarak uzanan bu dağları yüksekliklerine göre sıralayacak olursak; Selvili tepe, Bufavento tepesi, Şehit Kıvanç tepesi, Komando tepesi, Yayla tepesi, St. Hilarion tepesi, Beşparmak dağı, Ziya tepesi, Sinan dağı ve Kantara kalesi olmak üzere Girne dağlarındaki belirgin tepelerin on ayrı şekilde dağlık alanlarının varlığı bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti platolarını inceleyecek olursak; Yeşilırmak bölgesi ve Lefke arasında, Pediment bölgesi olarak geçen alanın Koruçam adası arasında kalan arazi, Akçiçek köyü ve Geçitköy arasında kalan bölge ve Kumyalı (Karpaz) ile Kurova köyü arasında kalan alanlarının, plato yayılış sahası olduğu görülmektedir (Kutoğlu, 2010: 118-126).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bulunduğu Kıbrıs adası, IV. Jeolojik zamanda oluşum sürecini kapsayan pliyosen dönemi başlarında, yükselmelerle birlikte denizel ve karasal şekillerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde meydana gelmiş akarsuların oluşum süreçlerinde oluşmuş olan yeryüzü şekilleri ve alüvyal yapılı çakıl taşlarının, karasal şekillerin oluşumundaki rolünün büyük olduğu bilinmektedir. Bu oluşum sürecinden sonra kıyıya taşınan kalkerli ve alüvyal yapılı çakıl taşlarının kıyılarda birikmesiyle oluşturduğu yapıya kıyı kumulları ismi verilmektedir. Kıyı kumulları genellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin batı bölümün de Gazimağusa ve Güzelyurt kıyılarında görüldüğü bilinmektedir (Hakyemez, 2014: 43).

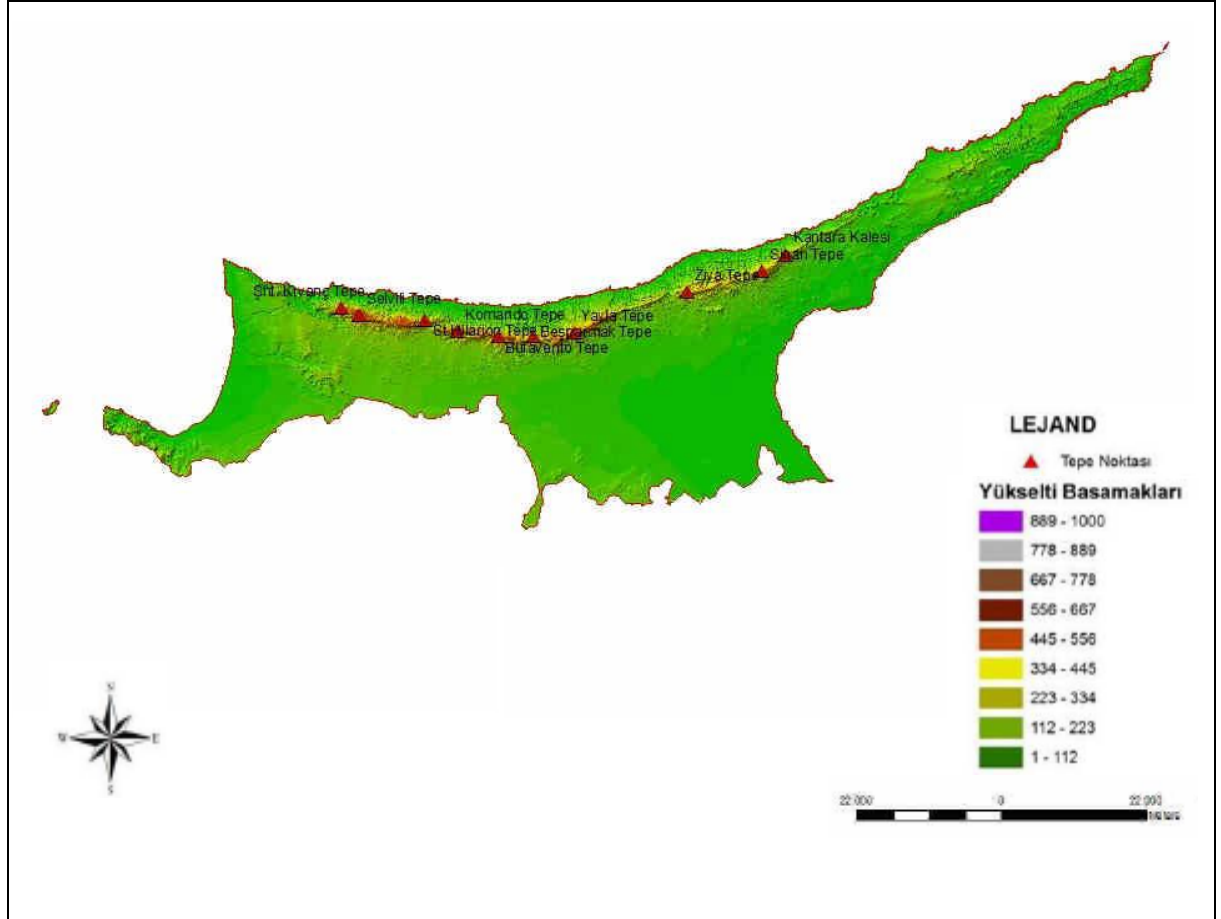
Ovalar bulundukları alanlara göre ikiye ayrılmakla birlikte Kıyı ovaları ve İç ovalar olmak üzere incelenmektedir. Bu ayrıma göre; Kıyı ovaları, Koruçamdan başlayıp Karpaz adasının da kıyılarının dâhil olduğu kıyı hattı boyunca devam eden Yeşilırmak ve Yeşilyurt arasında kalan kıyılarda oluşmuş olup yer yer meydana gelen kıyı ovaları bulunmaktadır. Alüvyal yoğunluğu fazla olan kıyı ovalarında sıcaklığa bağlı olarak, delta ovalarını oluşturmamıştır. Deniz kıyısını inceleyecek olursak; yalıtalarının varlığı, kıyı kumulları ve plajlardan söz etmek mümkündür. KKTC'nin konumu itibariyle Trodos ve Girne dağları arasında kalan alanda oluşan 1.900 m²'lik bir alanı kaplayan Mesarya ovasının yapısına bakıldığında ise kil, kum, çakıl ve silt gibi alüvyalların varlığı bilinmektedir (Kutoğlu, 2010: 161-165).

2.1.1. Dağları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan Beşparmak dağları, güney kısmında ise Güney Kıbrıs Rum Yönetimi sınırları içerisinde bulunan Trodos dağları yer almaktadır. Beşparmak ve Trodos dağı arasında geniş bir alana yayılmış olan Mesarya ve Güzeyurt ovası bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuzey kısmında bulunan (Beşparmak dağı) dağın görüntüsünü halkın beş parmağın şekline benzetmesiyle ismini almış olup 150 km yüksekliğinde ve 15 km uzunluğunda olduğu bilinmektedir. Bu dağın güneşe dönük olan güney yamaçlarında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkının gelirini sağladığı keçiboynuzu ve zeytin bahçeleri bulunmaktadır. Trodos dağının, Kıbrıs adasının güney kısmında yayılım gösterdiği bilinmektedir. Bu dağın en yüksek zirvesi Olympos tepesi olarak bilinmektedir. Yüksekliği ise 1953 metredir. Adanın en yüksek zirvesi olarak bilinen Trodos dağının kış aylarında zirvesinde kar yağışının gerçekleşmesi ismi karlı dağ olarakta anılmaktadır. Trodos ve Beşparmak dağları arasındaki Mesarya ovası yani Gazimağusa ve Lefke arasındaki kalan alan 85 kilometredir. Genişliği 40-45 kilometrelik bir alanı kaplamaktadır. Verimli toprak yapısı bulunan Mesarya ovasında buğday, arpa vb. tahıl çeşitleri yetiştirilmektedir (Koday, 2010: 20-24).

Kıbrıs Adasının güney ve orta kesiminde bulunan Gemikonoğu ve Larnaka Körfezinin kuzey sınırlarından geçen Trodos dağları, doğu-batı arasında 120 km uzunluğunda ve 50 km genişliğinde dağlık kütledir. Trodos dağlarının yüksekliği deniz seviyesinden 2000 metre'yi geçmemektedir (Gürsoy, 1962: 188).

Girne dağları denize paralel uzanmaktadır. Girne dağlarında yer alan belirgin tepeleri yüksekliklerine göre sıralayacak olursak; Selvili Tepe (1.024 m), Bufavento (955 m), Şehit Kıvanç Tepe (946 m), St. Hilarion (786 m), Komando Tepe (935 m), Yayla (935 m), Beşparmak (740 m), Ziya Tepe (740 m), Sinan Dağı (724 m) ve Kantara Kalesi (630 m)'dir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en yüksek noktası olarak sayılan 1.024 metre ile Selvili Tepe'dir (Harita 2.1. bkz).

Harita 2.1. Araştırma Sahasının Dağları (Kutoğlu, 2010: 118).

Girne dağları (Kantara, Beşparmak, Lapta ve Kayalar) 3 farklı geçitle bölümlere ayrılmaktadır (Foto 2.1. bkz). Kantara dağı ve Beşparmak dağını ayıran Mersinlik geçidi, Beşparmak dağı ve Lapta dağını bölen Girne boğazı, Lapta dağı ve Kayalar dağını bölen Geçitköy geçididir (İlseven vd., 2014: 25).

Fotoğraf 2.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Girne Dağları (Durdu, B. S. (2021). yş 37, K, İstanbul).

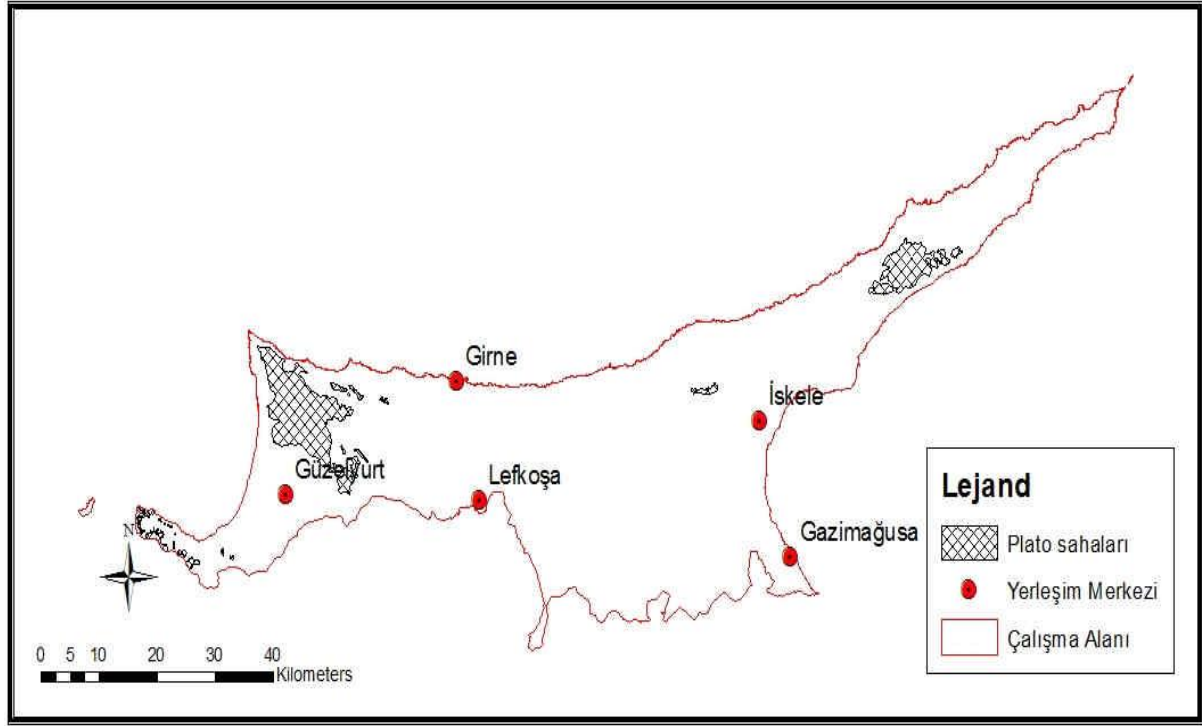
Girne dağlarının Akdenize paralel uzanması, kıyılarda az girintili çıkıntılı bir yapıya neden olmuştur. Kıyı ve iç kesimler arasında iklim farklılıklarının ve beraberinde getirdiği bitki örtüsü, ekonomik etkinliklerinde farklılaşmasını etkilediği bilinmektedir. Girne dağlarının denize paralel uzanmasından kaynaklanan bir diğer etken ise ulaşım zorluğudur (İlseven vd., 2014: 27).

2.1.2. Platoları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Zafer burnuna doğru gidildikçe Karpaz platosu başlamaktadır. Doğu yönüne doğru gidildikçe Karpaz platosunun yükseltisinin azaldığı ve Zafer burnunda son bulduğu görülmektedir. Karpaz tepelerinin iri ufaklı çakıl taşlarından oluşan ve eğimli bir yapıya sahip olan platodur. Dağ görünümünden çok alçak tepelikler bulunan Karpaz dağlarında, volkanik yapılı platolardan oluşmaktadır (Karabacak ve Özçağlar, 2013: 125).

Araştırma sahasını oluşturan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde plato sahalarının belli alanlarda yoğunlaştıklarını görmek mümkündür. Batıdan-doğuya Yeşilırmak-Lefke arasında,

Girne dağlarının batısı Geçitköy-Akçiçek arasında, doğusu ve Karpaz yarımadasında Kumyalı-Kuruova plato yayılımı görülmektedir (Harita 2.2. bkz).

Harita 2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Plato Sahalarının Dağılışı (Kutoğlu, 2010: 127).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti plato sahaları; alçak (100-250 m), orta (360-500 m) ve yüksek (500-700 m) plato sahaları olmak üzere 3 farklı birime ayrılmıştır. Alçak platoları Yeşilirmak ve Lefke bölgesi arasında olan Koruçam yarımadası, Serhatköy platosu ve Karpaz yarımadasında yer alan platolardan oluşturmaktadır. Girne dağlarının batısında bulunan güneye dönük yamaçlarında, orta yükseklikteki plato sahaları görülmektedir. Girne dağlarının güney yamaçlarını takip eden yüksek plato sahalarının varlığını görmek mümkündür (Kutoğlu, 2010: 127).

2.1.3. Ovaları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde iç alanda bulunan ve kıyılarda bulunan ovalar bulunmaktadır. Schmidt W. F'ye göre (1960: 387) KKTC'nin orta kesiminde yer alan Mesarya ovasının çöküntü zone (senklinal) olduğudur. Adanın en büyük ovası olarak bilinmektedir.

Mesarya ovasındaki bu çöküntülerinin yapısına bakıldığında; kil, kum, çakıl ve silt gibi yapılardan oluşmaktadır (Kutoğlu, 2010: 161).

Kuzeyde uzanan Beşparmak dağları ve güney de bulunan Trodos dağı, Lefkoşa İlçesi ile Magosa körfezi arasında bulunan büyük bir alanı kaplayan (1900 km²) Mesarya ovasıdır (Karabacak ve Özçağlar, 2013: 125).

Mesarya ovası deniz seviyesi yüksekliği yaklaşık 70 metredir. Mesarya ovası yapısı itibariyle alüvyal olması ova yapılarının dalgalı ve düz olmasını etkilemiştir. İç kesimlere doğru gidildikçe masa tepelerinin varlığı dikkat çekmektedir. Güzelyurt ve Beyarmudu ovalarının alüvyal yapı ile kaplı olup tarım arazilerinin burada yoğunlaştığı bilinmektedir (İlseven vd., 2014: 28).

Girne ve Trodos dağlarının arasında kalan bu alan dağlardan aşınarak gelen alüvyal yapıların Mesarya ovasında birleşmesiyle verimli toprak yapısını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kıyıları genelde dar veya geniş yapısıyla falezler ile kesilen kıyı ovaları bulunmaktadır. Güneybatı yönünde ovalar büyük alan kaplamaktadır (Karabacak, 2015: 40).

Aşınma ve regresyon ile oluşmuş kıyı ovaları Girne, Limasol, Baf ve Lapta kesimlerinde karalaşmıştır. Kıyı ovaları, Girne ve Trodos dağlarından aşınma ile gelen alüvyal yapılı toprakların kıyılarda birikmesiyle oluşmuştur. Kıyının alçak bir yapı da olması dalgaların biriktirmesi ile oluşan tombolo, kıyı oku ve kıyı kordonu gibi biriktirme şekillerinin Karpaz yarımadası, Limasol yarımadası, Ağrotur körfezi, Gazimağusa ve Larnaka körfezlerinde alçak kıyılar görülmektedir. Lefke bölgesi ve kayalar köyü çevresinde denizin doğudan dalgalarla karayı aşındırmasıyla falezlerin oluşumu, yüksek kıyı tiplerinin oluştuğu bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kıyılarının genel itibariyle yüksek kıyılardan oluşmaktadır (İlseven vd., 2014: 29-30).

2.2. İklim Özellikleri

Kıbrıs adası, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmak üzere iki ayrı devlet şeklinde varlığını sürdürmektedir. Konumu itibarıyla bulunduğu kuşakta tipik Akdeniz ikliminin özelliklerini göstermektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 34° 33' ve 35° 42' kuzey enlemleri ile 32° 16' ve 34° 36' meridyenleri arasında yer alarak Subtropikal sıcaklık rejiminin etkisindedir (Kutoğlu, 2010: 42).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti deniz suyu sıcaklıklarının Ağustos aylarında 12 ay'a göre 30°C'nin üzerinde seyretmekte olduğu görülmektedir. Ortalama deniz suyu sıcaklığının ise ağustos ayında 25°C'nin üzerinde seyretmektedir. Yaz aylarından biri olan ağustos ayında en düşük deniz suyu sıcaklığının ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti meteoroloji istasyonlarının ölçümü ile ağustos ayında 25°C ölçüldüğü bilinmektedir. Kış mevsimi olan şubat ayında ise en yüksek deniz suyu sıcaklığının 20°C ölçüldüğü bilinmektedir. Şubat ayında ölçülen deniz suyu sıcaklığının 15°C-16°C derece dolaylarında olup en düşük deniz suyu sıcaklığının 12 ay içerisindeki şubat ayında 10°C-11°C derece arasında değişmekte olduğu görülmektedir (www.kktcmeteor.org, 2021).

Doğu Akdenizde bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Akdeniz'e kıyısı olan diğer ülke ve adalara göre daha ılıman bir iklim yapısına sahiptir. Kış ayları güneşli geçtiği için turizme son derece elverişlidir (Köksal, 1976: 57). Akdeniz iklim tipinin sürdüğü adada turizm yılın her mevsimi açıktır.

2.2.1. Sıcaklık

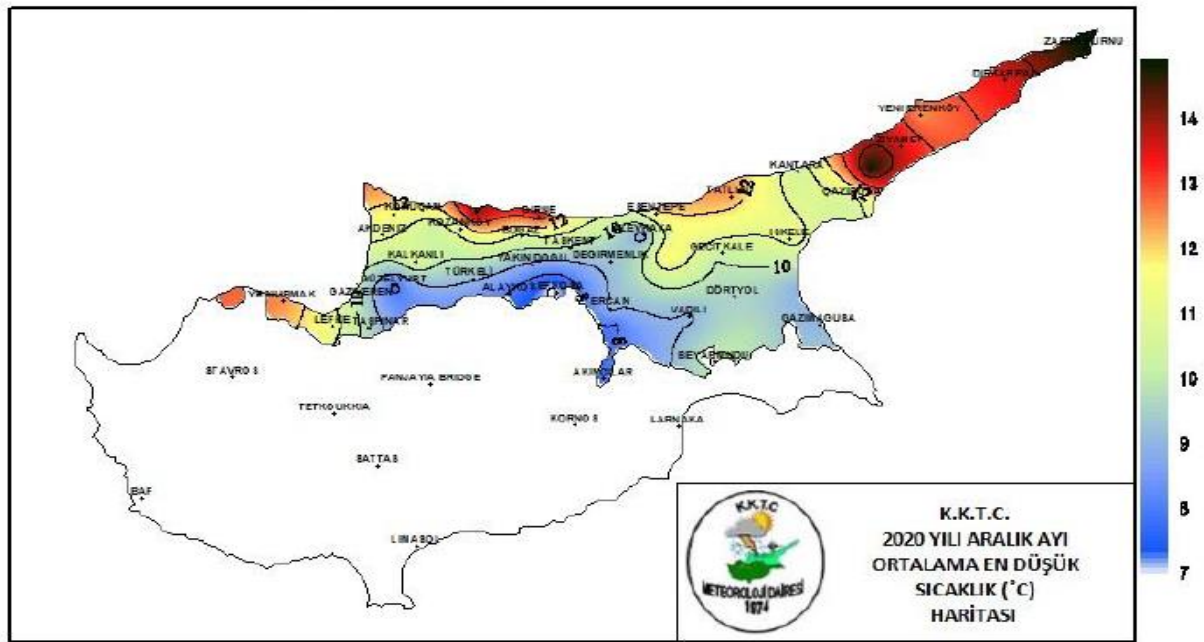
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Akdeniz havzasında bulunması ve tipik bir Akdeniz iklim özelliklerini göstermesi nedeniyle yazlar sıcak ve gereğince kurak, kışlar soğuk olmamakla birlikte ılık ve yağışlı geçmektedir.

İbrahim Atalay'a göre (2011: 92) 30°-45° arasında kalan hava hareketlerinin durumuna bağlı olarak yağış almakta olduğu ve tropikal iklim ile nemli iklim arasındaki geçişi oluşturmaktadır. Kışın bölgede bulunan polar cephenin alana inerek yağış geçirmesi, yazın ise tropikal iklimin etkisinde kalarak kurak ve sıcak iklim koşullarının etkisi altında kalmakta olduğu bilinmektedir. Bu iklim koşullarına bağlı olarak Akdeniz bölgesi ve kıyılarında hüküm süren Akdeniz iklimi, kireç taşları üzerinde bulunan kahverengimsi toprak ve kırmızımsı toprak

yapılarının varlığı görülmektedir. Bu bölgenin kış aylarında fazla yağış alması, yazın ise kurak geçmesi nedeniyle bölgede çalı ve iğne yapraklı ağaçlarla kaplanmış olduğu görülmektedir.

Akdeniz iklimi, Akdeniz kıyılarında yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin 15°C ve 20°C civarlarında olup ortalama sıcaklık değeri ise 28°C ve 30°C' dir. Sıcaklık değerlerinin en düşük dereceleri ise 8°C ve 10°C olduğu bilinmektedir. Yağışlar en yoğun olarak kış mevsiminde düşmektedir (Özey, 2012: 111).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2020 Aralık ayı en düşük sıcaklık ortalaması değerlerinin verildiği haritada, kıyı kısımların ortalama sıcaklık değerlerinin 8°C ve 14°C arasında değiştiği görülmektedir. İç kısımlara doğru gidildikçe Beşparmak dağı ve Trodos dağının orta kısmı alçak alanda kalması nedeniyle bu bölgenin aralık ayı sıcaklık ortalamasının yer yer 7°C ve 10°C arasında değişmekte olduğu görülmektedir (Harita 2.2.1. bkz).

Harita 2.2.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2020 Yılı Aralık Ayı En Düşük Sıcaklık Ortalaması (www.kktcmeteor.org, 2021).

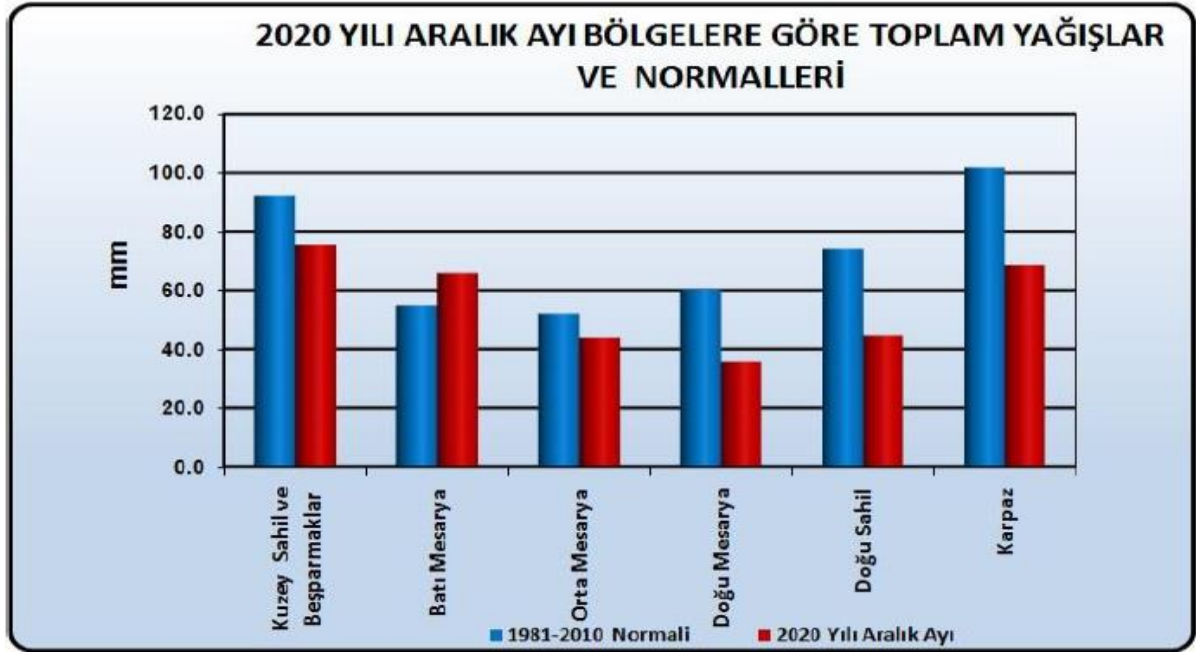
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, coğrafi yapısı itibariyle yüksek zirveleri, ovaları ve dağların oluşturduğu yeryüzü şekilleri nedeniyle güneş ışınlarının düşüş açısının tüm yüzeylere etki etmesi farklıdır. Güneşe dönük yeryüzü şekillerinin, iklimle birlikte meydana getirdiği özellikler farklılaşmaktadır. Örneğin bir dağın güneşe dönük yüzü sıcak ve kuru, güneş açısının düşmediği veya az düştüğü yerler ise soğuktur. İklim özelliklerinin bu denli farklılaşmasının sebebinin yeryüzü şekillerinin de etkisinin olduğu bilinmektedir.

Karpaz yarımadası ve Girne dağlarının kuzey de kalan yamaçlarında, Akdeniz iklimi etkisi kendini gösterirken, güney de kalan yamaçlarında ve arada kalan Mesarya ovasında bakının etkisi ve karasallık etkileri görülmektedir. Bahsedilen alanlarda Akdeniz iklimi hâkimiyeti özellikleri görülmemekle birlikte yerini sıcaklık artışının nedeniyle yerini kurak iklim özelliklerine bıraktığı görülmektedir (Kutoğlu, 2014: 282).

2.2.2. Yağış

Doğu Akdeniz’de yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Akdeniz makroklimasının özelliklerini göstermektedir. Yazları sıcaklık etkisi ile kurak geçerken, kışları ise soğuk olmamakla birlikte ılıman ve yağışlı geçmektedir. Kuzeybatı yönünde esen kuvvetli rüzgârların nemli olması nedeniyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, adanın güney kısmına göre daha çok yağışlı ve bulutlu bir iklim yapısına sahip olduğu bilinmektedir. Beşparmak dağlarının üst kısımlarında en düşük sıcaklığın (16°C) kış aylarından ocak ayında kaydedildiği bilinmektedir. Yaz aylarının en sıcak değerlerinin (23,7°C) ölçüldüğü bölgeler ise Güzelyurt ovası ve Mesarya ovasıdır (Karabacak, 2015: 46-47).

Kuzey sahil ve Beşparmaklar bölgesi; Çamlıbel, Akdeniz, Lapta, Boğaz, Girne, Beylerbeyi, Değirmenlik, Alevkaya, Esen tepe ve Kantara’dır. Batı Mesarya bölgesi; Zümrüt köy, Lefke, Gaziveren ve Güzelyurt’tur. Orta Mesarya bölgesi; Alaköy, Lefkoşa ve Ercan’dır. Doğu Mesarya bölgesi; Serdarlı, Gönendere, Geçitkale ve Dört Yol’dur. Doğu sahil bölgesi; Gazimağusa, Salamis ve İskele bölgesidir. Son olarak Karpaz bölgesinde; Çayırova, Mehmetçik, Ziyamet, Yenierenköy ve Dipkarpaz bulunmaktadır (Grafik 2.2.1).

Grafik 2.2.1. 2020 Yılı Aralık Ayı Bölgelere Göre Toplam Yağışlar ve Normalleri (www.kktcmeteor.org, 2021).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Beşparmak dağlarının kuzeye bakan yamaçları, güney tarafında kalan yamaçlarına göre ova kısımları daha fazla yağış almaktadır. Güneyde kalan arazinin, ülkenin sıcaklığına bağlı olarak en kurak bölgesini oluşturduğu bilinmektedir (Atalay, 2007: 38).

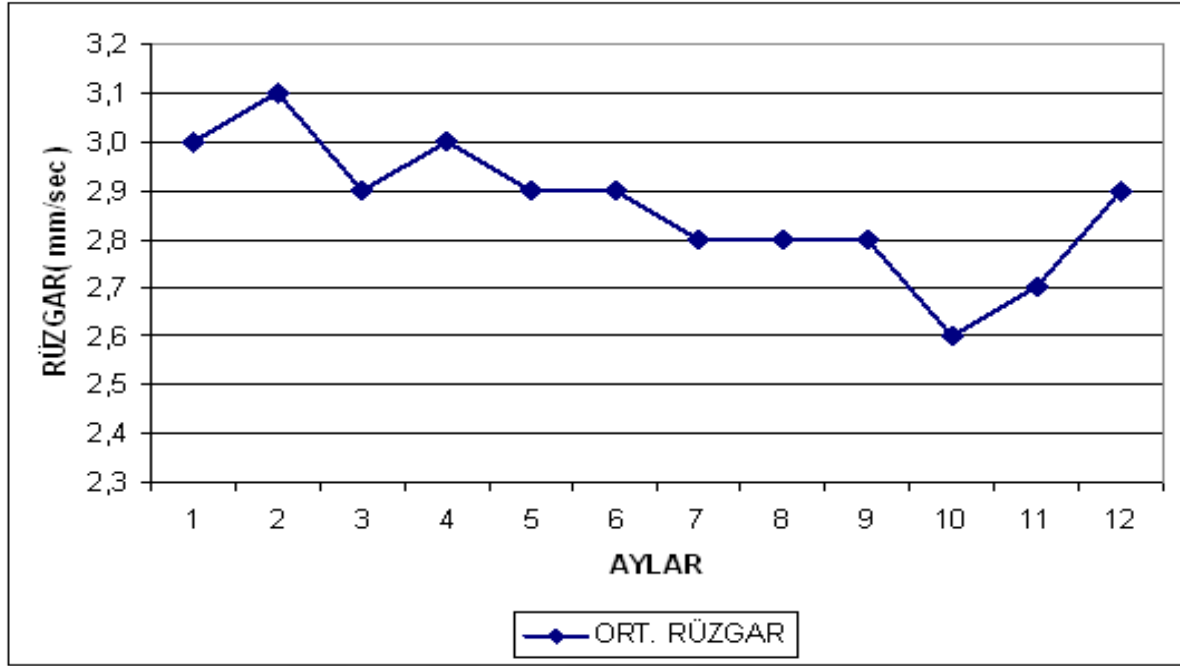
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde görülen sıcaklık farklılıklarının oluşmasının bir diğer nedenini açıklayan, İbrahim Atalay (2011: 59) sıcaklık farklılıkları okyanusta bulunan akıntıların ve karasallığın etkilerinin görülmesi sebebiyle gerçekleştiği görüşündedir.

2.2.3. Rüzgâr ve Basınç

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde hâkim olarak esen rüzgâr yönü, kuzeybatı ve batı yönünde estiği bilinmektedir. Esen rüzgâr yönü kış ve yaz aylarında aynıdır. Kış aylarında Sibiryaya yüksek basınç alanı cephe oluşturarak Akdeniz bölgesinde kuzeybatıdan esen sert rüzgârlara neden olmaktadır. Yaz aylarında esmekte olan bu rüzgârların çoğu Afrika kökenli olması, Kıbrıs da sarı tozlu günler adının verildiği toz bulutlarının havayı kaplamasına neden olmaktadır (İlseven vd., 2014: 36-37).

Kış aylarında kuzeybatıdan esen sert rüzgârların esmesi bu aylarda ortalama rüzgârın 3,0-3,1 mm/sec olduğu görülmektedir. Yaz ayı ortalama rüzgâr değerinin 2,8 mm/sec olduğu

görülmekte olup Ekim ayı itibariyle 2,6 mm/sec olan rüzgâr ortalaması artan rüzgâr şiddetiyle birlikte yükselişe geçtiği görülmektedir (Grafik 2.2.2. bkz).

Grafik 2.2.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Aylara Göre Ortalama Rüzgâr Hızı (www.kktcmeteor.org, 2021).

Sibel Kutoğlu'na göre (2010: 61) gezici basınç merkezlerinin atmosferik hava dolaşımı içerisinde devam ettiği ve hâkim rüzgâr yönün daha çok batı olduğunu öne sürmüştür. Fiziki coğrafya etkileri ile rüzgâr yönündeki değişiklikler de temel alınarak, baskın rüzgâr yönünün batı yönünde olduğu görüşündedir.

2.3. Toprak Özellikleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bulunduğu konum ve etki altında kaldığı basınç ve rüzgârlar sebebiyle yarı kurak ve kurak iklim tipi görülmektedir. Buna bağlı olarak gelişen toprak yapısını görmek mümkündür. Bunlar; Kambisoller, Litosoller, Regosoller, Rendzinalar, Solonçaklar, Solonetzler, Vertisoller ve Kseroller yapıları toprak tipleridir. Akdeniz iklim tipinin görüldüğü adanın bu denli çeşitli toprak tiplerine sahip olmasının; nem etkisi, sıcaklık etkisi, yükseklik, taban su durumunun ve reaksiyonlarının oluşum farklılıkları nedeniyle ortaya çıktığı bilinmektedir (Kutoğlu, 2010: 89-93).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan toprak tiplerinin iklim tipi, eğim ve baki gibi nedenler sonucunda farklılaştığı görülmektedir. Yerleşim alanlarının tek bir toprak tipinin hâkim olmadığı sekiz farklı toprak tipinin yayılım gösterdiği görülmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toprak tiplerinin oluşumunun, dağların üst noktalarındaki kısımlarında oluşan periglasiyal bölgelerden başladığı bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin güney yamaçlarındaki zirvelerde oluşan ısının etkisi ile çözünen bu bölgelerin, suya olan doygunluğu zeminin de çamurlu bir yapı ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Schmidt, 1959: 8). Eğim, toprak yapısındaki farklılaşmanın sebeplerinden biri sayılabilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Dipkarpaz olarak bilinen uç kısmının eğiminin %35+ değerlerde olduğu görülmektedir. KKTC sınırları içerisinde yer alan Beşparmak dağlarının kuzey kısmının eğiminin %20-35 arasında değiştiği görülmektedir. Gazimağusa ve Lefkoşa yerleşim merkezlerinin arasında kalan alanda bulunan Mesarya ovasının eğim oranı %2-6, %1-2 ve %0-1 değerleri arasında olduğu görülmektedir (Bozan vd., 2011: 5).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde jeolojik farklılıklar nedeniyle ortaya çıkan bu farklılıkları toprak yapısında görmek mümkündür. Akdeniz bitki örtüsü özellikleri dikkate alınarak bir sınıflandırma yapıldığında Terra-rossa toprak tipi, Derinya bölgesi ve Girne dağlarında yaygın görülmektedir. Kahverengi toprak tipi, Girne dağlarının kuzey yamaçları ve Trodos yamaçlarında uzanan toprak tipi olarak bilinmektedir. Kestane renkli step toprak tipi, iç ovalarda bulunan toprak yapısıdır. Alüvyal toprak tipi ise dağ eteklerinde, iç ovalarda ve akarsu yataklarında bulunmaktadır. Girne ve Trodos dağlarındaki parçaların iç ovada biriktirdiği toprak tipidir. En yaygın görüldüğü alanları sıralayacak olursak; Yeşilova ve çevresindeki alan ve Güzelyurt Ovası'nda alüvyal toprak tiplerinin görüldüğü bilinmektedir (İlseven, 2014: 23-24).

2.4. Bitki Örtüsü Özellikleri

Bitki örtüsünün belirlenmesindeki temel ölçüt, bölgenin iklim tipi dolayısıyla alanda yetişen bitki türlerinin çevre şartlarına göre bir yaşam formasyonu belirlemesidir. İklim etkisiyle oluşan bitkilerin bir arada bulundurduğu topluluğa bitki örtüsü denilmektedir. Bitki türlerinin iklimin sağladığı koşullar nedeniyle bitki topluluğunun toprağa tutunması, yüksek

sıcaklık, düşük sıcaklık, kuraklık ve nemlilik gibi durumların bitki topluluğunun dağılımlarının etkisinde, iklim tipinin söz konusu olduğu bilinmektedir (Koca, 2007: 102).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Akdeniz İkliminin vejetasyonu; kışın yağışlı ve ılık hava yapısıyla yazın ise sıcak ve kurak olması nedeniyle subtropikal kuşağın etkisinde kalarak farklı bitki vejetasyonlarının varlığı görülmektedir (Atalay, 2011: 240).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti zengin bir orman yapısına sahipken günümüze kadar geldiğinde geçmişte adada bakır madenin işletilmesi, bilinçsiz ağaç kesimi ve aşırı otlama sebebiyle orman topluluğunu kaybetmiştir. Günümüzde sadece Girne dağları ve Trodos dağlarının kuzey yamaçlarında orman topluluğunun varlığı bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bitki örtüsü yapıları 1-2 metre arasında bulunan makiler ve uzunlukları 4-5 metre arasında değişen makiler olmak üzere iki grupta incelenmiştir. 1-2 metre arasında değişen makiler; cılbırtı çalısı, ispanyol çalısı, erika, biberiye, sakız ağacı ve adaçayı'dır. 4-5 metre arasında değişen makiler ise zeytin, yaban mersini, sandal ağacı, incir, ardıç, halep çamı, erguvan ve cılbırtı çalısının yer almakta olduğu bilinmektedir (Karabacak, 2015: 58).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Beşparmak dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında, maki bitki örtüsünün yayılım sahası görülmektedir. Gazimağusa ve Lefkoşa arasında kalan alandaki Mesarya ovasında step bitki örtüsü görülmektedir. Trodos dağlarının kuzey kısmı ve zirveleri, Beşparmak dağlarının kuzey yamaçlarında orman bitki örtüsü bulunmaktadır (Kutoğlu, 2010: 101).

Araştırma sahasının, ekolojik faktörleri dikkate alındığında iklim kuşağının etkisiyle oluşan bitki örtüsü toplulukları; maki alanları, step alanları ve ormanlardır. Maki alanları Beşparmak dağının kuzeye bakan yamaçlarında yaygın olarak görülmektedir. Güney yamaçlarında ise maki topluluklarını keçiboynuzu ve zeytinin oluşturduğu bilinmektedir. Step alanın en yaygın olarak görüldüğü alan Mesarya Ovası'dır. Kışın yağışların başlamasıyla yeşeren ve çiçek açan stepler bulunmaktadır. Mesarya ovasından yukarı kısmında dağlık alanlara doğru gidildikçe ağaçların ve çalılarının başladığı bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde orman alanlarının yoğun olarak görüldüğü alan Beşparmak dağları'dır. Beşparmak dağlarının parça kütlelerinin uzanmasıyla Karpaz kısmında da ormanlık alanlar görülmektedir (Koday, 2014: 261-268).

Akdeniz İklim tipinin etkilerinin görüldüğü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde turuncgiller, makiler, zeytingiller ve bodur ağaçlar bulunmaktadır. Bitki topluluklarının yanı sıra çalılar ve çiçek türleri de görülmektedir. Derinya kesiminin toprakları organik madde

bakımından fakir, step bitki örtüsü son derece zayıftır. Bu alanda genellikle geniş yapraklı bitkiler ve iğne yapraklı bitkilerle birlikte bölgede karışık bir bitki topluluğunun olduğu bilinmektedir (www.pio.mfa.gov.ct.tr, 2017).

Dipkarpaz, Yeni Erenköy ve Yeşilköy yerleşim birimlerinde, kurak ve yarı kurak iklim nedeniyle ortaya çıkan toprak yapısının sulu ve kuru tarıma elverişli olduğu bilinmektedir (Karabacak ve Özçağlar, 2013: 130).

2.5. Hidrografiya Özellikleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yıl boyunca akışının devam ettiği bir akarsu bulunmamaktadır. Mevsimlik olarak akarsuların akışının sağlanmasının yaz aylarında yağışın fazla olması ve bu etkiyle birlikte ortaya çıkan su heyelanlarının meydana getirdiği (taşkın) hasarlarda, hidrografiya özellikleri önemli rol oynamaktadır. Trodos dağlarından karın erimesi ile birlikte kaynağını Trodos zirvesinden alan akarsuyun, Girne dağlarına oranla akım şiddeti fazladır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Akdenizin suları ile buluşan dere, kaynağını Girne dağlarından almaktadır. Güzelyurt körfezinden Akdenize dökülen dereler kaynağını Girne ve Trodos dağlarından almaktadır. Trodos adanın en yağış alan bölgesini oluşturduğu bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en önemli derelerinin batıdan - doğuya akış gösterdiği ve bu derelerin; Fabrika deresi, Maden deresi, Doğancı deresi, Yeşilirmak ve Taşlıdere oldukları bilinmektedir. Trodos dağlarından doğarak Gazimağusa körfezine dökülen adanın en önemli ve en uzun deresi Kanlıdere'dir. Girne dağlarından mevsimlik olarak akan küçük dereler de görülmektedir (Kutoğlu, 2010: 76-77).

Gazimağusa ve Lefkoşa yerleşim yerleri arasında kalan Mesarya ovasında, Çakallı ve Kanlı derenin kollarının uzun-kısa olmak üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde en yoğun kollara ayrılmış bir görünümünü oluşturduğu bilinmektedir (Şenol, 2020: 84).

Ahmet Atasoy'a göre (2011: 30) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Mesarya ovasında bulunan, Çakallı dere ve Kanlı derenin önemli akarsularından biri olduğu görülmektedir. Kış aylarında yağışın etkisinin denize dönük yamaçlara fazla yağış düşmesiyle kısa boylu akarsuların denizle buluşmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yaz aylarında Karlı dağ (Trodos) zirvesinde bulunan karların erimesi, sıcaklığın vermiş olduğu etkiyle buharlaşmasına neden olmaktadır. Kış

aylarında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yeteri miktarda yağış olmaması, yüzey akışının bu denli az olmasının önemli sebeplerinden sayılmaktadır. Beşparmak dağlarının kaynağından alan uzunlukları kısa olan birçok dere bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin önemli akarsularından biri olarak görülen Kanlı dere, kaynağını Karlı dağlardan almakta olduğu bilinmektedir. Akdenize dökülen dereler ise Gazimağusa'nın kuzeyinden deniz ile buluşmaktadır. Akdenize dökülen ve kendi içinde farklı kollara ayrılmış olan bir diğer dere ise Çakallı dere'dir. Güney kısmından Akdeniz'in suları ile buluşan ise İki dere'dir (Şenol, 2020: 82-83).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin düzenli akan akarsularının olmaması nedeniyle kuraklıkla ortaya çıkan yer altı sularının, sularını çekmesi ve buna bağlı olarak en önemli su kaynaklarının başında akiferler gelmektedir. En önemli akiferlerin başında Güzelyurt akiferi gelmektedir. Yeraltı su rezervleri bakımından en büyük olanı Güzelyurt akiferinin aşırı kullanımı günümüzde yeraltı suyu seviyesinin düşmesi ve tatlı suyun tuzlu suya karışmasına sebebiyet vermekte olduğu bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde akiferler genellikle akarsuların denize ulaştıkları noktalarda ki kıyı ovalarında yayılım göstermektedir (Kutoğlu, 2010: 79).

Güzelyurt-Alsancak arasında kalan kıyı boyunca Akdeniz akiferinin varlığı görülmektedir. Alsancak dan Yedikonuk'a kadar uzanan Beşparmak dağları akiferi bulunmaktadır. Alsancak dan başlayıp Yedikonuk kıyılarında uzanan Beşparmak dağları (Girne) kıyı akiferi görülmektedir. Dipkarpaz yerleşme yerinde Dipkarpaz akiferi bulunmaktadır. İskele-Gazimağusa yerleşim yerleri arasında doğu Mesarya akiferinin varlığı görülmektedir. Lefkoşa-Gazimağusa arasında kalan ovada güneydoğu Mesarya akiferi bulunmaktadır. Lefkoşa yerleşim alanına yakın olan Orta Mesarya akiferi görülmektedir. Güzelyurt yerleşim alanını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en verimli akiferi bulunmaktadır. Güzelyurt akiferinin az bir kısmı, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi sınırları içerisinde olduğu bilinmektedir. İskele-Dipkarpaz yerleşim yerleri arasında kalan Yedikonuk - Büyükkonuk akiferi bulunmaktadır. Dipkarpaz yerleşim yeri ve Yedikonuk-Büyükkonuk akiferi arasında Yeşilköy akiferinin varlığı görülmektedir. Erenköy-Güzelyurt yerleşim yerleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırında Yeşilirmak akiferi bulunmaktadır (Şenol, 2020: 87).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kış aylarında az yağış almasına bağlı olarak yazlarının sıcak ve kurak iklim tipine sahip olması, yüzeydeki suların buharlaşmasına neden olmaktadır. Yağışın yeteri kadar olmaması yüzeyde akışa geçemeyen yüzey suları derelerin kurumasına

neden olmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde uzanan kıyı akiferleri bulunmaktadır. Bunlar; Yeşil köy akiferi, Girne akiferi ve Lefke-Erenköy kıyılarında uzanan akiferlerdir. Beşparmak dağları akiferi rezervi oldukça büyük olup Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin içme suyu ihtiyacının büyük bir bölümünü karşıladığı bilinmektedir. Güzelyurt akiferi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en büyük alana yayılmış olan yeraltı su kaynağıdır. Bu alanda tarım faaliyetleri sürmektedir. Belirli alanlara açılan sondaj kuyuları ile suyun yeryüzüne ulaşması sağlanmaktadır. Gazimağusa akiferi (güneydoğu), Güzelyurt'dan sonra gelen ikinci büyük akiferdir (Şenol, 2020: 88-89).

Üç tarafı denizlerle çevrili Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Akdeniz Havzası'nı da bulunması, enlem dereceleri ve mevsimsel sıcaklık farklılıklarının olması buna bağlı olarak hâkim rüzgâr yönünün getirdiği sıcak ve soğuk havanın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin karasal hidrografik özelliklerini etkilediğini söyleyebiliriz.

2.6. Yerleşme Özellikleri

İnsan topluluklarının barınma etkinliklerini sürdürebilmek için yerleşim sağlamaktadırlar. Toplulukların sürdürdükleri etkinlikleri, sanayi ve hammadde üretimi olarak ayırabiliriz. Barınma tipleri işin niteliğine göre sezonluk yerleşme, sürekli ikamet edilmesi ve sürekli yerleşme tipleri arasında yer almakta olduğu bilinmektedir. Sürekli yerleşmeler şehirler, kır yerleşmeleri ve kasabalarlardır (Özçağlar, 2014: 87).

Barınma anlamının bir diğer ifadesi yerleşme terimi olduğu bilinmektedir. Yerleşme terimi genel ifadeyle ekonomik faaliyetler de bulunma (tarla, bağ ve bahçe vs), yararlanma ve barınılan yer anlamında da kullanılmaktadır (Doğanay, 2014: 23).

Yerleşme terimi ile ortaya çıkan kent tiplerinde bir dağılışı söz konusu olduğu bilinmektedir. Bu dağılışı; ekonomik fonksiyonlar ve kültürel fonksiyonlar olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır. Tarım kentleri, tarımsal alandaki verimliliğinin yüksek olduğu alanlardır. Ticaret ve liman kentleri ise geçim kaynaklarını deniz yolu ile sağlayan kentlerdir. Hinterlandlara sahip olan bu kentler aynı zamanda stratejik olarak önem taşımaktadırlar. Turizm kentleri, turistlerin doğayı tanımak ve farklı aktivitelerde bulunmak amacıyla ziyaret ettiği kentlerdir. Sanayi kentlerinde, imalat ve madencilik kentleri olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Sanayi devriminden sonra desteklenen sanayi ürünlerinin ticaretinin artması sanayi kentinde, çalışılan alanda barınmak koşuluyla bir yerleşme söz konusu olabilmektedir. Kültürel fonksiyonlar açısından sıralayacak olursak bu kentlerin; üniversite kentleri ve dini

kentler olmak üzere iki ayırmak mümkündür. Dünyada kentlerin dağılışı denizlerin ve yeryüzü etmenlerinin açısından kentlerin bulundukları konumu etkilemekte olduğu bilinmektedir (Atalay, 2011: 301-304).

Mekânı toplumla bir düşünen aralarında karşılıklı bir ilişki olduğunu savunan Harvey'e göre; fonksiyonlara ayrılan yerleşme tiplerinin insanların kendi benliklerinin bir simgesi olduğunu psikolojik ve sosyal açıdan yalnızca incelenemeyeceği, mekânın da incelenmesi gereken önemli bir faktör olduğu görüşündedir (Köksal, 2019: 37-38).

Yerleşim göstermiş toplumlarda, coğrafi faktörleri göz önünde bulundurarak meskenlerin bir grup halinde bulunması, dağınık yerleşme tipi özelliğini gösterdiği bilinmektedir. Dağınık yerleşme tipleri genelde hayvancılık ve toplayıcılık ile geçinen insan topluluğunun bulunduğu alanlardır. Meskenler kendi aralarında birbirlerine yakın veya aynı mesafelerde bulunuyorsa bu yerleşme tipine toplu yerleşme denilmektedir. Toprak veriminin zayıf olduğu ve su kaynaklarının az olduğu alanlardan verimli alanlara doğru yönelim ile insan topluluklarının dağınık toplu yerleşmeleri oluşturdukları bilinmektedir (Atalay, 2011: 288-289).

Yerleşme alanlarının yaşanabilirliği için doğal faktörlerin etkin rol oynadığı bilinmektedir. Yerleşen topluluğun özellikleri ve doğal faktörlerle karşılıklı ilişki içerisinde beşeri faktörleri oluşturmaktadırlar. Doğal faktörlere bağlı olan yerleşme alanları zaman ve toplum yapısına göre yerleşme tipleri kazandığı bilinmektedir (Sarı, 2007: 492).

Tarihte birçok devletin hüküm sürdüğü Doğu Akdeniz'de bulunan stratejik olarak büyük bir öneme sahip olan Kıbrıs Adası, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi olmak üzere Başkenti ortak olan Lefkoşa 'Yeşil Hat' ile ikiye bölünmüştür. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde meskenlerin yapımında coğrafi faktör, iklim ve yaşayan toplumun sosyoekonomik yapısı ile ilgili olduğu bilinmektedir. Köyler genelde toplu halde bulunmakta olup yer şekilleri yapısı itibarıyla köylerin dağılışı görmek mümkündür. Girne ve Gazimağusa ilçeleri birer liman kenti özelliği taşıdığı bilinmektedir (Koday, 2010: 13).

Ada birçok devlete ev sahipliği yapmıştır. 1960 sonrası adanın kendi Cumhuriyetini ilan ettikten sonra huzur ve barış kavramının bozulmasıyla 1974 yılında yapılan Barış Harekâtı sonrasında farklı yapılaşma tipleri görülmektedir. Zeki Koday'ın (1995: 34) saha araştırmasında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 190 tane köyün bulunduğu yerleşmelerin oldukça sık dokulu meskenlerden ibaret olduğunu belirtmiştir. Yapı malzemesine göre meskenler, taş, kerpiç ve betonarme meskenler olarak üç tiptedir. Köylerde eski tip meskenlerle, modern meskenleri bir arada görmek mümkündür. Köy meskenleri genelde tek

katlıdır. Eski tip meskenlerin çatıları kiremitle kaplı iken, yeni tip meskenlerin üzeri düz beton damlardan oluştuğunu belirtmiştir.

Türk ve Rum tarafını birbirinden ayıran Lefkoşa'nın ortasından geçen Yeşil Hat, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti'dir. Yönetim merkezinin Lefkoşa olması, Bakanlıkların burada bulunması nedeniyle toplu bir yerleşme ve çok katlı binaların başkentte yer aldığı bilinmektedir (Koday, 2010: 7).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki Lokmacı sınır kapısı birçok misafirin uğrak yeridir (Foto 2.6.1. bkz).

Fotoğraf 2.6.1. Lefkoşa-Rum Sınır Kapısı, KKTC Tarafından Görünümü (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başkenti Lefkoşa'dır. Başkentte; sağlık, kültür, turizm, eğitim, ticaret merkezi ve yönetim merkezi olması ve nüfus yoğunluğunun idari yönetimdeki vatandaşlara tesis edilen binaların yoğun olmasından kaynaklı olduğu

bilinmektedir. Tarihi ve kültürel mirasıyla dikkatleri üzerine çeken Lefkoşa, turizm yönünden de ev sahipliği yapan merkez ilçe konumunda bulunmaktadır (Erengin, 2018: 1020).

Lefkoşa merkez ilçesinde 31 yerleşim yeri bulunmaktadır. Değirmenlik bucağında ise 23 yerleşim yeri vardır. Lefkoşa İlçesi'nde toplam 54 yerleşim yeri bulunmaktadır. 1 merkez ilçe ve 1 bucağı olmak üzere 56 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde köy meskenleri genellikle hayvancılık, ormancılık ve tarım gibi faaliyetlerin yoğun olarak yürütüldüğü yerler olarak bilinmektedir. Tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerinin yeryüzü şekilleriyle ilişkisi son derece önemlidir. Tarım faaliyetleri için Mesarya ovasından, hayvancılık faaliyetleri için Beşparmak dağlarının dağlık sahalarından yararlanıldığı bilinmektedir. Tarım, hayvancılık ve ormancılık vb. faaliyetlerin yapıldığı köy meskenlerinde, nüfus yoğunluğunun görülmesi sahanın elverişli olmasına bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır (Atasoy, 2012: 278-280).

Gazimağusa ilçesi yerleşmesinin, coğrafi faktörlerinin ticaret kolunun devamlılığı için elverişli olduğu bilinmektedir. Gazimağusa'nın geniş bir limana sahip olması burada yapılan ekonomik faaliyetler nedeniyle geçmiş dönemlerden bu yana ticaret şehri olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda Kıbrıs'ın en büyük limanı olarakta bilinmektedir. Günümüzde Lefkoşa ve Dipkarpaz yoluna kadar ticaret faaliyetlerinin ilerlediği Gazimağusa liman kenti, ticaret ve sanayi kollarının sürdürüldüğü kent tipidir (Koday, 2010: 8).

Gazimağusa merkez ilçesinde 29 yerleşim yeri bulunmaktadır. Akdoğan bucağında 14, Geçitkale bucağında ise 16 yerleşim yeri bulunmaktadır. Gazimağusa İlçesi'nde toplam 59 yerleşim yeri bulunmaktadır. 1 merkez ilçesi ve 2 bucağı olup 62 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

Girne yerleşim merkezinde; tekke, abide, Bizans'tan kalma şatolar ve kiliseler bulunmaktadır (Köksal, 1976: 69).

Girne merkez ilçesinde 45 yerleşim yeri bulunmaktadır. Çamlıbel bucağında ise 13 yerleşim yeri bulunmaktadır. Girne ilçesi'nde toplam 58 yerleşim yeri vardır. 1 merkez ilçesi ve 1 bucağı toplamda 60 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

Beşparmak dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında konumlanan Girne yerleşim yeri, hilal şeklini almış bir limana sahiptir. Bu liman, Türkiye ile arasında stratejik olarak önemli bir konumda olduğu bilinmektedir. Girne ilçesi, turistik amaçlı sakin yapısıyla lüks oteller, doğu ve batısında bulunan plajlarıyla ünlü bir kenttir (Koday, 2010: 9).

Güzelyurt ilçesinde narenciye üretimi için uygun alanların olduğu bilinmektedir. Bu bölgede bulunan 3 farklı üniversitenin kampüsü, yerleşim tiplerinde belirleyici bir etken oluşturduğu görülmektedir (İlseven, 2014: 49).

Güzelyurt merkez ilçesinde 16 yerleşim yeri bulunmaktadır. 1 merkez ilçesi toplamda 17 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

İskele merkez ilçesinde 18 yerleşim yeri bulunmaktadır. Mehmetçik bucağında 15, Yeni Erenköy bucağında ise 16 yerleşim yeri bulunmaktadır. 1 merkez ilçesi ve 2 bucağı olup toplamda 52 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

Tarım faaliyetlerinin en fazla görüldüğü bölgenin, İskele ilçesi yerleşim yerinin olduğu bilinmektedir. İskele ilçesi yerleşim yerinin sınırlarının, Karpaz yarımadasını (Dipkarpaz) kapsamıyla birlikte uzun bir sahili ve doğal güzellikleri barındırmaktadır. Kaplumbağaların yumurtlama bölgesi olan Dipkarpaz sahili, aynı zamanda turizm yönünden oldukça gelişmiş olduğu bilinmektedir. İskele yerleşim yerinin, turistik tesislerinin yoğunluğu bölgenin yapılaşmasını arttırdığı bilinmektedir (İlseven, 2014: 50).

Lefke merkez ilçesinde 13 yerleşim yeri bulunmaktadır. 1 merkez ilçesi toplamda 14 yerleşme adı vardır (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021).

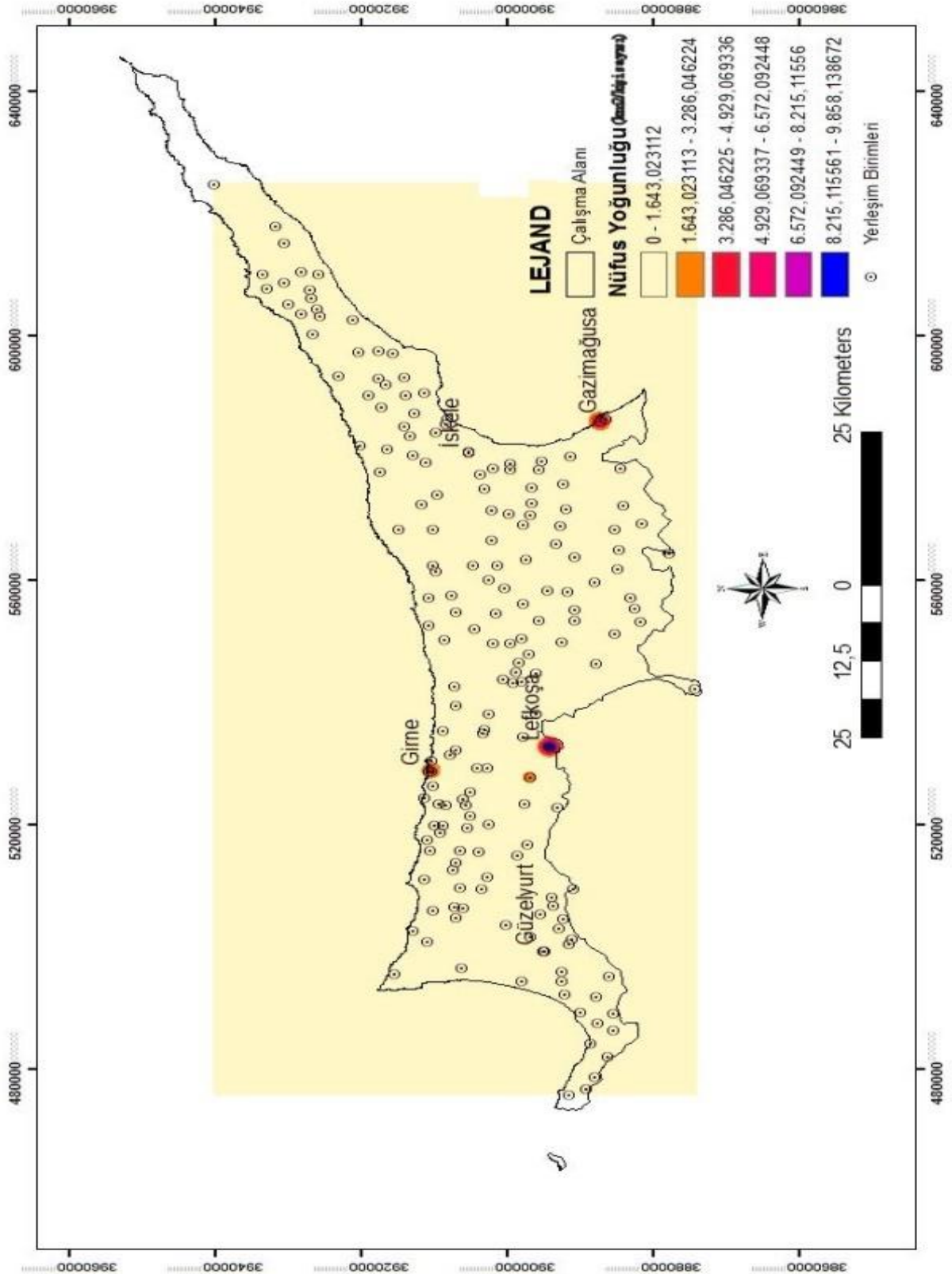
2.7. Nüfus Özellikleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Osmanlı Devleti zamanında ve Osmanlı Devleti öncesinde de görülen depremler, kıtlık, çekirge istilaları ve salgın hastalıklar nedeniyle nüfus dalgalanmaları sürekli görülmüş olduğu bilinmektedir. Türk idarisinde kalan kuzey kısmının toplam nüfus içerisindeki erkek nüfusunda azalmalar meydana geldiği bilinmektedir. Dışarıya göç verme faktörlerini inceleyecek olursak; savaştan kaçma, iktisadi ve dini yönden baskı altında kalmama gibi durumları sıralayabiliriz (Çevikel, 2006: 154-156).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nüfus yoğunluğu haritasında 5 ilçe yer almaktadır. 2019 yılında Güzelyurt ilçesi içerisinde yer alan Lefke bucağı ayrılarak, Lefke ilçesi olmuştur. Lefkoşa ilçesi (Başkent), km² başına düşen insan sayısı ilçe merkezinde 8.215,115561-9.858,138672 (km²/kişi sayısı) arasında nüfus yoğunluğu görülmektedir. Lefkoşa ilçesine bağlı olan Gönyeli mahallesinin, km² başına düşen insan sayısı 1.643,023113-3.286,046224 (km²/kişi sayısı) arasında nüfus yoğunluğu görülmektedir. Gazimağusa ilçesi, km² başına düşen insan sayısı ilçe merkezinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlçe merkezinde km² başına düşen

insan sayısı 4.929,069337-6.572,092448 (km²/kişi sayısı)'dir. Girne ilçesi, km² başına düşen insan sayısı ilçe merkezinde yoğunlaştığı görölmektedir. İlçe merkezinde km² başına düşen insan sayısı 3.286,046225-4.929,069336 (km²/kişi sayısı)'dir. İskele, Güzelyurt ve Lefke ilçeleri km² başına düşen insan sayısı 0-1.643,023112 (km²/kişi sayısı)'dir. Nüfusun yoğunluğunun ilçe merkezlerinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Çalışma alanı içerisinde yer alan bazı ilçe merkezlerinde bulunan yerleşmelerin nüfus yoğunluğunun, km² başına düşen insan sayısının seyrek olduğu görölmektedir (Harita 2.7.1. bkz).

Harita 2.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Nüfus Yoğunluğu Haritası (Kutoğlu, 2010: 103).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nüfusunda hızlı bir yükseliş görülmektedir. 2005 yılından itibaren sıçrayan nüfus artış hızı %1 ve doğal artış hızı %0,9 olarak kayıtlara geçmiştir. 2007 yılında ise nüfus artış hızı %4,1 olmasına rağmen doğal artış hızı ise %0,9'dur. 2007 yılında nüfus artış hızı bu denli yüksek seyrederken, doğal nüfus artışının bu denli diğer yıllara nazaran aynı kalmasında birçok nedeni beraberinde getirmektedir. Üniversiteye okumaya giden öğrencilerin göçü, çalışma izni ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine yerleşenler ve ülkeye turistik gezi amacıyla gitmiş olanlardır. 1990 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi olarak görülen Lefke Avrupa Üniversitesi açılarak onu takip eden 1997 yılında kurulan Kıbrıs üniversitelerinin kuruluş zamanları ile öğrenci göçü nüfus artış hızında artışa neden olmuştur. 1960 yılında en son Kıbrıs adası olarak yapılan sayımda adanın %70'i Rum, %30'unu ise Kıbrıslı Türklerin oluşturduğu bilinmektedir (Atasoy, 2011: 38-39).

Günümüze gelindiğinde ise eğitim yönünden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine gelen öğrencilerin burada kalarak yaşamlarına devam etmesi ve büyük çoğunluğunun eğitimlerinden sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşamlarını sürdürdükleri bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nüfusundaki bu artışın nedeni çalışmak için gelen ve eğitim amacıyla yaşamlarını sürdüren topluluklarıdır.

1981-1960 yılları arasında yapılan adada ki ilk nüfus sayımında, mezheplere göre bir belirleme esas alınmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde günümüze kadar Müslüman olan halkın nüfus verileri alındığında, bu verilerin 1881 yılına kadar sürdürüldüğü bilinmektedir (Kutoğlu, 2010: 102).

1978 yılında yapılan nüfus sayımı ile başlayan demografik göstergelerde erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %49,5'dir. Kadınların ise %50,5'dir. 1996 yılında erkeklerin toplam nüfusun içindeki oranı %52,8 ve kadınların oranı %47,2'dir. 2006 yılındaki nüfus sayımında erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %53,9 ve kadınların oranı %46,1'dir. 2011 yılındaki nüfus sayımında ise erkeklerin toplam nüfus içerisindeki oranı %52,5 ve kadınların oranı %47,5'dir. 2012 yılında ise toplam nüfus içerisindeki erkeklerin oranı %52,8 ve kadınların %47,2'dir. 2013 yılında erkeklerin toplam nüfus içerisindeki oranı %52,9 kadınların %47,1'dir. 2014 yılında ki toplam nüfus içindeki erkeklerin oranı ise %53,3 ve kadınların oranı %46,7'dir. 2015 yılındaki nüfus sayımında erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %53,5'dir. Kadınların ise %46,5'dir. 2016 yılındaki nüfus sayımında erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %53,6 ve kadınların oranı %46,4'dür. 2017 yılındaki nüfus sayımında ise erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %53,9 kadınların toplam nüfus içindeki oranı %46,1'dir. 2018 yılındaki nüfus sayımında erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı %54,1'dir. Kadınların ise

%45,9'dur. Son olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Kurumu tarafından yapılan nüfus sayımında, toplam nüfus içerisindeki erkeklerin oranı %54,2'dir. Kadınların toplam nüfus içerisindeki oranı ise %45,8'dir. 1978 yılında yapılan ilk nüfus sayımında, toplam nüfus içerisindeki erkeklerin oranı %49,5 iken 2019 yılına gelindiğinde ise toplam nüfus içerisindeki erkeklerin oranı %54,2 olarak oranında bir artış meydana gelmiştir. Bu artış %4,7'dir (Tablo 2.7.1. bkz).

Toplam nüfusun giderek arttığı görülmektedir. 1978 yılındaki ilk nüfus sayımında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu 146.740'dır. Son nüfus sayımı 2019 yılı olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu 382.230'dur. 41 yıllık bu değişime bakıldığında 235.490 kişilik bir artış görülmektedir. Nüfus artışının sebebi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki eğitimden sonra çalışmak için adaya yerleşen öğrenciler, göç alması ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte sağlık sektörünün bebek ölüm oranının düşmesi gibi faktörleri sıralayabiliriz (Tablo 2.2.1. bkz).

Tablo 2.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Nüfusun Yıllara Göre Dağılışı (1978-2019)

Nüfus Sayım Yılı	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus
1978	72.502	74.238	146.740
1996	105.978	94.609	200.578
2006	138.568	118.076	256.644
2011	150.483	135.774	286.257
2012	157.188	140.42	297.608
2013	162.327	144.041	306.368
2014	171.188	149.696	320.884
2015	177.505	153.927	331.432
2016	182.219	157.259	339.478
2017	189.815	162.150	351.965
2018	201.413	171.073	372.486
2019	207.149	175.081	382.230

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin son yıllardaki demografik yapısına bakıldığında nüfusunda bir artış söz konusudur. Bu durumun nedeni çok sayıda vatandaşın çalışmak için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yerleşmesi nedeniyle olduğu bilinmektedir (Kutoğlu, 2010: 5).

Nüfus artışında önemli bir olgu doğurganlıktaki artış, elde edilen veriler arasındadır. Ahmet Atasoy'a göre (2011: 42) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde doğum hızının sabit bir değerde kalarak veya artması beklenmediği görüşündedir. İşsizlik ve ekonomik ambargolar nedeniyle erkek nüfusunun göç etmesine neden olduğu bilinmektedir. Bu nedenlere bağlı olarak doğal nüfus hızında bir yavaşlama olduğu doğurganlık hızının düşmesi ile doğru orantılı olduğunu belirtmiştir.

2.8. Ekonomik Özellikleri

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti jeostratejik konumu itibariyle Doğu Akdeniz'in önemli bir bölgesindedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 15 Kasım 1983'de ilan edilmiştir. Adaya hâkim olan Doğu Akdenize ve tüm ticaret yollarının gözetilmesi için bir üs görevi görmek ve stratejik olarak deniz üstünlüğü sağlamak amacıyla ele geçirilmek istenmiştir. Günümüzde de etkileri görülmekle birlikte stratejik önemiyle Doğu Akdeniz konumunda varlığını korumaktadır. Ulvi Keser'e göre (2013: 659) birçok ülkenin Doğu Akdeniz egemenliği içerisinde menfaat içinde olduğu ve kendilerince stratejilerini geliştirdiği görüşündedir. Doğu Akdeniz de bulunan doğal kaynaklar gibi birçok etmen söz konusu olduğunu belirtmiştir.

Dünya'da orta enlemlerde bulunan Akdeniz'in kıyılarında sanayileşme yoğun olarak görülmektedir (Atalay, 2011: 306).

Soyalp Tamçelik'in (2014: 38) 1960-1983 yılları arasında Türk ve Rum halkının ekonomik yapısı ve özellikleri hakkındaki araştırmasında; Rum kesiminin kapitalist düzene ayak uydurarak hizmet ve sanayi sektörüne yönelerek milli gelirlerini hızlı bir şekilde arttırdıklarını vurgulamıştır. Buna karşın Kıbrıslı Türklerin kamuya yönelimleri ile geleneksel olarak davrandıklarını gözlemlemiştir. Kıbrıs'da kurulacak olan herkesin ortak çıkarlarıyla oluşacak olan federal ekonomik sistemin sosyolojik açıdan ele alınması gerektiğini savunmuştur.

Türk ve Rum halkının bu farklılığı beraberinde getirdiği farklı üretim tarzları, siyasal ve sosyal açıdan farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Zanaat kollarındaki uğraş ile çiftçilik gibi

mesleklerin sosyal alandaki farklılığın bir sonucu olarak farklı üretim tarzları ortaya çıkmıştır (Belge, 2016: 186).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerin çalıştıkları alanlar fazla sermaye ve kas gücü gerektirmeyen iş kollarıdır. Aynı zamanda zanaat kollarında da uğraş verdikleri bilinmektedir (Tamçelik, 2014: 48).

Eğitim yönünden birçok öğrencinin bulunduğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ülke ekonomisinde öğrencilerin etkisi önemli rol oynamaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisine en çok katkı yapan ana kaynakları sıralayacak olursak; turizm, tarım ve eğitim alanları yer almaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine deniz ve uçak ile ulaşım sağlanmaktadır. Yolcuların çoğu havayolu ile seyahat etmektedir (Ertek vd., 2002: 123). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası havalimanı olan Ercan havalimanı, şehir merkezi olan Lefkoşa'ya 23 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Turizm de ulaşımın önemi politik kaynaklı olarak dış etkiler nedeniyle ulaşım yolları kısıtlanan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, turizm alanların bolluğu ve plajları itibarıyla cezpt etmektedir. Akdeniz iklimini ve verimli topraklarıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, dünya ekonomisinde ithalat ve ihracat konusunda yerini almaktadır (Karabulut, 1988: 221).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en önemli geçim kaynaklarından biri tarımdır. Tarımdan sonra gelen geçim kaynaklarını sıralayacak olursak; hayvancılık, ticaret ve turizm faaliyetleri gelmektedir. Mesarya ovasının zengin toprak yapısına sahip olması nedeniyle buğday ve arpa yetiştiriciliği oldukça fazladır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ihracattaki gelirinin en çok getirisi olan ürünü portakaldır. Narenciye merkezi konumunda olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Avrupa ve Ortadoğu gibi birçok bölgeye portakalı ihraç etmektedir. Patates, zeytin ve üzüm Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti topraklarında yetişen mahsullerdir. Hayvancılık yönünden koyun, keçi, sığır ve kümes yetiştiriciliği yaygındır. Sanayilerin çoğu hayvansal ürünleri işlemeye yöneliktir. Adanın tarihi geçmişi sebebiyle birçok devletten kalan gezilebilecek trustik mekânları bulunmaktadır. Turizmin önemli gelirinin sağlandığı diğer bir neden ise adada eğitim yönünden birçok üniversitenin bulunması ve eğitim görmek için gelen yurtdışı-yurtiçinden gelen öğrencilerin hareketliliğidir (Koday, 2010: 34-37).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne farklı ülkelerden eğitim amacıyla gelen öğrencilerin hem ülke ekonomisine olan katkıları hem de dünyaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanıtmaları açısından önemlidir (Şafaklı ve Özdeşer, 2020: 164-165).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne en çok turist gönderen ülkeler; İngiltere, ABD, Yunanistan, Lübnan, Almanya, İsrail ve İsveç'dir. En çok turist İngiltere den gelmekte olduğu bilinmektedir. Ada ülkesi olması nedeniyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne hava ve deniz yolu ile ulaşım mümkündür. Girne ve Gazimağusa ilçelerindeki tesislerden en fazla turizm geliri elde edilmektedir. Aynı zamanda Girne ve Gazimağusa da bulunan limanlardan da ülke ekonomisine yönelik deniz ticareti geliri de elde edilmektedir (Köksal, 1976: 58-62).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Ticaret Odası aracılığıyla Güney Kıbrıs Rum Yönetimine meyve, sebze ve patates gibi mahsullerin satışı yapılmaktadır (Karabacak ve Özçağlar, 2013: 133).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ihracatının en büyük pazarı olan Türkiye'ye yapılan ihracat 2014 yılından itibaren azalma eğilimi göstermektedir. 2019 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ihracatının %52,3'ü Türkiye'ye, %2,5'i AB ülkelerine, %2,7'si diğer Avrupa ülkelerine, %37,1'i Orta Doğu ülkelere ve %5'i diğer ülkelere yapılmıştır (Tablo 2.8.1).

2019 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ihracatı 81.978.283 \$, 2011 yılı ihracat değeri ise 119.896.086 \$'dır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ihracatın 7 yıllık değişimine bakıldığında 37.917.803 \$ azalma gösterdiği görülmektedir (Tablo 2.8.1).

Tablo 2.8.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Toplam İhracatın Ükelere Göre Dağılımı (2011-2019)

YILLAR	TÜRKİYE	AB ÜLKELERİ	DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	ORTA DOĞU ÜLKELERİ	DİĞER ÜLKELER
2011	61.333.756 \$	9.515.772 \$	658.466 \$	36.886.525 \$	1.1501.567 \$
2012	56.878.076 \$	8.678.585 \$	526.830 \$	39.823.272 \$	10.360.365 \$
2013	62.969.817 \$	9.145.514 \$	2.733.484 \$	38.472.891 \$	7.359.533 \$
2014	78.446.382 \$	8.238.546 \$	529.440 \$	40.650.093 \$	6.120.629 \$
2015	66.926.161 \$	10.664.066 \$	707.284 \$	23.983.472 \$	4.206.925 \$
2016	65.926.161 \$	10.664.066 \$	707.284 \$	23.983.472 \$	4.206.925 \$
2017	63.818.406 \$	8.335.579 \$	1.681.343 \$	22.247.673 \$	9.371.709 \$
2018	52.127.770 \$	10.376.400 \$	2.536.815 \$	26.110.465 \$	9.700.495 \$
2019	42.951.127 \$	2.129.943 \$	2.236.897 \$	30.490.266 \$	4.170.050 \$

Tarım ve işlenmiş tarım (%75) ürünlerinden gerçekleşen ülke ekonomisi, iç pazarın yetersiz kapasiteye sahip olması dış ticarete güçlükler yaşamasına neden olduğu bilinmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti çıkışlı ürünlerin üzerine koyulan %14'lük vergi, ihracatın azalmasına neden olmaktadır (İlseven vd., 2014: 102).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin önemli ihraç malları; narenciye, patates, tütün, sigara, enginar, piliç eti, hellim, yumurta, narenciye kabuk yağı, taze sebze, peynir çeşitleri, harput ve çeşitleri, narenciye konsantre, kolokas, deri, giyim eşyası, ilaç, hurda demir çelik, alçı taşı, hurda bakır ve diğer ürünlerdir (KKTC İstatistik Yıllığı, 2019: 342).

2017 yılı ihracat yapılan ülkeler arasında; Türkiye, AB ülkeleri, Uzak Doğu ülkeleri, diğer Avrupa ülkeleri, Orta Doğu ülkeleri ve diğer ülkeler olmak üzere ayrılmıştır. 2017 yılındaki toplam ihracat 105.615.988 \$'dır. İhracatın en çok yapıldığı ülke 63.818.406 \$ ile Türkiye'dir. En az ihracatın 371.709 \$ ile Uzak Doğu ülkelerine yapıldığı bilinmektedir (Kıbrıs Türk Ticaret Odası, 2018).

2020 yılı ihracat yapılan ülkeler arasında; Türkiye, AB ülkeleri, Uzak Doğu ülkeleri, diğer Avrupa ülkeleri, Orta Doğu ülkeleri ve diğer ülkeler olmak üzere ayrılmıştır. 2020 yılındaki toplam ihracat 82.578.985 \$'dır. İhracatın en çok yapıldığı ülke 42.326.381 \$ ile Türkiye'dir (Kıbrıs Türk Ticaret Odası, 2020).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınmada en büyük payı olan Türkiye'ye yapılan ithalat da, 2014 yılından itibaren azalma eğilimi göstermiştir. 2017-2018 yıllarında artmıştır. 2019 yılında ise azalma eğilimi gösterdiği değerler arasında 928.151.901 \$ ile en düşük değerdir. 2019 yılında gerçekleştirilen toplam ithalatın 928.151.901 \$ kısmı Türkiye'den gerçekleşmiştir. Tablo da görüldüğü gibi ithalat yapılan ülkeler içerisinde Türkiye büyük bir öneme sahiptir (Tablo 2.8.2).

2019 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ithalat değerinin %58,5'i Türkiye, %18'i AB ülkelerine, %5,4'ü diğer Avrupa ülkelerine, %9,5'i Uzak Doğu ülkelerine, %6'sı Orta Doğu ülkelerine ve %2,4'ü diğer ülkelere yapılmıştır (Tablo 2.8.2).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2019 yılı ithalat değeri 1.585.063.944 \$'dır. 2011 yılı ithalat değeri ise 1.699.927.963 \$'dır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ithalatın 7 yıllık değişimine bakıldığında 114.864.019 \$ artmıştır (Tablo 2.8.2).

Tablo 2.8.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Toplam İthalatın Ülkelere Göre Dağılımı (2011-2019)

YILLAR	TÜRKİYE	AB ÜLKELERİ	DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	UZAK DOĞU ÜLKELERİ	ORTA DOĞU ÜLKELERİ	DİĞER ÜLKELER
2011	1.165.712.304 \$	286.204.303 \$	42.982.736 \$	82.579.924 \$	87.880.256 \$	34.568.440 \$
2012	1.235.434.339 \$	247.801.196 \$	28.245.460 \$	81.041.260 \$	81.485.346 \$	31.252.863 \$
2013	1.155.334.547 \$	257.018.820 \$	59.110.065 \$	113.400.316 \$	86.239.017 \$	28.323.666 \$
2014	1.185.695.340 \$	270.241.575 \$	72.493.794 \$	137.593.091 \$	81.591.703 \$	36.652.740 \$
2015	967.563.226 \$	271.360.518 \$	45.084.869 \$	115.042.857 \$	70.544.768 \$	30.961.146 \$
2016	940.845.300 \$	326.806.415 \$	51.872.615 \$	133.943.157 \$	69.557.192 \$	34.165.576 \$
2017	1.043.002.512 \$	387.506.424 \$	61.166.050 \$	150.130.828 \$	87.668.520 \$	48.929.706 \$
2018	1.068.509.898 \$	356.271.158 \$	90.732.549 \$	149.333.076 \$	100.527.838 \$	50.989.832 \$
2019	928.151.901 \$	285.657.782 \$	85.803.755 \$	151.771.631 \$	95.160.575 \$	38.518.300 \$

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ham madde yetersizliği, yeraltı kaynaklarının yeterli miktarda olmaması ve konumu nedeniyle yüksek ulaşım masraflarını beraberinde getirmiştir. İthalat içerisinde tüketim mallarında dışarıya bağımlı olması ve bunun yanında ithal olarak alınan makine, nakliye araçları ve türüne göre sanayi malzemelerinin ithalat içindeki en büyük paya sahip oldukları bilinmektedir (İlseven, 2013: 118).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sanayi küçük ve orta ölçeklidir. Gıda ve tekstil üzerine yoğunlaşan bu fabrikalar 2004 yılında genel ekonomik payın içinde %11,2 pay oluşturmuş olduğu bilinmektedir (İlseven, 2013: 108).

2020 yılı ithalat yapılan ülkeler arasında; Türkiye, AB ülkeleri, Uzak Doğu ülkeleri, diğer Avrupa ülkeleri, Orta Doğu ülkeleri ve diğer ülkeler yer almaktadır. 2020 yılında ki toplam ithalat 744.566.991 \$'dır. İthalatın en çok yapıldığı ülke 448.012.540 \$ ile Türkiye'dir. En az ithalatın 23.647.163 \$ ile diğer Avrupa ülkeleri olduğu bilinmektedir (Kıbrıs Türk Ticaret Odası, 2020).

2011 ve 2020 yılları arasında ithalat yapılan ülkelere toplam ithalat içerisindeki en çok paya sahip olan Türkiye olduğu görülmektedir. Toplam ithalatın içindeki payın en az ithalatın yapıldığı ülkeleri karşılaştıracak olursak, 2017 yılında diğer ülkelere yapılan ithalatın diğer Avrupa ülkelerine yerini bıraktığı görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

YERLEŞME ADLARININ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yerleşme sahasının geçmişi hakkında bilgi edinebilmek için yer adlarının incelenmesi, yerleşmelerin tarihi derinliğine ışık tutar (Sarı ve Tepeli, 2012: 171).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti konumu itibariyle tarihte çeşitli olaylara sahne olmuştur. Egemenliklerin hüküm sürdüğü bir coğrafyada konumlanan Kıbrıs adası, 1571 yılı sonrası Türk idarisine girmesiyle daha önce adada yaşamakta olan Venedik halkının vermiş olduğu yer isimlerinde değişikliğe gidilmiştir. Türklerin yerleştikleri arazilere kimliklerinden birer parça vererek ve çevresindeki coğrafi detaylar çerçevesinde yerleşme adlarına yansıtılmışlardır.

1878 yılında adada hüküm süren İngilizler, Türk varlığının görünürlüğünü azaltmak için isim verilen bölgelere Rumca karşılıklarını kullanmışlardır. Kıbrıs'ın yerleşme adlarına yönelik çalışmaların başlangıcı sayılan 1957 yılında gerçekleşen Ankara Harita Genel Komutanlığı'nın yapmış olduğu harita'dır. Rum isimleri Türkçeleştirerek ve Rumca olan yer isimlerine uygun Türkçe adlar verilerek Kıbrıs'ın fiziki haritasının yapımına başlanmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) sonrası kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 1974 yılı itibariyle egemenliğin bir göstergesi olarak "Coğrafi Sistemlerin Standartlaşması Sürekli Komitesi" tarafından yürütülerek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti topraklarına Türkçe isimler verilmiştir (Erciyas, 2010: 13).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde idari sınıflandırmada il yoktur. En büyük yerleşim yeri ilçe statüsüdür (Erciyas, 2010: 9).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin idari yapılanmasında yerleşmeler ilçe, bucak ve mahalle/köy yerleşmeleri olarak adlandırılmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 merkez ilçe, 6 bucak merkezi, 249 mahalle/köy olmak üzere toplam 261 yerleşim bulunmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 ilçe merkezi bulunmaktadır. Merkez ilçe ve bucak merkezi toplamı 12'dir. Nüfus verilerine göre Lefkoşa merkez ilçe nüfusunun (82,929 kişi) toplamı genel nüfusun (297,348 kişi) %27,8'lik dilimine denk gelmektedir. Nüfusun

yoğun olarak görüldüğü Gazimağusa merkez ilçesine bağlı Akdoğan bucağının (13,026 kişi) genel nüfusa (297,348 kişi) oranı %4,3'tür. Nüfus yoğunluğunun az olarak görüldüğü Girne merkez ilçesinin, Çamlıbel bucağında (4,279 kişi) toplam nüfusun (297,348 kişi) oranı %1,4'lük bir orana karşılık gelmek gelmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlçe ve Bucak Merkezi Nüfus Dağılışı

İlçe	İlçe Merkezi/Bucak Merkezi	Nüfus	
Lefkoşa	Lefkoşa İM	82,929	94,824
	Değirmenlik BM	11,895	
Gazimağusa	Gazimağusa İM	50,465	69,741
	Akdoğan BM	13,026	
	Geçitkale BM	6,250	
Girne	Girne İM	64,884	69,163
	Çamlıbel BM	4,279	
Güzelyurt	Güzelyurt İM	30,037	30,037
İskele	İskele İM	7,906	22,492
	Mehmetçik BM	6,610	
	Yeni Erenköy BM	7,976	
Lefke	Lefke İM	11,091	11,091
Ülke Toplam	6 / 6	297,348	297,348

Kaynak: (Devlet Planlama Örgütü, 2013: 9).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en fazla nüfusa sahip olduğu merkez ilçesi Lefkoşa (126.111 kişi), en az nüfusa sahip merkez ilçesi ise Lefke (14.749)'dir. Lefkoşa merkez ilçesinin nüfusunun yoğun olması, yönetim merkezi (Başkent) özelliğinden kaynaklanmaktadır (Tablo 3.2).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en fazla nüfusa sahip merkez ilçesi Lefkoşa'dır. Ülke nüfusunun %33'ü Lefkoşa da (2020) yaşamaktadır. En az nüfuslu merkez ilçesi Lefke'dir. KKTC'nin toplam nüfusunun %4'ü Lefke'de yaşamaktadır. Güzelyurt merkez ilçesinin bir bucağı sayılan Lefke, 2019 tarihinden itibaren merkez ilçe olarak kabul edilmiştir. Nüfusun diğer merkez ilçelerden daha az nüfuslu olmasının yakın tarihte merkez ilçe statüsü almasından kaynaklı olduğu söylenebilir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. İlçelere Göre Nüfusun Dağılışı (2019-2016)

İLÇE ADI	YILLAR	TOPLAM
LEFKOŞA	2019	126.111
	2018	122.624
	2017	115.819
	2016	111.959
GAZİMAĞUSA	2019	92.755
	2018	90.190
	2017	85.183
	2016	82.343
GİRNE	2019	91.983
	2018	84.440
	2017	84.509
	2016	81.661
GÜZELYURT	2019	25.199
	2018	24.502
	2017	36.689
	2016	35.465
LEFKE	2019	14.749
İSKELE	2019	29.911
	2018	29.084
	2017	27.472
	2016	26.557

Ülkede ekonomik faktörlerin nüfusa olan etkisi büyüktür. İklim şartları elverişli Mesarya ve Güzelyurt ovaları verimli toprak yapısıyla tarıma elverişli alanları oluşturmaktadır. Tarım faaliyeti bu alanlarda nüfusun toplanmasına neden olmuştur. Beşparmak dağlarının eteklerinde tarım faaliyetlerinin kısıtlılığı bu sahaların تنها kalmasına neden olmuştur. Kuzey

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 merkez ilçe, 6 bucağı ve 249 mahalle/köyü vardır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toplam 261 yerleşme adı bulunmaktadır (Tablo 3.3a, 3.3b, 3.3c, 3.3d, 3.3e. bkz).

Tablo 3.3a. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Adaçay	21	Ardahan	41	Başpınar (Girne)
2	Adatepe	22	Aslanköy	42	Başpınar (Lefkoşa)
3	Ağıllar	23	Aşağı Bostancı	43	Baykal
4	Ağırdağ	24	Aşağı Dikmen	44	Beşparmak
5	Akçay	25	Aşağı Girne	45	Beyarmudu
6	Akçiçek	26	Aşağı Karaman	46	Beyköy
7	Akdeniz	27	Aşağı Taşkent	47	Beylerbeyi
8	Akdoğan BM ¹ (Gazimağusa)	28	Atlılar	48	Boğaz
9	Akdoğan	29	Avtepe	49	Boğaziçi
10	Akıncılar	30	Aydemet	50	Boğazköy
11	Akkavuk	31	Aydinköy	51	Boğaztepe
12	Akova	32	Aygün	52	Boltaşlı
13	Aktunç	33	Ayyıldız	53	Büyükkonuk
14	Alaniçi	34	Bademliköy	54	Camialtı
15	Alayköy	35	Bafra	55	Canbolat
16	Altınova	36	Bağlıköy	56	Cengizköy
17	Alemdağ	37	Bahçeli	57	Cevizli
18	Anadolu	38	Bahçelievler	58	Cihangir
19	Arabahmet	39	Balalan	59	Çağlayan (Lefkoşa)
20	Arapköy	40	Balıkesir	60	Çağlayan (Girne)

¹ Bucak Merkezi

Tablo 3.3b. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
61	Çamlıca	81	Düzova	101	Gökhan
62	Çamlıbel BM (Girne)	82	Edremit	102	Gönendere
63	Çamlıbel (Girne)	83	Erdemli	103	Gönyeli
64	Çamlıköy	84	Ergazi	104	Görneç
65	Çanakkale	85	Ergenekon	105	Güneşköy
66	Çatalköy	86	Ersin Paşa	106	Güngör
67	Çayırova	87	Esenköy	107	Güvercinlik
68	Çayönü	88	Esentepe	108	Güzelyurt İM
69	Çınarlı	89	Gayretköy	109	Hamitköy
70	Çukurova	90	Gaziköy	110	Harika
71	Dağyolu	91	Gazimağusa İM ²	111	Haspolat
72	Değirmenlik BM (Lefkoşa)	92	Gaziveren	112	Haydarpaşa
73	Demirhan	93	Geçitkale BM (Gazimağusa)	113	Hisarköy
74	Denizli	94	Geçitkale (Gazimağusa)	114	İlgaz
75	Derince	95	Geçitköy	115	İbrahimpaşa
76	Dilekkaya	96	Gelincik	116	İncirli
77	Doğancı	97	Gemikonağı	117	İnönü
78	Doğanköy	98	Girne İM	118	İplikpazarı
79	Dört Yol	99	Göçeri	119	İskele İM
80	Dumlupınar	100	Göçmenköy	120	İskele (İskele)

² İlçe Merkezi

Tablo 3.3c. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
121	İsmet Paşa	141	Kırklar	161	Lala Mustafa Paşa (Güzelyurt)
122	Kafesli	142	Kırıkkale	162	Lefke İM
123	Kalavaç	143	Kızılay	163	Lefke (Lefke)
124	Kaleburnu	144	Kilitkaya	164	Lefkoşa İM
125	Kalecik	145	Kocatepe	165	Mahmutpaşa
126	Kalkanlı	146	Korkuteli	166	Malatya-İncesu
127	Kanlıköy	147	Koruçam	167	Mallıdağ
128	Kantara	148	Kozan	168	Marmara
129	Kapalı Maraş	149	Kömürcü	169	Mehmetçik BM (İskele)
130	Kaplıca	150	Köprülü	170	Mehmetçik (İskele)
131	Karaağaç	151	Köşklüçiftlik	171	Mehmetçik (Lefkoşa)
132	Karakol	152	Kumsal	172	Meriç
133	Karakum	153	Kumyalı	173	Mersinlik
134	Karaman	154	Kurtuluş	174	Mevlevi
135	Karamanzade	155	Kurudere	175	Minareliköy
136	Karaoğlanoğlu	156	Kuruova	176	Mormenekşe
137	Karpaşa	157	Kuzucuk	177	Muratağa
138	Karşıyaka	158	Küçük Kaymaklı	178	Mutluyaka
139	Kayalar	159	Küçükörenköy	179	Namık Kemal
140	Kılıçarslan	160	Lala Mustafa Paşa (Gazimağusa)	180	Nergisli

Tablo 3.3d. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
181	Ortaköy	201	Sazlıköy	221	Tuzla
182	Ozanköy	202	Selimiye	222	Tuzluca
183	Ötüken	203	Serdarlı	223	Türk
184	Özhan	204	Serhatköy	224	Türkeli
185	Pamuklu	205	Sınırüstü	225	Türkmenköy
186	Paşaköy	206	Sipahi	226	Ulukışla
187	Pertev Paşa	207	Suriçi	227	Vadili
188	Pınarbaşı	208	Sütlüce	228	Yalı
189	Pınarlı	209	Şahinler	229	Yamaçköy
190	Pirhan	210	Şirinevler	230	Yarköy
191	Pile	211	Taşkinköy	231	Yavuz
192	Piyale Paşa (Gazimağusa)	212	Taşlıca	232	Yayla (Girne)
193	Piyale Paşa (Güzelyurt)	213	Taşpınar	233	Yayla (Güzelyurt)
194	Polat Paşa	214	Tepebaşı (Lefkoşa)	234	Yedidalga
195	Sadrizamköy	215	Tepebaşı (Girne)	235	Yedikonuk
196	Sakarya (Gazimağusa)	216	Tınaztepe	236	Yeni Boğaziçi
197	Sakarya (Girne)	217	Tirmen	237	Yenicami
198	Sancar Paşa	218	Topçuköy	238	Yeniceköy
199	Sandallar	219	Turnalar	239	Yeni Erenköy BM (İskele)
200	Saray	220	Turunçlu	240	Yeni Erenköy (İskele)

Tablo 3.3e. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
241	Yenikent	250	Yiğitler	259	Zeytinlik Köy
242	Yenişehir	251	Yukarı Bostancı	260	Ziyamet
243	Yeşilirmak	252	Yukarı Dikmen	261	Zümrütköy
244	Yeşilköy	253	Yukarı Girne		
245	Yeşilova	254	Yukarı Taşkent		
246	Yeşiltepe	255	Yuvacık		
247	Yeşilyurt	256	Zeybekköy		
248	Yıldırım	257	Zafer		
249	Yılmazköy	258	Zeytinlik Kesim		

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 6 merkez ilçe, 6 bucağı ve 249 mahalle/köy olmak üzere toplam 261 yerleşme adı bulunmaktadır. Lefkoşa, 1 ilçe merkezi, 1 bucak merkezi ve 54 mahalle/köy ile toplam 56 yerleşim biriminden oluşmaktadır. Gazimağusa, 1 ilçe merkezi, 2 bucak merkezi ve 59 mahalle/köy ile toplam 62 yerleşim bulunmaktadır. Girne, 1 ilçe merkezi, 1 bucak merkezi ve 58 mahalle/köy ile toplam 60 yerleşim bulunmaktadır. Güzelyurt, 1 ilçe merkezi ve 16 mahalle/köy ile toplam 17 yerleşim bulunmaktadır. İskele, 1 ilçe merkezi, 2 bucak merkezi ve 49 mahalle/köy ile toplam 52 yerleşim birimi ve Lefke, 1 ilçe merkezi ve 13 mahalle/köy ile toplam 14 yerleşim biriminden oluşmaktadır.

3.3.1. Lefkoşa İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Lefkoşa merkez ilçesinde 31 yerleşim, Değirmenlik bucağında ise 23 yerleşim olmak üzere 54 mahalle/köyden oluşmaktadır. Lefkoşa İlçesi'nde 1 merkez ilçesi ve 1 bucağı toplam 56 yerleşim yeri bulunmaktadır (Tablo 3.3.1).

Tablo 3.3.1. Lefkoşa İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Lefkoşa İlçe Merkezi	16	Kafesli	31	Yenişehir	46	Gökhan
2	Akıncılar	17	Kanlıköy	32	Yılmazköy	47	Kalavaç
3	Akkavuk	18	Karamanzade	33	Değirmenlik Bucak Merkezi	48	Kırıkkale
4	Alayköy	19	Kızılay	34	Bahçelievler	49	Kırklar
5	Arabahmet	20	Köşklüçiftlik	35	Balıkesir	50	Mehmetçik
6	Aydemet	21	Kumsal	36	Başpınar	51	Meriç
7	Ayyıldız	22	Küçük Kaymaklı	37	Beyköy	52	Minareliköy
8	Çağlayan	23	Mahmutpaşa	38	Camialtı	53	Saray
9	Göçmenköy	24	Marmara	39	Cihangir	54	Tepebaşı
10	Gönyeli	25	Ortaköy	40	Çukurova	55	Yeniceköy
11	Hamitköy	26	Selimiye	41	Demirhan	56	Yiğitler
12	Haspolat	27	Taşkinköy	42	Dilekkaya		
13	Haydarpaşa	28	Türkeli	43	Düzova		
14	İbrahimpasha	29	Yenicami	44	Erdemli		
15	İplikpazarı	30	Yenikent	45	Gaziköy		

Lefkoşa ilçesinin toplam nüfusu 94.824'tür (Tablo 3.3.2). Ülke nüfusunun %33,1'i başkent Lefkoşa'da yaşamaktadır.

Lefkoşa ilçesinin 2006 yılında nüfusu 84.776 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 94.824'e ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 10.450 kişi artmıştır. Lefkoşa merkez ilçesi mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 72.479 kişi iken 2011 yılında 82.929 kişi, değirmenlik bucağı mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 12.297 kişi, 2011 yılında 402 kişi azalarak 11.895 kişi olmuştur. Lefkoşa ilçesinde 2006-2011 yılları arasında toplam nüfusta bir artış olmakla birlikte ilçenin değirmenlik bucağı nüfusunda azalışın olduğu görülmektedir. Bu durum değirmenlik bucağı mahalle/köylerden ilçe merkezine yönelen nüfus hareketiyle açıklanması mümkündür (Tablo 3.3.2).

Tablo 3.3.2. Lefkoşa İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

LEFKOŞA	YILLAR	
	2006	2011
Lefkoşa İM	72.479	82.929
Değirmenlik BM	12.297	11.895
Lefkoşa İlçesi	84.776	94.824
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 25).

Lefkoşa merkez ilçede bulunan Taşkinköy mahallesinde 2006 yılında 6.338 kişinin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 2.491 kişi azalarak 3.847 kişiye düştüğü görülmektedir. Taşkinköy de, küçük sanayi tesisleri, yapı marketleri, atölyeler ve araç muayene istasyonu bulunmaktadır. Bununla birlikte nüfus azalışında Taşkinköy mahallesinin Lefkoşa merkeze çok uzak olması başta olmak üzere sosyal donatılar ile yerel halkın göreceli olarak artan yaşam standartlarının karşılanamaması etkili olmuştur. Taşkinköy mahallesinde nüfusunun niteliğinin değişmesiyle niceliği de değişmiştir.

Lefkoşa merkez ilçesinde bulunan Gönyeli mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 8.708 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 11.671 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 2.963 kişi atmıştır. Gönyeli mahallesi, Lefkoşa-Güzelyurt anayolu ulaşım hattında yer almaktadır. Gönyeli barajı ve Yeşilada parkının da bulunduğu Gönyeli, oldukça geniş bir yüz ölçüme sahiptir. Gönyeli mahallesinin nüfusunun bu denli artması Başkente yakın olması, Güzelyurt ilçesi Anayolu ulaşım hattının buradan

geçmesiyle ilgili olabilir. Sanayi Bölgesi ve Lefkoşa merkez ilçesine yakın olan Alayköy mahallesinde de son 5 yılda nüfusu artmıştır.

Lefkoşa merkez ilçesinde bulunan Türkeli mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda, 154 kişi'nin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir. Sınırlarının geniş bir araziye yayılmış olması, arazinin tarım amacıyla kullanılması ve çiftçilik mesleğinin tercih edilmemesi ya da göç alan bir meslek türü olmaması nedeniyle kişi sayısı sabit kalmış olabilir.

Değirmenlik bucağı merkezine bağlı olan Taşocakları mahallesi 2006 nüfus sayımında 128 olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 nüfus sayımında Devlet Planlama Örgütünün (2013) verilerinde bu mahalleye ait bir nüfus verisine rastlanmamıştır. Yapılan saha çalışmalarında Taşocakları mahallesi statüsünün kaldırıldığı, başka bir yerleşim sınırları içine dâhil edildiği ifade edilmiştir.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan Lefkoşa merkez ilçesinde, 56 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir (Tablo 3.3.3).

Tablo 3.3.3. Lefkoşa İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

FİZİKİ COĞRAFYA	Sular ile İlgili	Başpınar, Çağlayan, Taşkinköy
	Yer Şekilleri ile İlgili	Düzova, Çukurova, Kalavaç ³ , Kafesli, Kumsal, Tepebaşı
	Rüzgâr veya Yönleri ile İlgili	Camialtı, Ortaköy
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Akkavuk, Akıncılar, Arabahmet, Aydemet, Beyköy, Cihangir, Erdemli, Gaziköy, Gökhan, Gönyeli ⁴ , Hamitköy, Haspolat, Haydarpaşa, Karamanzade, İbrahimpasha, Lefkoşa İM, Mahmutpaşa, Marmara, Mehmetçik, Meriç, Türkeli, Yılmazköy, Yiğitler
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Ayyıldız, Balıkesir, Demirhan, Kırıkkale, Kızılay, Kırklar, Saray, Selimiye, Minareliköy, Yenicami
	İnanış Şekli Efsanevi ile İlgili	Dilekkaya
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Alayköy, Bahçelievler, Göçmenköy, Kanlıköy, Köşklüçiftlik, Yeniceköy, Yenikent, Yenişehir
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Değirmenlik ⁵ , İplikpazarı, Küçük Kaymaklı

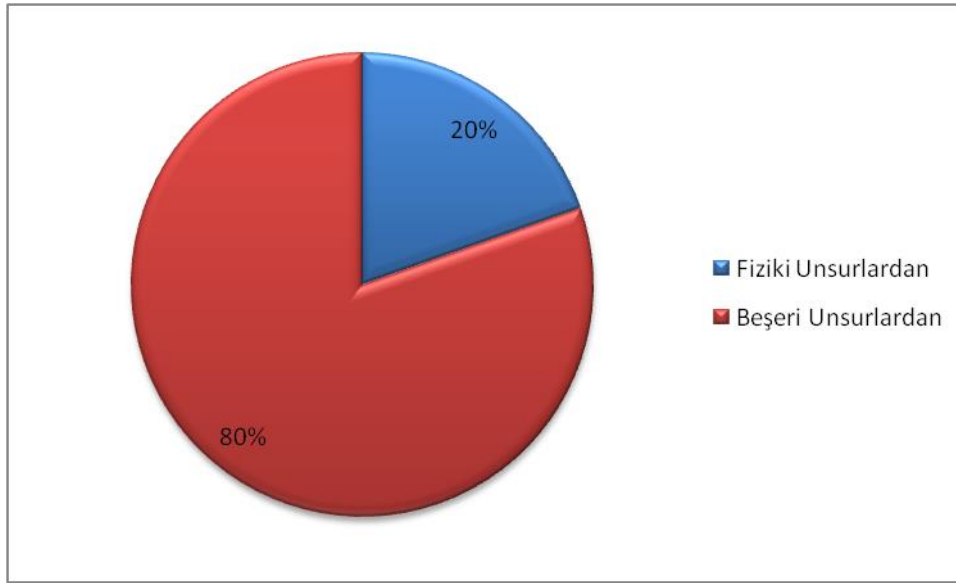
³Çardak şeklinde, Galif Tepesi, Erciyas, O. (2010). *Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları sözlüğü*. KKTC: Ateş Matbaacılık.

⁴Ortaçağda yaşamış toprak ağası Niovilî'nin halk ağzında değişmiş hali, <https://www.kibrisgazetesi.com/bts/26.04.2021>

⁵Başpınar dan çıkan suyu döndüren, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Değirmenlik/bts/26.04.2021>

Araştırma sahasında yer alan 11 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 45 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

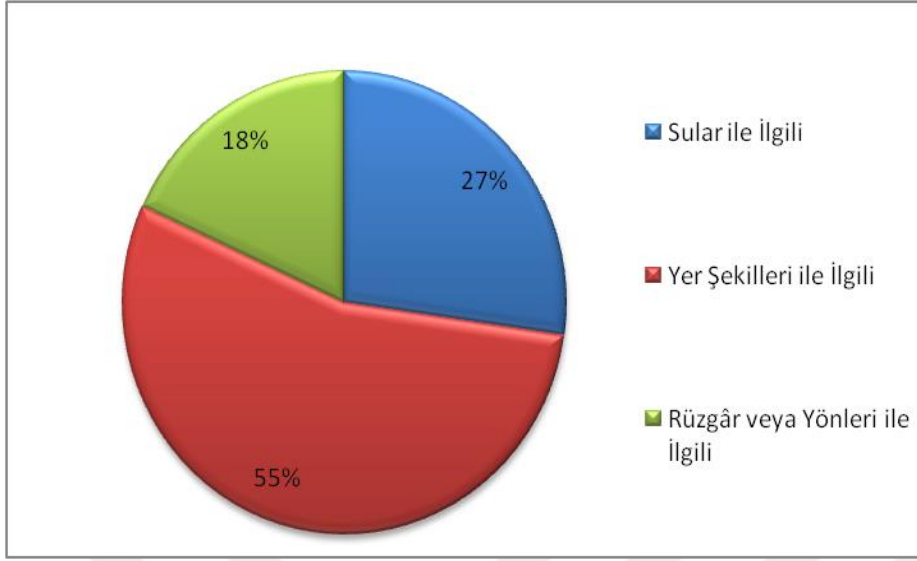
Lefkoşa ilçesindeki yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlardan etkilenme oranı Fiziki coğrafya unsurlardan etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 11 (%20) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 45 Beşeri coğrafya unsurlardan (%80) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.1).

Grafik 3.3.1. Lefkoşa’da Kökenini Fiziki ve Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yönetim merkezi, başkentidir. Beşeri coğrafya kaynaklı yerleşme isimlerinin fazlalığı; Barış Harekâtından sonra yeni idari yapılanmada Türk kültürünün burada yaşatılmak istenmesine bağlanabilir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri, su ve rüzgâr veya yönlerle ilgili (Grafik 3.3.2).

Grafik 3.3.2. Lefkoşa’da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Başkent Lefkoşa’da, Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %55’i yer şekilleri ile ilgili, %27’si su isimleriyle ilgili ve %18’i rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri ile ilgili (6) olanıdır. Sahada yer şekillerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Mekân ve insan ilişkisinden doğan uyumun, yerel halkın jeomorfolojik unsurlardan etkilenmesiyle yerleşme adlarına yansısı söz konusu olabilir.

Lefkoşa ilçesinde su ile ilgili 3 yerleşme adı vardır. İçme suyu yönünden yeraltı kaynaklarının azalmasının yer adlarına yansısı ve belirli su kaynaklarının konumunu belirtmek amacıyla su ile ilgili yerleşme adları kullanılması söz konusu olabilir.

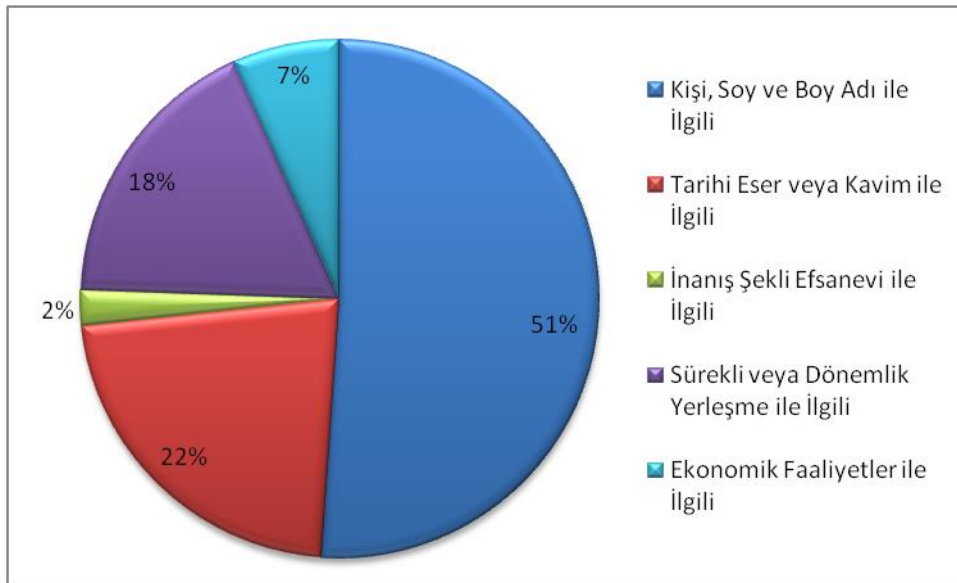
Lefkoşa ilçesinde rüzgâr veya yönlerle ilgili 2 yerleşme adı vardır. Rüzgâr veya yönleri ile ilgili yer adları, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Lefkoşa ilçesi Tepebaşı mahallesi, Fiziki coğrafyadan etkilenerek rüzgâr veya yönleri ile ilgili unsurları yerleşme adlarına yansımıştır (Foto 3.3.1. bkz).

Fotoğraf 3.3.1. Tepebaşı Mahallesi Girişi (Yel, M. (2021). ş 38, E, Lefkoşa).

Araştırma sahası Lefkoşa’da, 45 yerleşim adı ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından kişi, soy ve boy adı (23), tarihi eser veya kavim (10), sürekli veya dönemlik yerleşme (8), ekonomik faaliyetler (3) ve inanış şekli efsanevi (1) ile ilgilidir.

Lefkoşa ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %51 kişi, soy ve boy adı, %22 tarihi eser veya kavim, %18 sürekli veya dönemlik yerleşme, %7 ekonomik faaliyetler ve %2 inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.3).

Grafik 3.3.3. Lefkoşa’da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy adı ile ilgili (23) olanıdır. Bunda "Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi" tarafından yerleşme birimlerinin Türkçeleştirilmesi çalışmaları esnasında tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boyları günümüzde de yaşatmak amacının etkili olduğu söylenebilir (Foto 3.3.2 bkz).

İsmi Arabahmet Paşa'dan alan Arabahmet mahallesi, ikiye bölünmüş olup küçük bir kısmı Güney Kıbrıs Rum kesiminde yer alır (Foto 3.3.2. bkz).

Fotoğraf 3.3.2. Arabahmet Mahallesi, Yolun devamında Rum Parkı görülmekte (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).

Orta Çağ'da zamanında şuan ki Gönyeli Mahallesi sınırları içerisinde yaşayan Niovili'nin Mahallenin halk ağzı ile değiştirmesiyle yerleşme adı verilmiştir (Foto 3.3.3. bkz).

Fotoğraf 3.3.3. Gönyeli Mahallesi, Rum Evi (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).

İlçede; ismini tarihi eser veya kavimlerden alan 10 yerleşme vardır. Lefkoşa da tarihi eser veya kavim ile ilgili adlar, yerleşme birimlerine verilerek yaşatılmak istenmiştir. Tarihi eser veya kavim isimleri, tarihte birçok göç olayına tanık olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti topraklarına yerleşen kavimlerin kendi kimliklerini vatan edindikleri yerlere aktarması ile sürdürülmüştür.

Lefkoşa ilçesinde bulunan Selimiye mahallesi sınırları içerisinde bulunan, Büyük Han Osmanlı Devleti döneminden günümüze bırakılan tarihi bir yapıdır (Foto 3.3.4. bkz).

Fotoğraf 3.3.4. Büyük Han'ın Üsten Görünüm (Gökyiğit, M. (2021). Yş 56, E, Baf).

Lefkoşa ilçesi Surlariçi olarak geçen tarihi mahallede Ayluka Kilisesi, Derviş Paşa Konağı, Arabahmet Camii ve Haydarpaşa Cami bulunmaktadır (Foto 3.3.5. bkz).

Fotoğraf 3.3.5. Surlariçi Görünüm (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).

Lefkoşa’da sürekli veya dönemlik 8 yerleşme vardır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen, sürekli ve dönemlik yerleşme sınıflandırmasına dâhil edilen Göçmenköy mahallesi bu yerleşmelerin en tipik olanıdır. Göçmenköy, 1966 yılında Kıbrıs da yaşayan Türk kesimi için kurulan bir yerleşim birimidir (Foto 3.3.6. bkz).

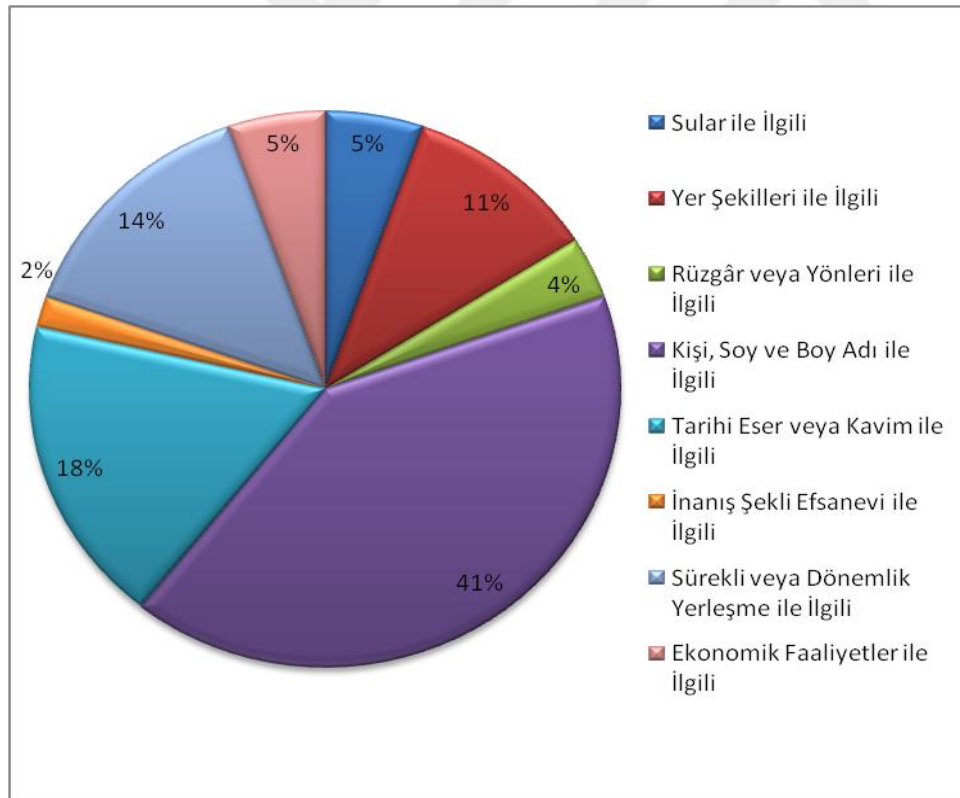

Fotoğraf 3.3.6. Göçmenköy Mahallesi, Tipik Sarı Göçmen Evleri (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).

Lefkoşa ilçesinde ekonomik faaliyetlerle 3 ve inanış şekli veya efsanevi ile ilgili 1 yerleşme adı vardır. Ekonomik faaliyetler ve inanış şekli veya efsanevi ile ilgili yer adları, beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Araştırma sahası Lefkoşa'da az da olsa ekonomik faaliyetler ve inanış şekli veya efsanevi ile ilgili yer adlarına da rastlanmıştır.

Lefkoşa ilçesinde 11 yerleşmenin 6'sı yer şekilleri, 3'ü sularla, 2'si rüzgâr veya yönlerle ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 45 yerleşmenin 23'ü kişi, soy ve boy, 10'u tarihi eser veya kavim, 8'i sürekli veya dönemlik yerleşme, 3'ü ekonomik faaliyetler ile ilgili ve 1'i inanış şekli ve efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.4).

Lefkoşa ilçesindeki yerleşme adlarının; %41'i kişi, soy ve boy, %18'i tarihi eser veya kavim, %14'ü sürekli veya dönemlik yerleşme, %11'i yer şekilleri, %5'i ekonomik faaliyetler ve %5'i sularla, %4'ü rüzgâr veya yönleri ilgili ve %2'si inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.4).

Grafik 3.3.4. Lefkoşa'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Tarihte önemli kişilerin hatırlanması amacıyla kişi, soy ve boy adı ile ilgili yer adlarının Başkentte fazlaca yer aldığı görülür. Verilen önemli şahsiyetlerin savaş zamanında şehit düşmesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için yararlı faaliyetlerde bulunanlar ve siyasi

anlamları açısından önemli kişilerdir. Bu şahsiyetlerin unutulmaması için yerleşme adlarına verilmiş olduğu ifade edilmektedir. Yerleşme yerinde bulunan eserlerden isimleri tarihi eser veya kavim ile ilgili yerleşme adları ile yaşatılmaktadır. Tarihte birçok göç olayına şahit olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları, sonrasında yerleşen kavimler yerleşme isimlerinde yer bulmuşlardır.

Dönemlik yerleşme ile ilgili yerleşme adlarının yeni kurulan yerleşmeler olduğu ve zamanla sürekli yerleşmelere dönüştüğü görülmektedir.

Araştırma sahasında yer şekillerinin de mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Yerel halk, yaşadıkları mekânlara büyük jeomorfolojik unsurlardan etkilenerek isimler koymuşlardır. Bu isimler doğal ortam-insan etkileşiminin en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

Ekonomik faaliyetler ile ilgili verilen yer adlarının Lefkoşa ve yakın çevresinin ekonomik faaliyetlerinin birer özeti gibidir.

Sahada yeraltı suyu rezerv seviyesinin az olması, içme, kullanmada ve tarımsal faaliyetlerde su eksikliği, sıcak mevsimlerde su sıkıntısının yaşanması sahadaki yerleşme isimlerine yansımıştır.

Araştırma sahasında yaşayan halk, mekânı coğrafi konumlarına göre de isimlendirmişlerdir. Camialtı, Ortaköy ve Tepebaşı yerleşme birimlerinde olduğu gibi mevkilerin yerleşim alanlarına göre yakınlık-uzaklık ve yüksek özellikleri bu mahalle/ köylerde vücut bulmuştur.

Araştırma sahasında az da olsa inanış şekli veya efsanevi ile ilgili yer adlarına rastlanmıştır.

3.3.2. Gazimağusa İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Gazimağusa merkez ilçesinde 29 yerleşim, Akdoğan bucağında 14 yerleşim ve Geçitkale bucağında ise 16 yerleşim olmak üzere 59 mahalle/köyden oluşmaktadır. Gazimağusa İlçesi'nde 1 merkez ilçesi ve 2 bucağı toplam 62 yerleşim yeri bulunmaktadır (Tablo 3.3.1).

Tablo 3.3.2.1. Gazimağusa İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Gazimağusa İlçe Merkezi	26	Suriçi	51	Geçitkale
2	Akova	27	Tuzla	52	Gönendere
3	Alaniçi	28	Yeni Boğaziçi	53	Görneç
4	Anadolu	29	Yıldırım	54	Küçükörenköy
5	Athılar	30	Zafer	55	Mallıdağ
6	Baykal	31	Akdoğan Bucak Merkezi	56	Nergisli
7	Canbolat	32	Akdoğan	57	Pınarlı
8	Çanakkale	33	Aslanköy	58	Serdarlı
9	Dört Yol	34	Beyarmudu	59	Sütlüce
10	Dumlupınar	35	Çayönü	60	Tirmen
11	Harika	36	Güvercinlik	61	Yalı
12	İnönü	37	İncirli	62	Yamaçköy
13	Kapalı Maraş	38	Köprülü		
14	Karakol	39	Kurudere		
15	Korkuteli	40	Paşaköy		
16	Lala Mustafa Paşa	41	Pile		
17	Mormenekşe	42	Turunçlu		
18	Muratağa	43	Türkmenköy		
19	Mutluyaka	44	Ulukışla		
20	Namık Kemal	45	Vadili		
21	Pertev Paşa	46	Geçitkale Bucak Merkezi		
22	Pirhan	47	Aktunç		
23	Piyale Paşa	48	Çamlıca		
24	Sakarya	49	Çınarlı		
25	Sandallar	50	Ergenekon		

Gazimağusa ilçesinin toplam nüfusu 69.741'dir (Tablo 3.3.2.2). Ülke nüfusunun %24,3'ü Gazimağusa'da yaşamaktadır.

Gazimağusa ilçesinin 2006 yılında nüfusu 44.556 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 50.465'e ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 5.909 kişi artmıştır. Gazimağusa merkez ilçe mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 44.556 kişi iken 2011 yılında 50.465 kişi, Akdoğan bucağı mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 12.995 kişi iken 2011 yılında 13.026 kişi, Geçitkale bucağında ise 2006 yılında 6.052 kişi iken 2011 yılında 6.250 kişi artarak 69.741 kişi olmuştur (Tablo 3.3.2.2).

Tablo 3.3.2.2. Gazimağusa İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

GAZİMAĞUSA	YILLAR	
	2006	2011
Gazimağusa İM	44.556	50.465
Akdoğan BM	12.995	13.026
Geçitkale BM	6.052	6.250
Gazimağusa İlçesi	63.603	69.741
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 25).

Gazimağusa merkez ilçede bulunan Lala Paşa mahallesinde 2006 yılında 2.482 kişinin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 646 kişi azalarak 1.836 kişiye düştüğü görülmektedir. Lala Paşa mahallesi Derinya sınır kapısına yakın bir konumda bulunmaktadır. Lala Paşa da tarım arazileri bulunmaktadır. Bununla birlikte nüfus azalışında Lala Paşa mahallesinin Gazimağusa merkez ilçesine çok uzak olması başta olmak üzere genç nüfusun iç göç hareketliliğinde iş ve eğitim hayatları için merkez ilçelere göç etmesi ile ilgili olabilir. Lala Paşa mahallesinde nüfusun niteliğinin değişmesiyle niceliği de değişmiştir.

Gazimağusa merkez ilçesinde bulunan Sakarya mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 5.362 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 7.647 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 2.285 kişi arttığı görülmektedir. Sakarya mahallesinin kuzey-doğu yönünde Gülseren Göleti, güney-batı yönünde ise Çanakkale Göleti bulunmaktadır. Sakarya Mahallesi sınırları içerisinde Doğu Akdeniz Üniversitesi yer almaktadır. Nüfusun bu denli artması, eğitim için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen öğrenciler, iç göç ile yerleşen öğrenciler nedeniyle olabilir. Sakarya mahallesinin öğrenci

mahallesi olarak nitelendirilmesiyle buraya açılan işletmeler Sakarya mahallesinde nüfusun artmasına neden olmuş olabilir. Gazimağusa ilçesinin 5 yılda en fazla nüfus artışının yaşandığı bölge olarak nitelendirilebilir.

Gazimağusa merkez ilçesinde bulunan Sandallar mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda, 28 kişinin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir. Sınırlarının geniş bir araziye yayılmış olması, arazinin tarım amacıyla kullanılması ve çiftçilik mesleğinin tercih edilmemesi ya da göç alan bir meslek türü olmaması, yaşayan genç neslin eğitim ya da iş fırsatları için göç ederek kişi sayısı sabit kalmış olabilir.

Gazimağusa ilçe merkezi 2006-2011 yılları arasında 5.909 kişi artmıştır. Akdoğan bucağı 2006-2011 yılları arasında 31 kişi artmıştır. Geçitkale bucağı 2006-2011 yılları arasında 198 kişi artmıştır. Gazimağusa ilçesinin 5 yıl içerisindeki nüfus değişimine bakıldığında nüfusunun 6.138 kişi arttığı görülmektedir.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan Gazimağusa ilçesinde, 62 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir. Gazimağusa ilçesinde, Akdoğan ve Geçitkale bucağı yerleşme ismi ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafya açısından sınıflandırılması tablosuna (2) eklenmemiştir (Tablo 3.3.2.3).

Tablo 3.3.2.3. Gazimağusa İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

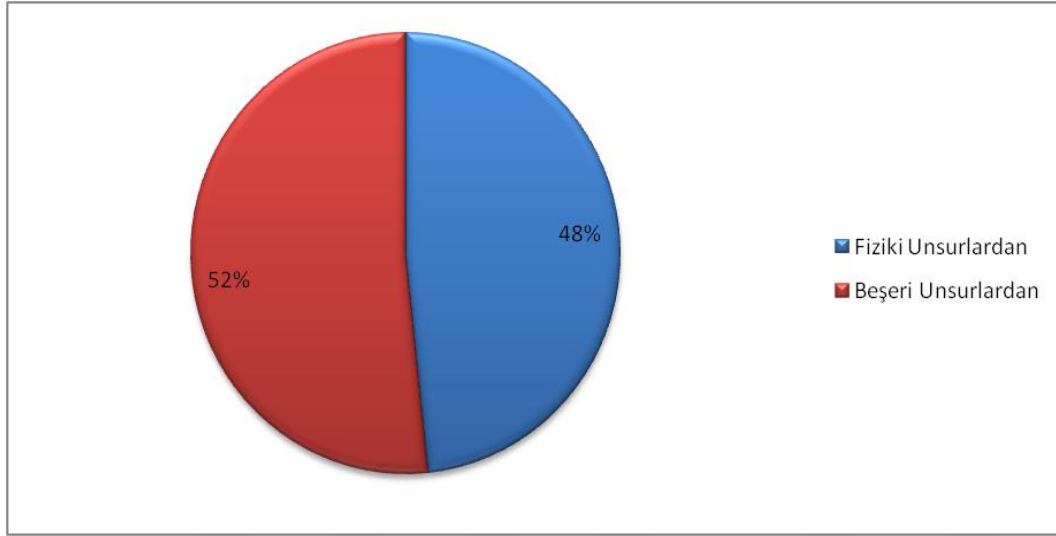
FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Beyarmudu, Çamlıca, Çınarlı, İncirli, Kapalı Maraş ⁶ , Mormenekşe, Muratağa, Nergisli, Turunçlu
	Sular ile İlgili	Çayönü, Dumlupınar, Gönendere, Kurudere, Pınarlı
	Yer Şekilleri ile İlgili	Alaniçi, Dört Yol, Gazimağusa İM ⁷ , Geçitkale, Mallıdağ, Sandallar, Vadili, Yalı, Yamaçköy, Yeni Boğaziçi
	Kayaçlar ile İlgili	Akova, Aktunç
	Hayvan Türleri ile İlgili	Akdoğan, Güvercinlik
	İklim ile İlgili	Yıldırım
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Aslanköy, Baykal, Canbolat, Görneç, Harika, İnönü, Korkuteli, Lala Mustafa Paşa, Namık Kemal, Paşa Köy, Pertev Paşa, Piyale Paşa, Serdarlı, Türkmenköy, Zafer
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Anadolu, Atlılar, Çanakkale, Karakol, Köprülü, Küçükerenköy, Pile, Pirhan, Sakarya, Suriçi, Tirmen
	İnanış Şekli Efsanevi ile İlgili	Ergenekon
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Mutluyaka, Ulukışla
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Sütlüce, Tuzla

⁶Hıyarın topak ve yumru hali, <https://sozcukbul.com/term/maraş/bts/26.04.2021>

⁷Liman, <https://sozcukbul.com/term/gazimağusa/bts/26.04.2021>

Araştırma sahasında yer alan 29 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 31 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

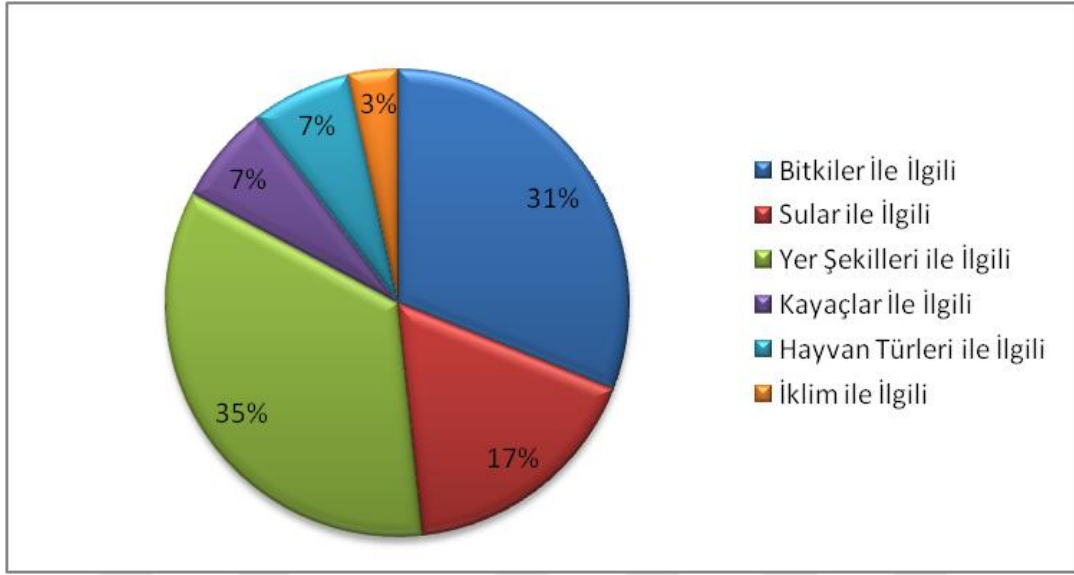
Gazimağusa ilçesindeki yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 29 (%48) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 31 Beşeri coğrafya unsurlardan (%52) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.2.1).

Grafik 3.3.2.1. Gazimağusa’da Kökenini Fiziki ve Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Gazimağusa ilçesindeki yerleşme adlarının Beşeri unsurlardan etkilenme oranı Fiziki unsurlardan etkilenen yer isimlerine göre fazladır. Gazimağusa ilçesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin liman kenti olarakta bilinmektedir. Fiziki unsurlardan etkilenme oranının yerleşme adlarına yansımaları, Gazimağusa ilçesinin bir liman kenti olma özelliği ve kıyı şeridinde yer almasının vermiş olduğu fiziki unsurlardan kaynaklanmış olabilir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri, bitki, su, kayaç, hayvan ve iklim ile ilgilidir (Grafik 3.3.2.2).

Grafik 3.3.2.2. Gazimağusa’da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %35’i yer şekilleri ile ilgili, %31’i bitkiler ile ilgili, %17’si su isimleriyle ilgili, %7’si kayaçlarla ilgili, %7’si hayvan türleri ile ilgili ve %3’ü iklim ile ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri ile ilgili (10) olanıdır. Sahada yer şekillerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Yer şekilleri ilgili yerleşme isimlerinin verilmesi, Gazimağusa ilçesinden iç kesimlere doğru gidildikçe yükseltinin artması ve buna bağlı olarak mahalle ve köylerin isimlerindeki Fiziki coğrafya unsurlarından biri olan yer şekillerinin yerleşme ismine yansıdığını söyleyebiliriz. Mahalle/köylerin bulunduğu sahanın durumu hakkında bilgi edinilmesi amaçlı yerleşme isimlerinin verildiği tespit edilmiştir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından bir diğer fazla olanı bitkilerle ilgili (9) yerleşme adlarıdır. Sahada bitki isimlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yeşil hattın kuzeyinde bulunmaktadır. Barış Harekâtı (1974) sonrası Kapalı Maraş askeri bölge kontrolüne bırakılmıştır. Hayalet şehir ismi ile anılan Kapalı Maraş, 8 Ekim 2020 yılında açılmıştır (Foto 3.3.7. bkz).

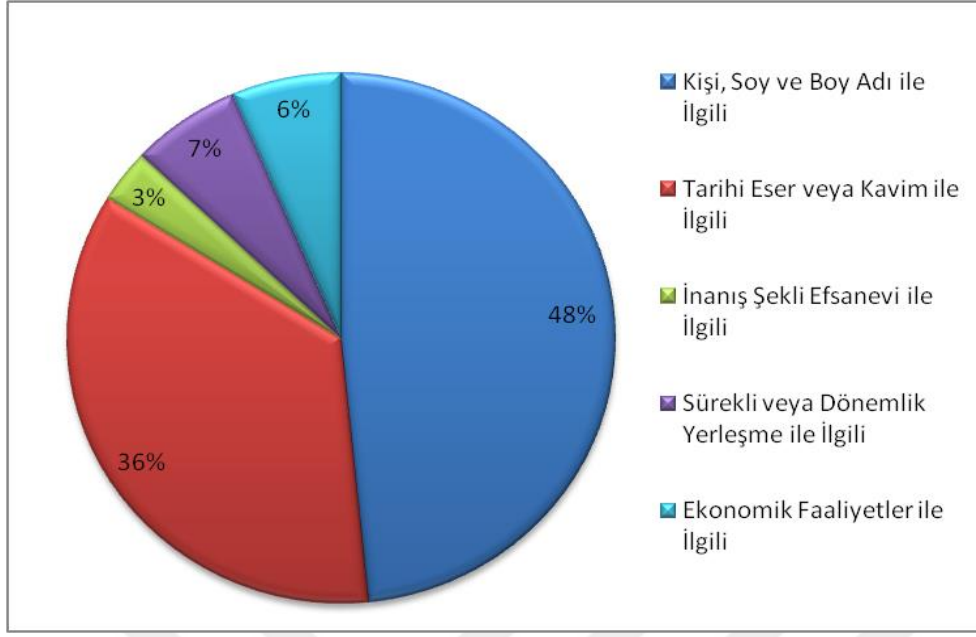
Fotoğraf 3.3.7. Kapalı Maraş Sahilden Görünümü (Şekerci, A. (2021). yş 25, E, Gazimağusa).

Gazimağusa ilçesinde su ile ilgili 5 yerleşme adı vardır. Su kaynaklarının konumunu belirtmek amacıyla içme suyunun yerleşim yerine yakınlığı-uzaklığı ve kurumuş alanları belirtmek amacıyla su ile ilgili yerleşme adları kullanılması söz konusudur.

Gazimağusa ilçesinde hayvan türleri (2) ve kayaçlar (2) ile ilgili verilen yerleşme adı tespit edilmiştir. Hayvan türleri ve kayaçlar ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından az etkilenilerek verilen yerleşme adlarıdır. Bu durum ülkenin morfolojik ünitelerindeki sadeliğe bağlanabilir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarında en az iklim ile ilgili (1) olanıdır. Sahada, yerel halkın Yıldırım mahallesinin sık gerçekleşen hava olayından etkilenmesiyle yerleşme adlarına yansması söz konusu olabilir.

Gazimağusa ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %48 kişi, soy ve boy adı, %36 tarihi eser veya kavim, %7 sürekli veya dönemlik yerleşme, %6 ekonomik faaliyetler ve %3 inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.2.3).

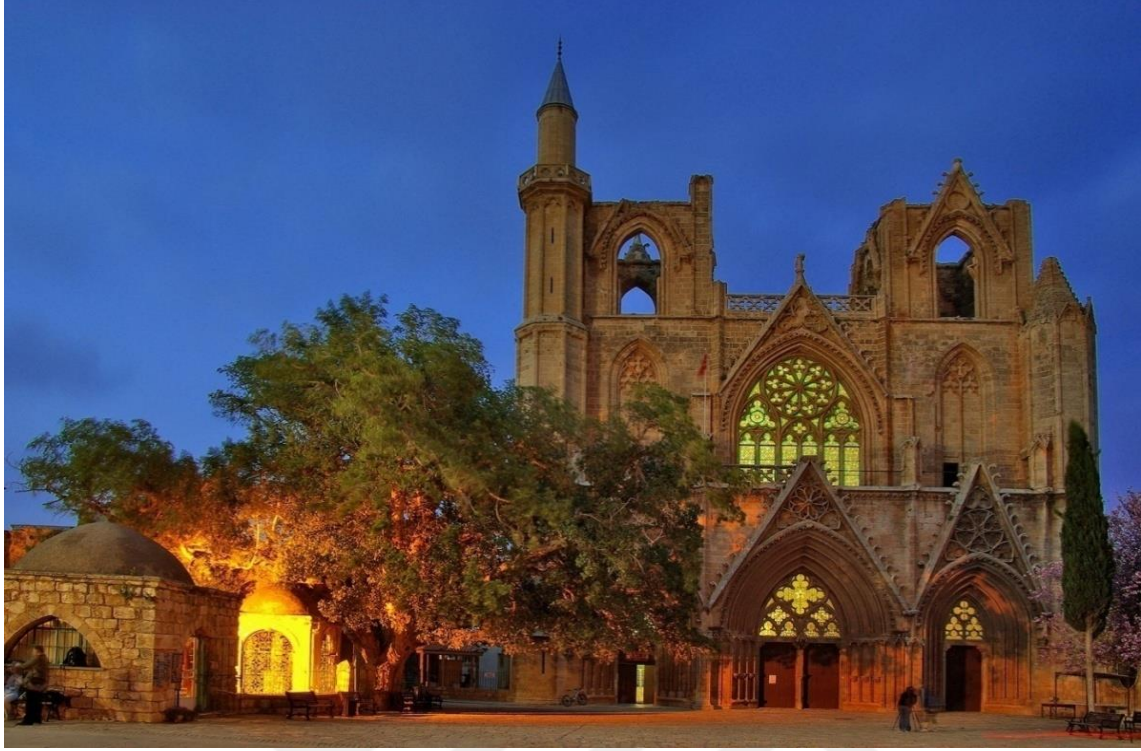

Grafik 3.3.2.3. Gazimağusa’da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy adı ile ilgili (15) olanıdır. Doğu Akdeniz’in kapısı olarak görülen Gazimağusa, devletler için önemli liman kenti olması, ticaretin sürekliliği açısından cazip görülmüştür. Gazimağusa ilçesinin ticaret kenti olarak görülmesi haricinde, hüküm sürmek isteyen toplumlar kendi kimliklerini yansıttıkları eserler bıraktıkları bilinmektedir.

Gazimağusa ilçesinde yer alan kiliseler, manastırlar vb. tarihi eserlerin tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boy isimlerini günümüzde de yaşatmak amacıyla günümüzde yerleşme adlarında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Hizmet amacı Katolik bir kilise iken Osmanlı Devleti’nin adaya hâkim olmasıyla camiye çevrilmiştir. Sahaya Kıbrıs fatihi olarak bilinen Lala Mustafa Paşa’nın ismi verilmiştir (Foto 3.3.8. bkz).

Fotoğraf 3.3.8. Lala Mustafa Paşa Camii Görünüm (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).

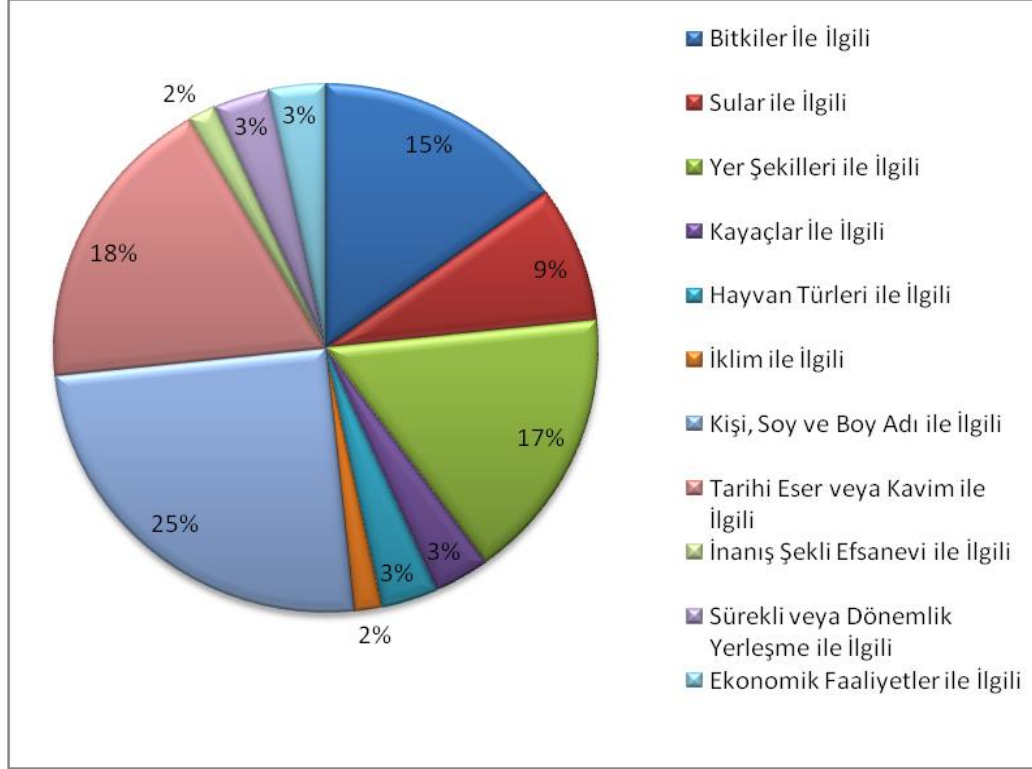
İlçede; ismini tarihi eser veya kavimlerden alan 11 yerleşme vardır. Gazimağusa’da tarihi eser veya kavim ile ilgili adlar, yerleşme birimlerine verilerek yaşatılmak istenmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti topraklarına yerleşen her medeniyet kendi kültürel özelliklerini yer isimlerine yansıtmaktadır. Kimliklerini vatan edindikleri yerlere aktarmasıyla sürdürülmüştür.

Gazimağusa’da, sürekli veya dönemlik (2) ve ekonomik faaliyet ile ilgili (2) yerleşme adlarına rastlanmıştır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen sürekli ve dönemlik yerleşme sınıflandırılmasına dâhil edilen Mutluyaka ve Ulukışla, ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme adları ise Sütlüce ve Tuzluca mahalle/köyleridir.

Gazimağusa İlçesi’nde inanış şekli veya efsanevi ile ilgili (1) yer adları, Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır.

Gazimağusa ilçesinde 29 yerleşmenin 10’u yer şekilleri, 9’u bitkilerle, 5’i sularla, 2’si, kayaçlar, 2’si hayvan türleri ve 1’i iklim ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 31 yerleşmenin 15’i kişi, soy ve boy, 11’i tarihi eser veya kavim, 2’si sürekli veya dönemlik yerleşme, 2’si ekonomik faaliyetler ile ilgili ve 1’i inanış şekli ve efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.2.4).

Gazimağusa ilçesindeki yerleşme adlarının; %25'i kişi, soy ve boy, %18'i tarihi eser veya kavim, %17'si yer şekilleri, %15'i bitkilerle, %9'u sularla, %3'ü kayaçlar, %3'ü hayvan türleri, %3'ü sürekli veya dönemlik yerleşme, %3'ü ekonomik faaliyetler, %2'si iklim ve %2'si inanış şekli efsanevi ve ile ilgilidir (Grafik 3.3.2.4).

Grafik 3.3.2.4. Gazimağusa'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Gazimağusa ilçesinin liman kenti olması özelliğiyle, tarihte önemli şahsiyetlerin kişi, soy ve boy adı ile ilgili yer adlarında hayat bulmuşlardır. Gazimağusa ilçesinde yer alan kilise, manastır vs. yapıların isimlerinin yerleşme adlarına verilmesi bu şahsiyetlerin hatırlanılması isteğiyle olabilir.

Araştırma sahasında tarihi eser veya kavim ile ilgili yerleşme adları, ilçenin bulunduğu konum, ticaret ve turizm faaliyetleri sebebiyle tarihi eserlerin günümüze kadar taşınması ve unutulmaması için eserin bulunduğu yerleşmeye adının verildiği tespit edilmiştir.

Sahada yer şekilleri ile ilgili yerleşme adları, doğal ortam ve insan ilişkisinden doğan ilişkiden bölgenin coğrafi konumuna ve etüdüne göre mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiş olup köy ve mahallelerin coğrafi koşullarını yerleşme adlarından elde edilmesinin mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Bitkiler ile ilgili verilen yerleşme adları bölgenin verimli toprakları ve yetiştirilen ürünlerin varlığı sahadaki yerleşme isimlerine yansımıştır.

Gazimağusa ilçesinin coğrafi konumu itibariyle sular ile ilgili yerleşme adlarının yer aldığı görülmektedir. Sahadaki yeraltı su rezervlerinin eksikliği ve önemli su kaynaklarının yerleşim yerlerinde bulunduğu belirtilmesi için yerleşme isimlerinde yer aldığı görülmektedir. Sularla ilgili yerleşme adlarını; Çayönü, Dumlupınar, Gönendere, Kurudere ve Pınarlı mahalle/köyleri en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak kayaçlar, hayvan türleri, sürekli veya dönemlik yerleşme ve ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme adları eşit sayıdadır.

Gazimağusa ilçesinde İklim ile ilgili 1 yerleşme adı tespit edilmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Geçitkale’de bulunan klimatoloji istasyonunun verilerinin analizi yapılmış olup hava olaylarının çok sık yaşandığı bölgenin, Yıldırım mahalle/köyü olduğu tespit edilmiştir. Yerel halkın doğa olayını yerleşme ismine yer verdikleri tespit edilmiştir.

3.3.3. Girne İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Girne merkez ilçesinde 45 yerleşim, Çamlıbel bucağında ise 13 yerleşim olmak üzere 58 mahalle/köyden oluşmaktadır. Girne İlçesi'nde 1 merkez ilçesi ve 1 bucağı toplam 60 yerleşim yeri bulunmaktadır (Tablo 3.3.3.1).

Tablo 3.3.3.1. Girne İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Girne İlçe Merkezi	26	Karaman(Yukarı Karmi)	51	Geçitköy
2	Adatepe	27	Karaoğlanoğlu	52	Hisarköy
3	Ağırdağ	28	Karşıyaka	53	Karpaşa
4	Akçiçek	29	Kocatepe	54	Kayalar
5	Arapköy	30	Kömürcü	55	Kılıçarslan
6	Aşağı Dikmen	31	Malatya – İncesu	56	Koruçam
7	Aşağı Girne	32	Ozanköy	57	Kozan
8	Aşağı Karaman	33	Pınarbaşı	58	Özhan
9	Aşağı Taşkent	34	Sakarya	59	Sadrazamköy
10	Bahçeli	35	Şirinevler	60	Tepebaşı
11	Başpınar	36	Tınaztepe		
12	Beşparmak	37	Türk		
13	Beylerbeyi	38	Yavuz		
14	Boğazköy	39	Yayla		
15	Çağlayan	40	Yeşilova		
16	Çatalköy	41	Yeşiltepe		
17	Dağyolu	42	Yukarı Dikmen		
18	Doğanköy	43	Yukarı Girne		
19	Edremit	44	Yukarı Taşkent		
20	Esentepeler	45	Zeytinlik Kesim		
21	Göçeri	46	Zeytinlik Köy		
22	Güngör	47	Çamlıbel Bucak Merkezi		
23	İlgaz	48	Akdeniz		
24	Karaağaç	49	Alemdağ		
25	Karakum	50	Çamlıbel		

Girne ilçesinin toplam nüfusu 69.163'tür (Tablo 3.3.3.2). Ülke nüfusunun %24,1'i Girne'de yaşamaktadır.

Girne ilçesinin 2006 yılında nüfusu 57.902 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 69.163'e ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 11.261 kişi artmıştır. Girne merkez ilçe mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 53.581 kişi iken 2011 yılında 64.884 kişi, Çamlıbel bucağı mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 4.321 kişi, 2011 yılında 42 kişi azalarak 4.279 kişi olmuştur. Girne ilçesinde 2006-2011 yılları arasında toplam nüfusta bir artış olmakla birlikte ilçenin Çamlıbel bucağı nüfusunda nüfus azalışının olduğu görülmektedir. Bu durum Çamlıbel bucağı mahalle/köylerden ilçe merkezine yönelen nüfus hareketiyle açıklanması mümkündür (Tablo 3.3.3.2).

Tablo 3.3.3.2. Girne İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

GİRNE	YILLAR	
	2006	2011
Girne İM	53.581	64.884
Çamlıbel BM	4.321	4.279
Girne İlçesi	57.902	69.163
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 29-30).

Girne merkez ilçede bulunan Yukarı Dikmen mahallesinde 2006 yılında 739 kişinin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 323 kişi azalarak 416 kişiye düştüğü görülmektedir. Beşparmak dağlarının ve Beylerbeyi bölgesinin Güney yamacında kalan Yukarı Dikmen mahallesi, Aşağı Dikmen mahallesine göre nüfusun ters orantılı olarak azaldığı görülmektedir. Nüfusun bu denli azalışında engebeli arazi şartlarının etkisi söz konusu olabilir.

Girne merkez ilçesinde bulunan Yukarı Girne mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 13.931 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 16.380 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 2.449 kişi arttığı görülmektedir. 20 Temmuz Stadyumunun da bulunduğu Yukarı Dikmen mahallesi oldukça geniş bir yüz ölçümüne sahiptir. Yukarı Dikmen mahallesinin nüfusunun bu denli artması, merkez ilçeye ve Girne limanına yakın bir konumda olması hem turizm hem de sağlık imkânlarına yakınlığı ile tercih edilmesinin sebeplerinden biri olabilir. Girne ilçe merkezinde yer alan Yukarı Girne mahallesi, 5 yılda en fazla nüfus artışının yaşandığı bölge olarak tespit edilmiştir.

Girne merkez ilçesinde bulunan Dağyolu mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda, 525 kişinin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir. Dağyolu mahallesinin sınırlarının bir bölümü Lefkoşa ilçesinin sınırlarına yakın geçmektedir. Sınırlarının geniş bir araziye yayılmış olması, arazinin tarım amacıyla kullanılması ve çiftçilik mesleğinin tercih edilmemesi ya da göç alan bir meslek türü olmaması nedeniyle kişi sayısı sabit kalmış olabilir.

Girne merkez ilçesinde bulunan Yukarı Girne mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 13.931 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 16.380 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 2.449 kişi arttığı görülmektedir

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan Lefkoşa İlçesi, 56 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir (Tablo 3.3.3.3).

Girne ilçesinde, Çamlıbel bucağı yerleşme ismi ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafya açıdan sınıflandırılması tablosuna (1) eklenmemiştir (Tablo 3.3.3.3).

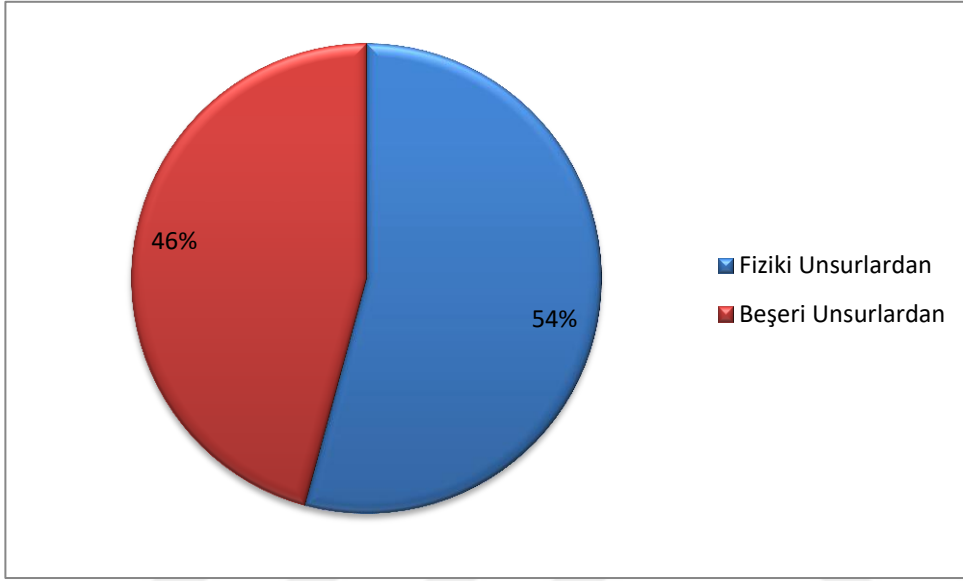
Tablo 3.3.3.3. Girne İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Bahçeli, Çamlıbel, Karaağaç, Koruçam, Yeşilova, Yeşiltepe
	Sular ile İlgili	Akdeniz, Başpınar, Çağlayan, Pınarbaşı
	Yer Şekilleri ile İlgili	Adatepe, Ağırdağ, Alemdağ, Beşparmak, Boğazköy, Çatalköy, Dağyolu, Geçitköy, Kocatepe, Tepebaşı, Tınaztepe
	Kayaçlar ile İlgili	Karakum, Kayalar
	Rüzgâr veya Yönleri ile İlgili	Aşağı Girne, Aşağı Dikmen, Aşağı Karaman, Aşağı Taşkent, Esentepe, Karşıyaka, Yukarı Dikmen, Yukarı Girne, Yukarı Taşkent
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Akçiçek, Beylerbeyi ⁸ , Doğan köy, Güngör, Karaman(Yukarı Karmi), Karaoğlanoğlu, Kılıçarslan, Ozanköy, Özhan, Sadrazamköy, Türk, Yavuz
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Arapköy, Edremit, Girne İM, Hisarköy, Ilgaz, Karpasa, Kozan, Malatya-İncesu, Sakarya
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Göçeri, Şirinevler, Yayla
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Kömürcü, Zeytinlik Kesim, Zeytinlik Köy

⁸Sancak beylerinin başı, kişi, <https://sozluk.gov.tr/bts/27.04.2021>

Araştırma sahasında yer alan 32 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 27 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

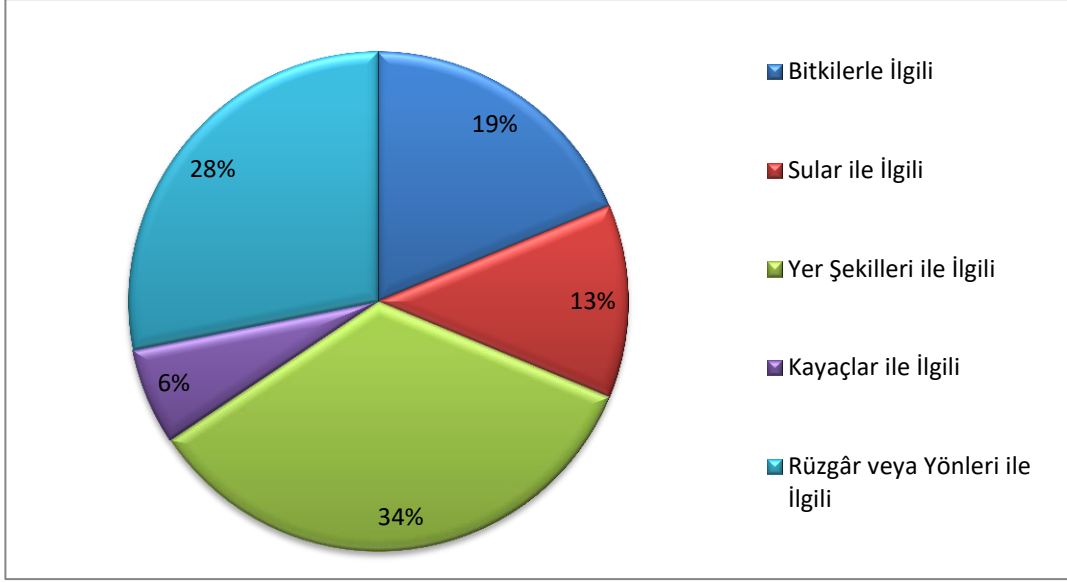
Girne ilçesindeki yerleşme adlarının Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 32 (%54) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 27 Beşeri coğrafya unsurlardan (%46) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.3.1).

Grafik 3.3.3.1. Girne’de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Fiziki coğrafya kaynaklı yerleşme isimlerinin fazlalığı; kıyı ilçesi olması, bitki örtüsü çeşitliliği, dağ ve tepelerin ilçeye yakınlığı, yerleşim yerinin jeomorfolojik yapısı ile ilgili olabilir. İlçe sınırları içerisindeki yerleşim yerlerinin konumlarında bulunan Fiziki coğrafya etmenlerinden etkilenilerek yerleşme isimlerine aktardıkları görülmektedir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri ve rüzgâr veya yönleri ile ilgili ilgilidir (Grafik 3.3.3.2).

Grafik 3.3.3.2. Girne’de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Girne ilçesinde, Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %34’ü yer şekilleri ile ilgili, %28’i rüzgâr veya yönleri ile ilgili, %19’u bitki isimleriyle ilgili, %13’ü su isimleri ile ilgili ve %6’sı kayaçlar ile ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri (11) ve rüzgâr veya yönleri ile ilgili (9) olanıdır. Sahada yer şekillerinin ve rüzgâr veya yönlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir (Foto 3.3.3.9 bkz).

Fotoğraf 3.3.3.9. Çatalköy Kıyı Şeridindeki Hz. Ömer Türbesi Yapısı (Kayapınar, O. (2021). ss 42, E, Zonguldak).

Girne ilçesi, dağlık bir alanda bulunmaktadır. Yerel halkın bölgenin jeomorfolojik unsurlarından etkilenecek yer şekilleri ve rüzgâr veya yönleri ile ilgili Fiziki coğrafya unsurlarının yerleşme adlarında kullanılmıştır (Foto 3.3.3.10. bkz).

Fotoğraf 3.3.3.10. Boğazköy, Dikmen ve Taşkent Mahalle/Köyü Yol Ayrımı (2021).

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından bir diğer fazla olanı bitkilerle ilgili (6) yerleşme adlarıdır. Sahada bitki isimlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Sahanın, bitki örtüsü çeşitliliği gösteren en güzel örneklerden biridir.

Araştırma sahasında, Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından Çamlıbel mahalle/köyü sınırları içerisinde bulunan Dağdere Göleti tarımsal sulama için kullanılan su kaynaklarından biridir (Foto 3.3.3.11. bkz).

Fotoğraf 3.3.3.11. Çamlıbel, Dağdere Gölü (2021).

Girne ilçesinde su isimleri ile ilgili 4 yerleşme adı vardır. Su ile ilgili yerleşme adları belirli su kaynaklarının konumunu belirtmek amacıyla yerleşme adlarına yansımıştır.

Yavuz Hakyemez (2014: 38) Beşparmak dağlarına yakın olan yerleşmelerde kireç taşı ve çakıl taşlarının varlığından söz etmiştir.

Araştırma sahasında kayaçlar ile ilgili 2 yerleşme adı vardır. Kayaçlar ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından en az etkilenen yerleşme adlarıdır. Girne ilçesi Karakum mahallesi, Fiziki coğrafyadan etkilenecek kayaçlar ile ilgili yerleşme adlarına yansımıştır (Foto 3.3.3.12. bkz).

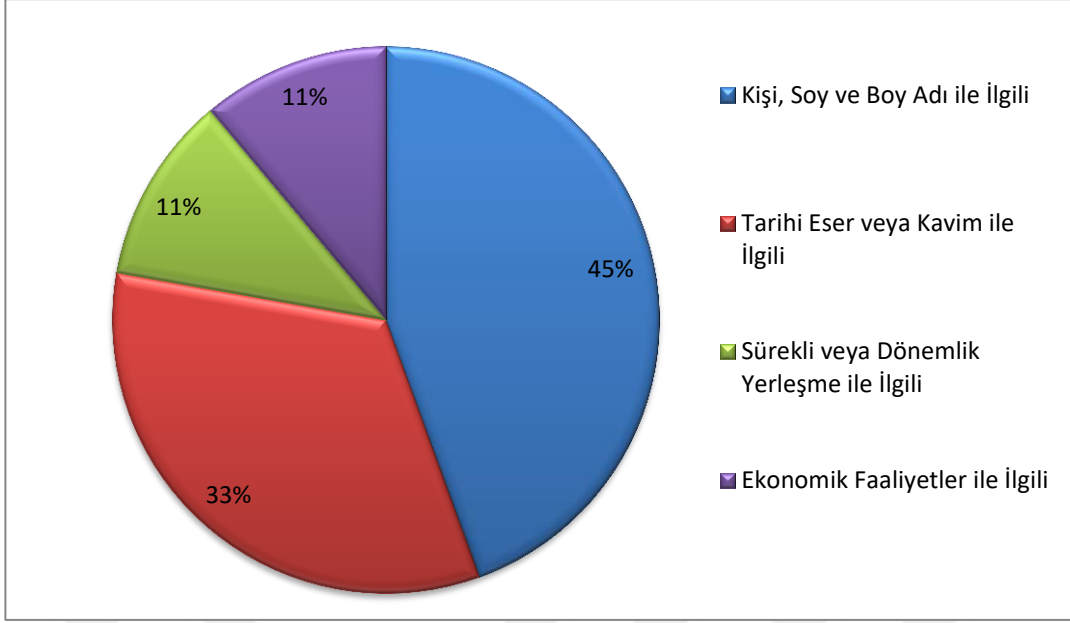

Fotoğraf 3.3.3.12. Karakum Sahili (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).

Saha çalışmamızda, Beşparmak dağlarının üzerinde yerleşim alanına rastlanmamıştır. Yerleşim yerinin kayaç yapısını belirtmek amacıyla Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen Karakum ve Kayalar mahalle/köyü buna örnektir.

Araştırma sahası Girne’de 27 yerleşim adı Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarının kişi, soy ve boy adı (12), tarihi eser veya kavim (9), sürekli veya dönemlik yerleşme (3) ve ekonomik faaliyetler (3) ile ilgilidir.

Girne ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %45 kişi, soy ve boy adı, %33 tarihi eser veya kavim, %11 sürekli veya dönemlik yerleşme ve %11 ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.3.3.3).

Grafik 3.3.3.3. Girne’de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy adı ile ilgili (12) olanıdır. Tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boylarının isimleri verildiği görülmektedir (Foto 3.3.3.13. bkz).

Tarihi bir manastır olan "Bellapais Manastırı" Roma döneminde inşa edilmiştir. Girne Dağlarının eteklerine kurulmuştur (Foto 3.3.3.13. bkz).

Fotoğraf 3.3.3.13. Beylerbeyi Mahallesi, Bellapais Manastırı (Kalabak, Ö. (2021). yş 40, E, Sivas).

Girne ilçesi sınırları içerisinde yer alan Kılıçarslan mahallesi savaşta köyünü savunmak için vefat eden şehidin soy ismidir (Görüşme).

Tarihte önemli kişilerin hatırlanması amacıyla kişi, soy ve boy adı ile ilgili yer adlarının Girne de fazlaca yer aldığı görülür (Foto 3.3.3.14. bkz).

Fotoğraf 3.3.3.14. Karaoglanoğlu Şehitliği (Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli).

İlçede; ismini tarihi eser veya kavimlerden alan 9 yerleşme vardır. Girne’de tarihi eser veya kavim ile ilgili adları, yerleşme birimlerinde hayat bulmuşlardır. Tarihte birçok göç olayına tanıklık eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları, buraya yerleşen halkın kendi kültürlerini toprağa naksettikleri söz konusu olabilir.

Girne’de sürekli veya dönemlik yerleşme ile ilgili 3 yerleşme adı vardır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen, sürekli veya dönemlik yerleşme sınıflandırılmasına dâhil edilen tarımsal faaliyet ve hayvan otlatma için gidilen geçici yerleşmelerden biri olan Yayla mahalle/köyü bu yerleşmelerin en tipik olanıdır.

Girne ilçesinde ekonomik faaliyetlerle ilgili 3 yerleşme adı vardır. İlçede gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin iş koluna göre üretimin sağlandığı bölgelerin niteliğini belirtmek amacıyla yerleşme adlarına aktarılmıştır.

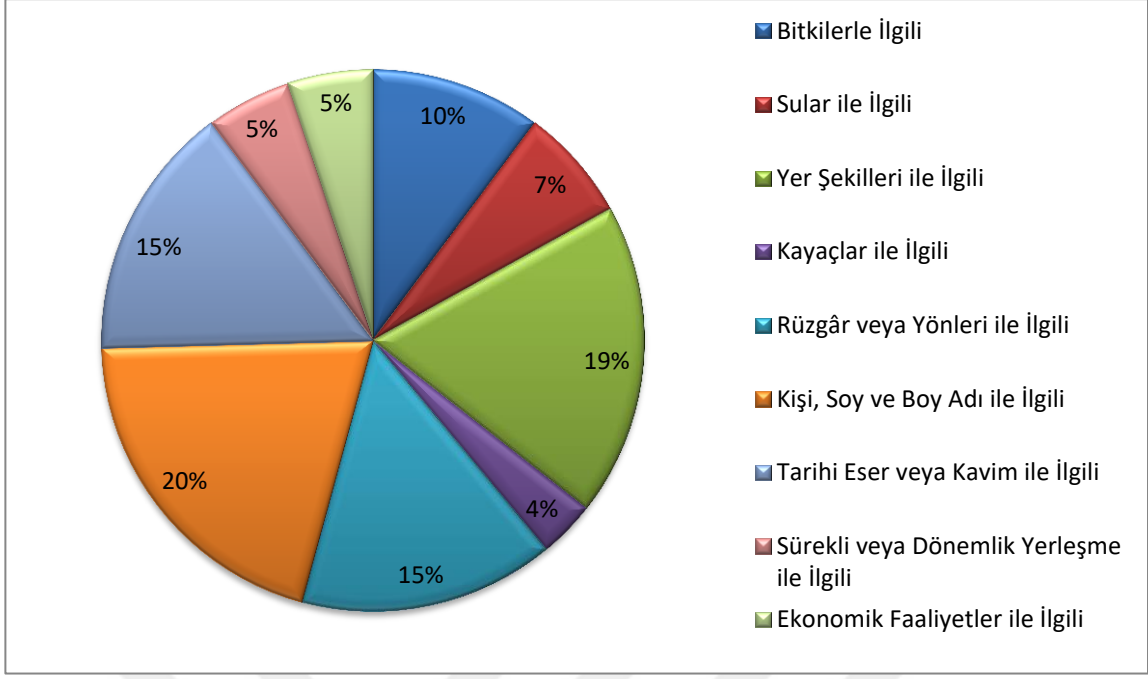
Beşeri coğrafya unsurlarından ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme adları sınıflandırılmasına giren Zeytinlik Kesim mahalle/köyünde zeytin üretimi yapılmaktadır (Foto 3.3.3.15. bkz).

Fotoğraf 3.3.3.15. Zeytinlik Kesim (Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa).

Girne ilçesinde 32 yerleşmenin 11'i yer şekilleri, 9'u rüzgâr veya yönleri, 6'sı bitki, 4'ü su isimleri ve 2'si kayaçlar ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 27 yerleşmenin 12'si kişi, soy ve boy, 9'u tarihi eser veya kavim, 3'ü sürekli veya dönemlik yerleşme ve 3'ü ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.20).

Girne ilçesindeki yerleşme adlarının; %20'si kişi, soy ve boy, %19'u yer şekilleri, %15'i rüzgâr veya yönleri, %15'i tarihi eser veya kavim, %10'u bitkilerle, %7'si sularla, %5'i sürekli veya dönemlik yerleşme, %5'i ekonomik faaliyetler ve %4'ü kayaçlar ile ilgilidir (Grafik 3.3.3.4).

Grafik 3.3.3.4. Girne’de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti geçmişten günümüze kadar birçok tarihsel olaya sahne olmuştur. Kıbrıs barış harekâtı (1974) sonrası karşılıklı göçler sonrası yerleşme adları Türkçeleştirilmiştir. Kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları savaş zamanında unutulmaması gereken şehitlerin isimleri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için yararlı işler yapan kişiler, göç ettirilen soylar vb. durumların sonucunda Kıbrıs Türk toplumunun yerleşme isimlerinin Türk kimliğini benimseyerek yerleşme yerlerine aktarılması ile sürdürülmüştür.

Girne ilçesi yerleşme adlarının Fiziki coğrafya unsurlarından en fazla etkilenen yer şekilleri ile ilgilidir. Beşparmak dağlarının bu oranda etkisi olup yerleşme adlarına yansımıştır.

Araştırma sahası sınırlarının içerisinde Beşparmak dağlık alanına yaklaştıkça dağa yakın olan yamaçtaki yerleşmelere yukarı, merkeze doğru yakın olanlara aşağı olacak şekilde yerleşme adları verilmiştir. Coğrafya’nın yerleşmelere bu denli etkisi Fiziki coğrafya unsurlarından rüzgâr veya yönleri ile ilgili yerleşme isimlerine yansımıştır.

Sahada bulunan eser isimleri, tarihi eser veya kavim ile ilgili yerleşme adları ile yaşatıldığı görülmektedir.

Yerleşme adlarının da bölgedeki bitki topluluğuna istinaden yerleşme adlarına yansıdığı tespit edilmiştir. Yer şekillerinin farklılaşması ve buna bağlı olarak bitki

çeşitliliğini etkileyebilir.

Girne ilçesinin coğrafi konumu itibariyle sular ile ilgili 4 yerleşme adının yer aldığı görülmektedir. Sahadaki su kaynaklarının yerleşim yerlerinde bulunduğu belirtilmesi için yerleşme isimlerinde yer aldığı görülmektedir. Sularla ilgili yerleşme adlarını; Akdeniz, Başpınar, Çağlayan ve Pınarbaşı mahalle/köyleri en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen sürekli veya dönemlik yerleşme ve ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşmelerdir. Sürekli veya dönemlik yerleşme adlarının yeni kurulan Göçeri, Şirinevler ve Yayla mahalle/köyü zamanla sürekli yerleşmelere dönüştüğü görülmektedir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen ekonomik faaliyetler ile ilgili verilen yerleşme adlarının Girne ve yakın çevresinin ekonomik faaliyetlerinin birer özetidir.

Girne ilçesinde kayaçlar ile ilgili verilen yerleşme adı tespit edilmiştir. Kayaçlar ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından az etkilenilerek verilen yerleşme adlarıdır. Bu durum ülkenin morfolojik ünitelerindeki sadeliğinin yerleşme adlarına yansımaları ile ilişkilidir.

3.3.4. Güzelyurt İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Güzelyurt merkez ilçesi 16 mahalle/köyden oluşmaktadır. Güzelyurt ilçesinde 1 merkez ilçe toplam 17 yerleşim ismi bulunmaktadır (Tablo 3.3.4.1).

Tablo 3.3.4.1. Güzelyurt İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Güzelyurt İlçe Merkezi	10	Mevlevi
2	Akçay	11	Piyale Paşa
3	Aşağı Bostancı	12	Serhatköy
4	Aydinköy	13	Şahinler
5	Gayretköy	14	Yayla
6	Güneşköy	15	Yukarı Bostancı
7	İsmet Paşa	16	Yuvacık
8	Kalkanlı	17	Zümrütköy
9	Lala Mustafa Paşa		

Güzelyurt ilçesinin toplam nüfusu 30.037'dir (Tablo 3.3.4.2). Ülke nüfusunun %10,4'ü Güzelyurt'da yaşamaktadır.

Güzelyurt ilçesinin 2006 yılında nüfusu 29.264 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 30.037'ye ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 773 kişi artmıştır. Bu artışta üniversite yerleşkelerinin ilçenin nüfus değişimine etkisi söz konusu olabilir (Tablo 3.3.4.2).

Tablo 3.3.4.2. Güzelyurt İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

GÜZELYURT	YILLAR	
	2006	2011
Güzelyurt İM	29.264	30.037
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 31).

Güzelyurt merkez ilçede bulunan Lala Mustafa Paşa mahallesinde 2006 yılında 1.342 kişinin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 343 kişi azalarak 999 kişiye düştüğü

görülmektedir. Turunçgil yetiştiriciliğin bu bölgede gerçekleşmesi, arazinin tarım amacıyla kullanılması ve tercih edilmeyen bir meslek türü olmaması mahalle nüfusunun azalması nüfus hareketi ile açıklanması mümkündür. Lala Mustafa Paşa mahallesinde nüfusun niteliğinin değişmesiyle niceliği de değişmiştir.

Güzelyurt merkez ilçesinde bulunan Kalkanlı mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 1.338 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 2.305 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 967 kişi arttığı görülmektedir. Sınırları geniş bir araziye yayılmış olan Kalkanlı mahallesi, ODTÜ Kuzey Kıbrıs Üniversitesi kampüsünün burada bulunması, nüfus artışının nedenleri arasında sayılabilir. Eğitim amacıyla Kalkanlı mahallesine yerleşen öğrencilerin burada ikamet etmesi, bölgede bulunan öğrenci yurtlarının varlığı ile görülebilmektedir. Güzelyurt ilçesinde bulunan Kalkanlı mahallesi, nüfusunun son 5 yılda nüfus artışının yaşandığı bölge olarak nitelendirilebilir.

Güzelyurt merkez ilçesinde Güney Kıbrıs Rum yönetimi sınırlarına yakın bir konumda bulunan Gayretköy mahallesi, 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda 367 kişinin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir.

Güzelyurt merkez ilçesinde bulunan Yuvacık mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda, 214 kişinin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan Güzelyurt ilçesi, 17 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir (Tablo 3.3.4.3).

Tablo 3.3.4.3. Güzelyurt İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

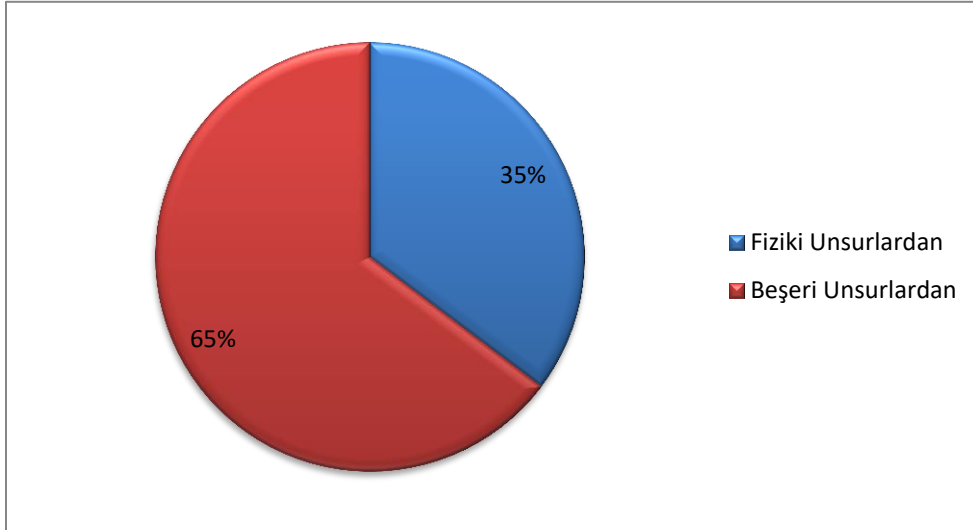
FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Zümrütköy ⁹
	Sular ile İlgili	Akçay
	Yer Şekilleri ile İlgili	Güneşköy, Şahinler
	Rüzgâr veya Yönleri ile İlgili	Aşağı Bostancı, Yukarı Bostancı
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Aydinköy, Gayretköy, İsmet Paşa, Kalkanlı, Lala Mustafa Paşa, Piyale Paşa, Serhatköy ¹⁰ ,
	İnanış Şekli Efsanevi ile İlgili	Mevlevi
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Güzelyurt İM, Yayla, Yuvacık

⁹Narenciye bahçelerindeki değer ve zümrüt rengi, Erciyas, O. (2010). *Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları sözlüğü*. KKTC: Ateş Matbaacılık. /20.05.2021

¹⁰Sınırdaki bulunan köy Ser-hadd kelimesinden hadd'in anlamı Arapça ve Farsçada sınır, Erciyas, O. (2010). *Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları sözlüğü*. KKTC: Ateş Matbaacılık. /20.05.2021

Araştırma sahasında yer alan 6 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 11 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

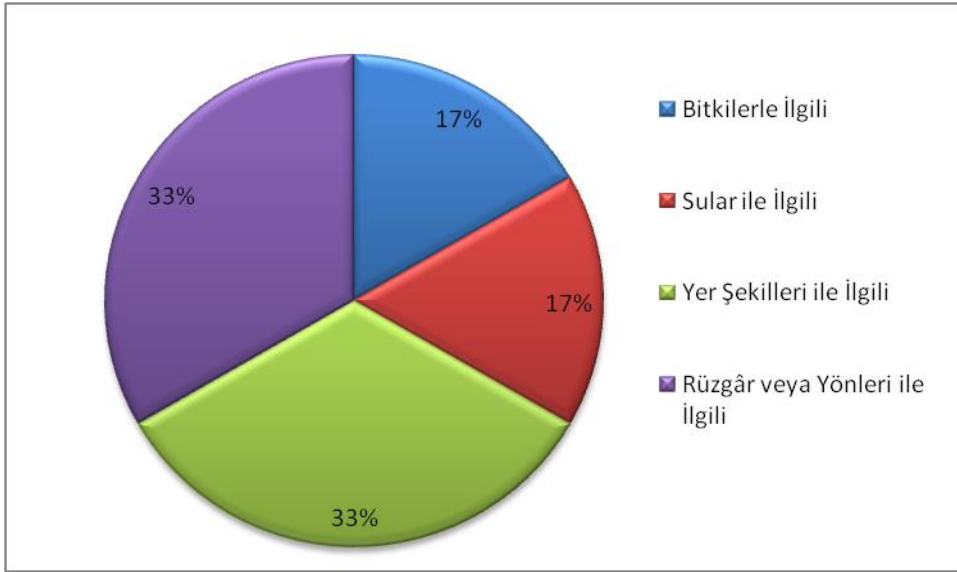
Güzelyurt ilçesindeki yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 11 (%65) yerleşme birimi Beşeri coğrafya ve 6 Fiziki coğrafya unsurlardan (%35) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.4.1).

Grafik 3.3.4.1. Güzelyurt'da Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Güzelyurt ilçesinde, Beşeri coğrafya kaynaklı yerleşme isimlerinin fazlalığı; bölgede bulunan tarihi eserlerin isimlerinin aynı zamanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli şahsiyetlerin isimleri olup Türk kültürünün burada yaşatılmak istenmesi bu isimlerin yerleşme yansıması söz konusu olabilir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri, rüzgâr veya yönleri, su ve bitkiler ile ilgilidir (Grafik 3.3.4.2).

Grafik 3.3.4.2. Güzelyurt'da Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Güzelyurt ilçesinde, Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %33'ü yer şekilleri ile ilgili, %33'ü rüzgâr veya yönleri ile ilgili, %17'si bitkilerle ve %17'si sularla ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından yer şekilleri (2) ve rüzgâr veya yönleri ile ilgili (2) yerleşme adları eşit sayıdadır. Sahada yer şekilleri ve rüzgâr veya yönlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Mekân - insan ilişkisinden doğan uyumla birlikte Fiziki coğrafya unsurlardan etkilenilmesiyle yer şekilleri ve rüzgâr veya yönleri yerleşme adlarına yansımıştır.

Güzelyurt ilçesinde bitkiler ile ilgili 1 yerleşme adı vardır. Saha turuncgiller yönünden zengin bir toprak yapısına sahip yerleşme alanıdır (Foto 3.3.4.16. bkz).

Fotoğraf 3.3.4.16. Turuncgil Simgeli Meydan (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).

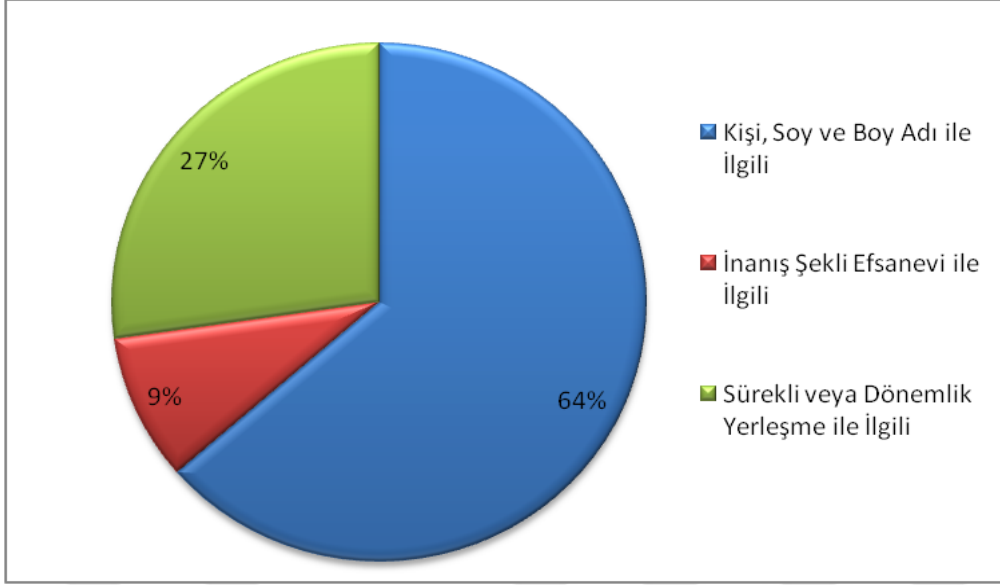
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Güzelyurt ilçesi sınırları içerisinde bulunan büyük bir alanı kaplayan Zümrütköy mahalle/köyü, toprak yönünden zenginliği ile yerleşim adına yansımıştır (Foto 3.3.4.17. bkz).

Fotoğraf 3.3.4.17. Zümrütköy Girişi (2021).

Güzelyurt ilçesi sınırları içerisinde yer alan Akçay mahallesi, sınırları geniş bir araziye yayılmıştır. Güzelyurt barajını besleyen Akçay'ın buradan geçmesi ile yerleşme adının verildiğini söyleyebiliriz.

Güzelyurt ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %64 kişi, soy ve boy adı, %27 sürekli veya dönemlik yerleşme ve %9 inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.4.3).

Grafik 3.3.4.3. Güzelyurt'da Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy adı ile ilgili (7) olanıdır. Sahadaki Gayretköy, İsmet Paşa, Kalkanlı, Lala Mustafa Paşa, Piyale Paşa ve Serhatköy mahalle/köy isimlerinin tarihteki önemli kişileri günümüzde yaşatmak amacının etkili olup yerleşme isimlerinde yer bulmuşlardır (Foto 3.3.4.18. bkz).

Fotoğraf 3.3.4.18. Serhatköy Girişi (2021).

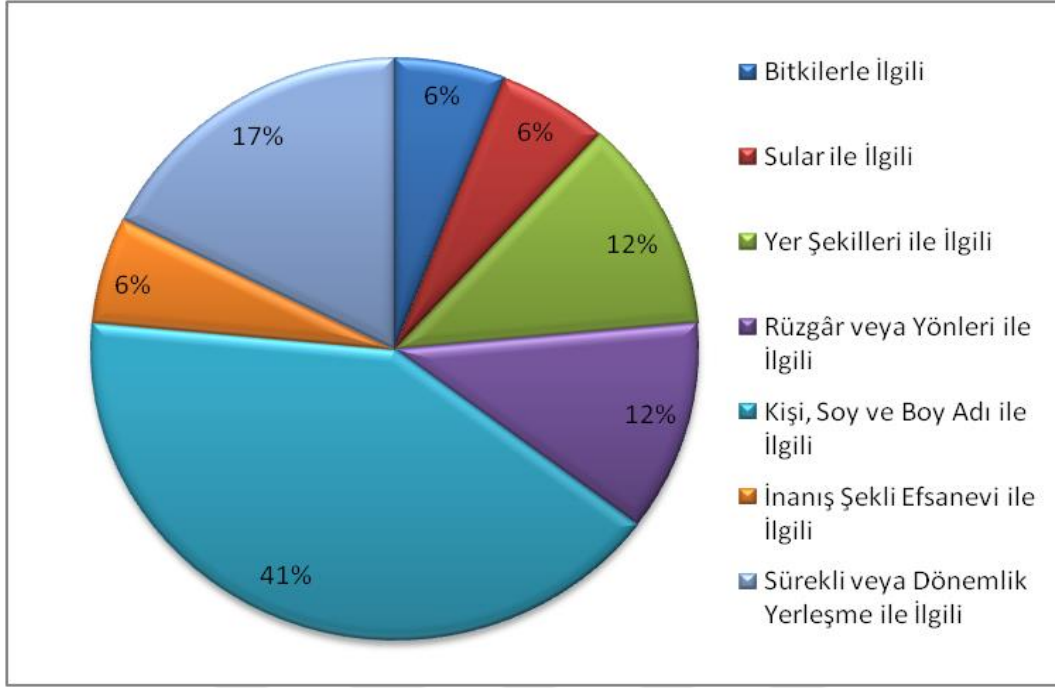
Güzelyurt’da, sürekli veya dönemlik 8 yerleşme vardır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen, sürekli ve dönemlik yerleşme sınıflandırılmasına dâhil edilen Güzelyurt ilçe merkezi, Yayla ve Yuvacık mahalle/köyleri bu yerleşmelerin en tipik olanlarıdır (Foto 3.3.4.19. bkz).

Fotoğraf 3.3.4.19. Modern Bir Mesken, Yuvacık Köyü (2021).

Güzelyurt ilçesinde inanış şekli veya efsanevi ile ilgili 1 yerleşme adı vardır. İnanış şekli veya efsanevi ile ilgili yer adları, Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Araştırma sahasında yer alan Mevlevi köyü, Kıbrıs adasına gelen Mevlevi grubuna üye kişilerin bu bölgede yaşadığı bilinmektedir. Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi tarafından yerleşme birimine, inanış şekli veya efsanevi ile ilgili olan İslam tasavvufu ve Mevlana’nın tasavvufunu birleştiren düşünce etkinliği olan Mevleviliğin yerleşme adına yansımaları söz konusu olabilir.

Güzelyurt ilçesindeki yerleşme adlarının; %41 kişi, soy ve boy, %17 sürekli veya dönemlik yerleşme, %12 yer şekilleri, %12 rüzgâr veya yönleri, %6 bitkilerle, %6 sularla ve %6 inanış şekli ve efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.4.4).

Grafik 3.3.4.4. Güzelyurt'da Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Araştırma sahasında kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları tarihte önemli kişilerin unutulmaması için yerleşme adlarında yaşatıldığı tespit edilmiştir.

Sahada; Güzelyurt, Yayla ve Yuvacık mahalle/köylerin adlandırılmasında hangi yerleşme tipine ait oldukları, sürekli ve dönemlik yerleşme ile ilgili yerleşme adlarına yansımaları söz konusu olabilir.

Araştırma sahasında yer şekillerinin de mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiş olup bölgenin yapısı hakkında bilgi verdiğini söyleyebiliriz. Doğal ortam ve insan ilişkisinden doğan en güzel örneklerden biri Güneşköy'dür. Narenciyelerin yoğun olduğu Güneşköy'de sık ağaçlıklı bölgelerin yerleşim alanının rüzgâr almasını engellemesi, sıcaklığının yüksek olması ve yer şekillerinin etkisiyle sıcaklığın artması sebebiyle bölgenin yapısı hakkında bilgi verdiğini söyleyebiliriz.

Güzelyurt ilçesinde yaşayan halk, mekânı coğrafi konumlarına göre adlandırmışlardır. Aşağı Bostancı ve Yukarı Bostancı mahalle/köy yerleşmelerinin rüzgâr veya yönleri ile ilgili unsurları yerleşme adlarına yansımıştır. Hasan Eren'e göre (1972: 91) aynı isimlendirilmiş yerleşmelerin birbirlerinden ayırt edilebilme kolaylığı açısından aşağı-yukarı vs. isimlerin ön ekler olarak verildiğini vurgulamıştır.

Güzelyurt'da yer şekillerinin farklılaşması ve buna bağlı olarak bitki çeşitliliğini etkilemesiyle yerel halkın bu unsurdan etkilenecek yerleşme adına yansıdığı tespit edilmiştir.

Sahada tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği ve sıcak mevsimlerde yaşanan su sıkıntılarının artması sahadaki yerleşme adlarında rastlanmıştır.

Araştırma sahasında az da olsa inanış şekli veya efsanevi ile ilgili yer adlarına rastlanmıştır.

3.3.5. İskele İlçesi Mahalle/Köy Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

İskele merkez ilçesinde 18 yerleşim, Mehmetçik bucağında 15, Yenierenköy bucağında ise 16 yerleşim olmak üzere 49 mahalle/köyden oluşmaktadır. İskele İlçesi'nde 1 merkez ilçesi ve 2 bucağı toplam 52 yerleşim yeri bulunmaktadır (Tablo 3.3.5.1).

Tablo 3.3.5.1. İskele İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	İskele İlçe Merkezi	20	Mehmetçik Bucak Merkezi	39	Boltaşlı
2	Ağıllar	21	Bafra	40	Derince
3	Altınova	22	Balalan	41	Ersin Paşa
4	Ardahan	23	Büyükkonuk	42	Esenköy
5	Aygün	24	Çayırova	43	Gelincik
6	Boğaz	25	Kantara	44	Kaleburnu
7	Boğaziçi	26	Kaplıca	45	Kuruova
8	Boğaztepe	27	Kilitkaya	46	Polat Paşa
9	Cevizli	28	Kumyalı	47	Sancar Paşa
10	Ergazi	29	Mehmetçik	48	Sipahi
11	İskele	30	Mersinlik	49	Taşlıca
12	Kalecik	31	Pamuklu	50	Yeni Erenköy
13	Kurtuluş	32	Sazlıköy	51	Yeşilköy
14	Kuzucuk	33	Tuzluca	52	Ziyamet
15	Ötüken	34	Yedikonuk		
16	Sınırüstü	35	Zeybekköy		
17	Topçuköy	36	Yeni Erenköy Bucak Merkezi		
18	Turnalar	37	Adaçay		
19	Yarköy	38	Avtepe		

İskele ilçesinin toplam nüfusu 22.492'dir (Tablo 3.3.5.2). Ülke nüfusunun %7,8'i İskele'de yaşamaktadır.

İskele ilçesinin 2006 yılında nüfusu 21.099 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 22.492'ye ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 1.393 kişi artmıştır. İskele merkez ilçe mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 7.222 kişi iken 2011 yılında 7.906 kişi, Mehmetçik bucağı

mahalle/köy nüfusu 2006 yılında 6.011 kişi iken 2011 yılında 6.589 kişi, Yeni Erenköy bucağında ise 2006 yılında 7.866 kişi iken 2011 yılında 110 kişi artarak 7.976 kişi olmuştur (Tablo 3.3.5.2).

Tablo 3.3.5.2. İskele İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

İSKELE	YILLAR	
	2006	2011
İskele İM	7.222	7.906
Mehmetçik BM	6.011	6.589
Yeni Erenköy BM	7.866	7.976
İskele İlçesi	21.099	22.492
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 32-33).

İskele merkez ilçede bulunan Boğaz mahallesinde 2006 yılında 295 kişi'nin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 138 kişi azalarak 157 kişiye düştüğü görülmektedir. Boğaz mahallesi, boğaz balıkçı liman barınağına yakın bir konumda bulunmaktadır. Boğaz mahallesinin niteliğinin balıkçılık ve turizm üzerine olması, genç nüfusun iç göç hareketliliğinde iş ve eğitim hayatları için merkez ilçelere göç etmesi ile ilgili olabilir. Boğaz mahallesinde nüfusun niteliğinin değişmesiyle niceliği de değişmiştir (Foto 3.3.5.20. bkz).

Fotoğraf 3.3.5.20. İskele Balıkçı Barınağı (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).

İskele merkez ilçesinde bulunan Bafra mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 514 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 1.019 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 505 kişi arttığı görülmektedir. Bafra mahallesi 9 kilometrelik plajları ile ünlü turizm bölgesidir. Sahada bulunan lüks oteller ile hem turizm hem de hizmet sektörünün gelişmesi yeni istihdam olanakları yarattığı bilinmektedir. Bafra mahallesinde nüfusun ekonomik faaliyetlerinin Turizm alanında sürdüğü bölgenin tercih edilmesi, nüfusun artmasına neden olmuş olabilir. İskele İlçesinin 5 yılda en fazla nüfus artışının yaşandığı bölge olarak nitelendirilebilir.

Yeni Erenköy bucağına bağlı olan Esenköy mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişimi tablosunda, 58 kişinin yaşamakta olduğu ve 5 yıl içerisinde nüfus değişiminin gerçekleşmeyerek sabit kaldığı görülmektedir. Sınırlarının geniş bir araziye yayılmış olması, Esenköy mahallesinde sürdürülen ekonomik faaliyetlerin tercih edilmemesi ya da göç alan bir meslek türü olmaması, yaşayan genç neslin iş fırsatları için göç ederek kişi sayısı sabit kalmış olabilir.

İskele merkez ilçesi 2006-2011 yılları arasında 684 kişi artmıştır. Mehmetçik bucağı 2006-2011 yılları arasında 578 kişi artmıştır. Yeni Erenköy bucak merkezi 2006-2011 yılları

arasında 110 kişi artmıştır. İskele ilçesinin 5 yıl içerisindeki nüfus değişimine bakıldığında nüfusun 1.393 kişi arttığı görölmektedir.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan İskele ilçesi, 52 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlardan etkilenmiştir (Tablo 3.22).

İskele ilçesinde, İskele merkez ilçesi, Mehmetçik bucağı ve Yeni Erenköy bucağı yerleşme ismi ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafya açıdan sınıflandırılması tablosuna (3) eklenmemiştir (Tablo 3.3.5.3).

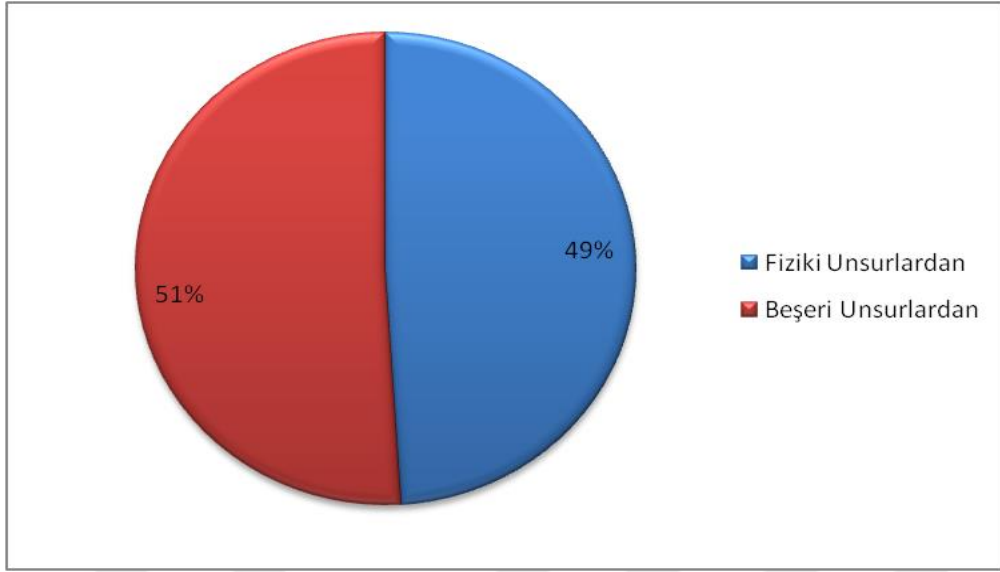

Tablo 3.3.5.3. İskele İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Adaçay, Cevizli, Çayırova, Mersinlik, Pamuklu, Sazlıköy, Yeşilköy
	Yer Şekilleri ile İlgili	Altınova, Avtepe, Boğaz, Boğaziçi, Boğaztepe, Derince, Kilitkaya, Kuruova, Sınırüstü, Yarköy
	Hayvanlar ile İlgili	Kuzucuk, Turnalar
	Kayaçlar ile İlgili	Boltaşlı, Kumyalı, Taşlıca, Tuzluca
	Rüzgâr veya Yönleri ile İlgili	Esenköy
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Aygün, Bafra, Ergazi, Ersin Paşa, Gelincik, Mehmetçik, Polat Paşa, Sancar Paşa, Sipahi, Ziyamet
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Ardahan, İskele İM, Kaleburnu, Kalecik, Kantara, Kurtuluş, Ötüken, Topçuköy
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Ağıllar, Büyükkonuk, Yedikonuk, Yeni Erenköy
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Balalan, Kaplıca, Zeybekköy

Araştırma sahasında yer alan 24 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 25 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

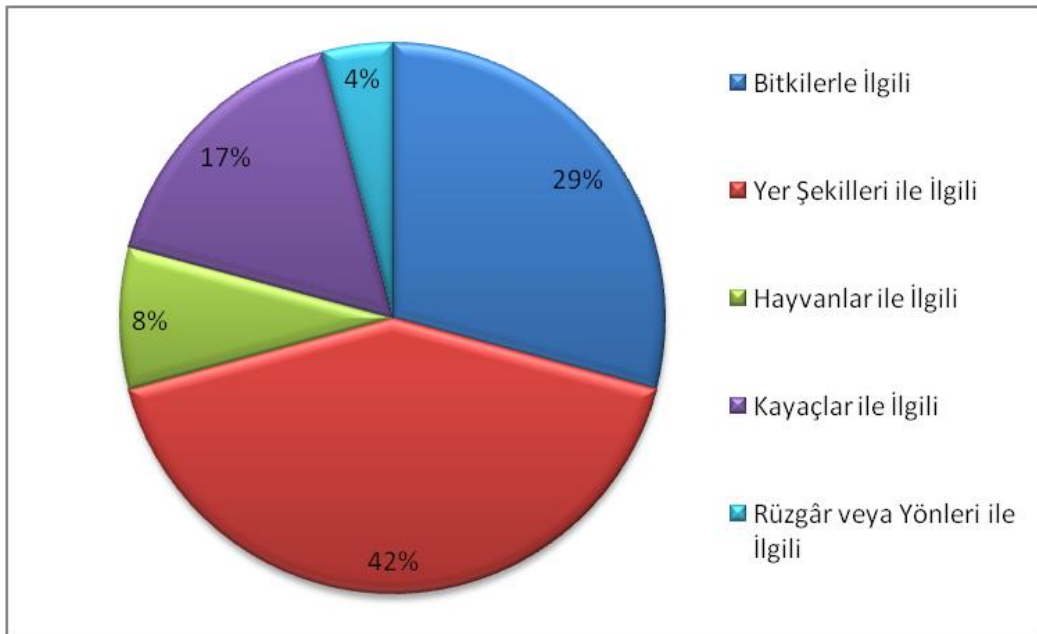
İskele ilçesindeki yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 24 (%49) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 25 Beşeri coğrafya unsurlardan (%51) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.5.1).

Grafik 3.3.5.1. İskele’de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

İskele ilçesi, sınırların geniş bir araziye yayılmış olup Karpaz’ı da içine almaktadır. 1998 idari yapılanmasıyla birlikte ilçe statüsü kazanmıştır. Beşeri coğrafya kaynaklı yerleşme isimlerinin fazlalığı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları için önemli şahsiyetlerin varlığı ve ilçede tarihi eserlerin fazla sayıda yer alması yerleşme isimlerine yansyarak hayat bulduğu tespit edilmiştir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri, bitki, kayaçlar, hayvan isimleri ve rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir (Grafik 3.3.5.2).

Grafik 3.3.5.2. İskele’de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %42'si yer şekilleri ile ilgili, %29'u bitkiler ile ilgili, %17'si kayaçlarla ilgili, %8'i hayvan türleri ile ilgili ve %4'ü rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri ile ilgili (10) olanıdır. Sahada yer şekillerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. İskele ilçesinin yerleşme birimlerinin Altınova, Avtepe, Boğaz, Boğaziçi, Boğaztepe, Derince, Kilitkaya, Kuruova, Sınırüstü ve Yarköy mahalle/köylerin girintili, çıkıntılı yerleşimler olduğu tespit edilmiştir. Fiziki coğrafya unsurlarından biri olan yer şekillerinin, yer adlarına yansması sahanın durumu hakkında bilgi edinilmesi amaçlı yerleşme isimlerinin verildiği tespit edilmiştir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından bir diğer fazla olanı ise bitkilerle ilgili (7) yerleşme adlarıdır. Sahada bitki isimlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sahada kayaçlar (4) ile ilgili verilen yerleşme adı tespit edilmiştir. Kayaçlar ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenmiş olup ilçenin morfolojik ünitelerindeki sadeliğe bağlanabilir (Foto 3.3.5.21. bkz).

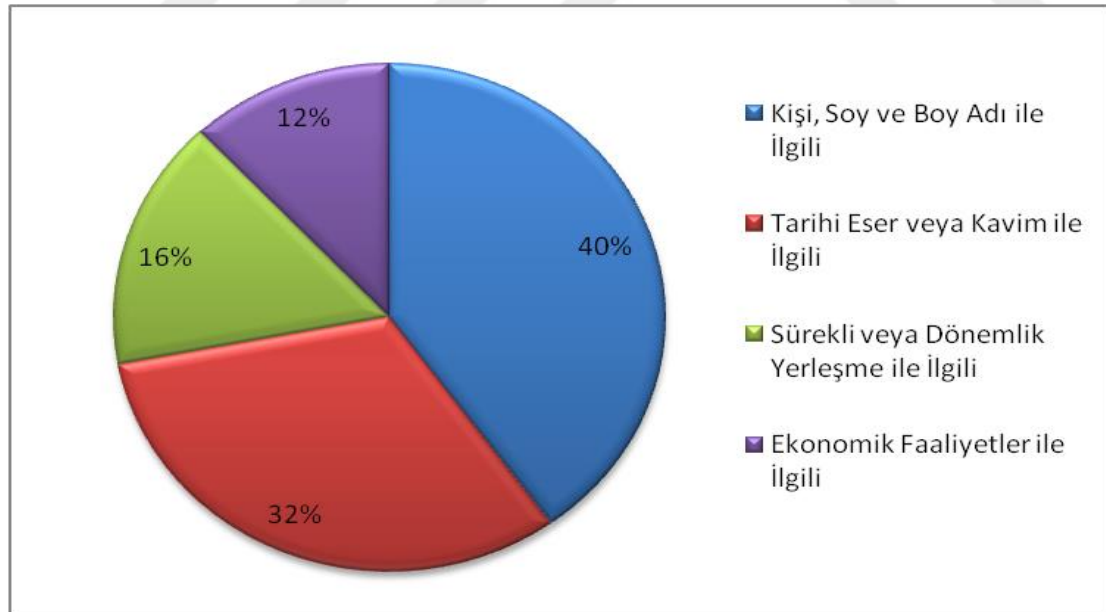
Fotoğraf 3.3.5.21. İskele Sahili (Şahin, Ş. (2021). ss 37, E, İstanbul).

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarında havyan isimleri (2) ile ilgili olanıdır. İskele ilçesinde yer alan Kuzucuk ve Turnalar mahalle/köyü, Fiziki coğrafyadan etkilenerek hayvanlar isimleri ile ilgili unsurları yerleşme adlarına yansımıştır.

Araştırma sahasında, rüzgâr veya yönleri ile ilgili 1 yerleşme adı vardır. Rüzgâr veya yönleri ile ilgili yer adları, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. İskele ilçesi Esenköy, Fiziki coğrafyadan etkilenerek rüzgâr veya yönleri ile ilgili unsurları yerleşme adlarına yansımaları söz konusu olabilir.

Araştırma sahası İskele’de 25 yerleşim adı ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarında kişi, soy ve boy adı (10), tarihi eser veya kavim (8), sürekli veya dönemlik yerleşme (4) ve ekonomik faaliyetler (3) ile ilgilidir.

İskele ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %40 kişi, soy ve boy adı, %32 tarihi eser veya kavim, %16 sürekli veya dönemlik yerleşme ve %12 ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.3.5.3).

Grafik 3.3.5.3. İskele’de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy adı ile ilgili (10) olanıdır. Araştırma sahasındaki; Aygün, Bafra, Ergazi, Ersin Paşa, Gelincik, Mehmetçik, Polat Paşa, Sancar Paşa, Sipahi ve Ziyamet mahalle/köy isimlerinin tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boyları günümüzde de yaşatmak amacının etkili olduğu söylenebilir.

İlçede; ismini tarihi eser veya kavimlerden alan 8 yerleşme vardır. İskele’de tarihi eser veya kavim ile ilgili adlar, yerleşme birimlerine yansımıştır. Araştırma sahasında bulunan tarihi eserlerin yakınında bulundukları yerleşim yerlerinin isimleriyle aynı adı taşıdığı tespit edilmiştir. Kantara kalesine yakın yerleşme birimi olan kantara mahallesi gibi Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde tarihi eser veya kavim ile ilgi en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

İskele ilçesinde, sürekli veya dönemlik 4 yerleşme vardır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenerek dâhil edilen Ağıllar, Büyükkonuk, Yedikonuk ve Yeni Erenköy mahalle/köyleri bu yerleşmelerin en tipik olanlarıdır. Sürekli veya dönemlik yerleşmelerin zamanla sürekli yerleşmelere dönüştüğü tespit edilmiştir.

Araştırma sahasında ekonomik faaliyetlerle ilgili 3 yerleşme adı vardır. Ekonomik yerleşmelerle ilgili yer adları, Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenerek dâhil edilen Balalan, Kaplıca ve Zeybekköy mahalle/köyleri ekonomik faaliyetlerin yerleşme adlarına yansımaları bölgenin ekonomik faaliyetlerinin birer özeti olduğu söylenebilir (Foto 3.3.5.22. bkz).

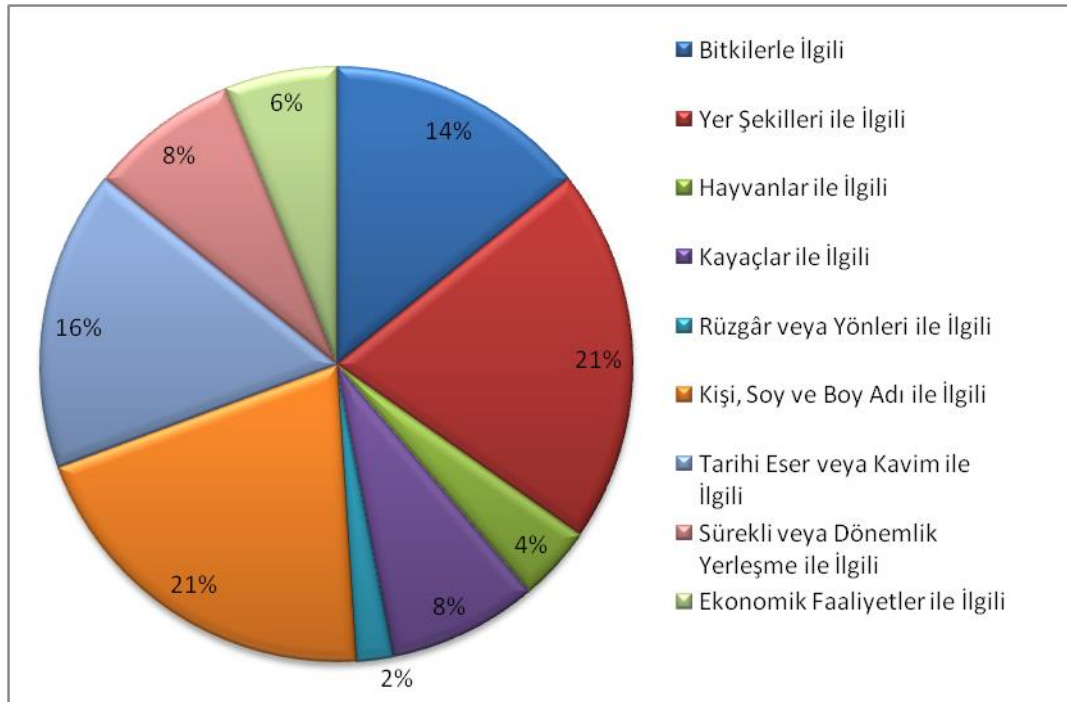

Fotoğraf 3.3.5.22. Cuma Pazarı, Zeybekköy (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).

İskele ilçesinde 24 yerleşmenin 10’u yer şekilleri, 7’si bitkilerle, 4’ü kayaçlarla, 2’si hayvan isimleri ve 1’i rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 25

yerleşmenin 10'u kişi, soy boy, 8'i tarihi eser veya kavim, 4'ü sürekli veya dönemlik yerleşme ile ilgili ve 3'ü ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.32).

İskele ilçesindeki yerleşme adlarının; %21 yer şekilleri, %21 kişi, soy ve boy, %16 tarihi eser veya kavim, %14 bitkilerle, %8 kayaçlarla, %8 sürekli veya dönemlik yerleşme, %6 ekonomik faaliyetler, %4 hayvanlar ile ilgili ve %2 rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir (Grafik 3.3.5.4).

Grafik 3.3.5.4. İskele’de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Araştırma sahasında, yer şekillerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. İskele İlçesi’ndeki yerleşim birimlerinin doğal ortam ve insan etkileşiminin örneklerini oluşturmaktadır. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen yer şekilleri ile ilgili yer adlarının, bulunan coğrafyayı tanıtmak ve kurulan yerleşim yerinin sınırlarını belirtmek amacıyla yerleşme isimlerine yansıdığı tespit edilmiştir.

Tarihte önemli kişilerin hatırlanması Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen kişi, soy ve boy adı ile ilgili yer adlarının da yer aldığı görülmektedir. Kişi, soy ve boy adı ile ilgili yer adlarının Aygün, Bafra, Ergazi, Ersin Paşa, Gelincik, Mehmetçik, Polat Paşa, Sancar Paşa, Sipahi ve Ziyamet mahalle/köyü yerleşim yerlerinde hayat bulduklarını söyleyebiliriz.

Araştırma sahasında tarihi eser veya kavimle ilgili yerleşme adlarının da fazla olduğu tespit edilmiştir. İlçede, tarihi eserlerin yoğunluğu ve bölgeye yerleşen kavimlerin varlığına ulaşılmıştır. Tarihte birçok göç olayına şahit olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları, yerleşen kavimlerin yoğunlukta olduğu yerlere kendi kimliklerini aktararak yerleşme isimlerinde yer bulmuşlardır. Tarihi eser veya kavim ile ilgili yer adlarının Ardahan, İskele ilçe merkezi, Kaleburnu, Kalecik, Kantara, Kurtuluş, Ötüken ve Topçuköy mahalle/köyü yerleşim yerlerinde hayat bulduklarını söyleyebiliriz (Foto 3.3.5.23. bkz).

Fotoğraf 3.3.5.23. Larnaka Şehitleri Anıtı (Gökyiğit, M. (2021). ş 56, E, Baf).

İskele ilçesinin yer şekillerinin farklılaşması ve buna bağlı olarak bitki çeşitliliğini etkilemesi söz konusudur. Yerleşme adlarının da bölgedeki bitki topluluğuna istinaden yerleşme adlarına yansıdığı tespit edilmiştir.

İskele ilçesinde kayaçlar ile ilgili yerleşme isimleri tespit edilmiştir. Kayaçlar ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarıdır. Bu durum ülkenin morfolojik ünitelerinin sadeliği yerleşme isimlerinde yer bulmuşlardır.

Sürekli veya dönemlik yerleşme ile ilgili Ağıllar, Büyükkonuk, Yedikonuk ve Yeni Erenköy mahalle/köyü yerleşme adlarının yeni yerleşmeler olduğu zamanla sürekli yerleşmelere dönüştüğü tespit edilmiştir.

Araştırma sahasında ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme adları bölgede üretilen ürünlerin neler olduğu ekonomik faaliyetlerin Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek yer adlarına yansıdığı görülmektedir (Foto 3.3.5.24. bkz).

Fotoğraf 3.3.5.24. Balıkçılık, Boğaz (Gökyiğit, M. (2021). ş 56, E, Baf).

İskele ilçesinde hayvan türleri (2) ile ilgili verilen yerleşme adı tespit edilmiştir. Hayvan türleri ile ilgili yer isimleri, Fiziki coğrafya unsurlarından az etkilenilerek verilen yerleşme adlarıdır. Bu durum ülkenin ılıman iklim kuşağında yer almasına bağlanabilir.

Araştırma sahasında, Fiziki coğrafya unsurlarından en az etkilenen rüzgâr veya yönleri ile ilgili yerleşme adıdır. Esenköy, mekânı coğrafi konuma göre mevkinin rüzgâr veya yönleri yerleşme ismine yansımıştır.

3.3.6. Lefke İlçesi ve Mahallelerinin Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

Lefke ilçesi, 2019 yılına kadar Güzelyurt ilçesine bağlı Lefke bucağı iken idari yapılanmanın yeniden düzenlenmesiyle ilçe olarak kabul edilmiştir (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2021). Lefke merkez ilçesi 13 mahalle/köyden oluşmaktadır. Lefke ilçesinde 1 merkez ilçe toplam 14 yerleşim ismi bulunmaktadır (Tablo 3.3.6.1).

Tablo 3.3.6.1. Lefke İlçesi Yerleşme Adları (2021)

	YERLEŞME ADI		YERLEŞME ADI
1	Lefke İlçe Merkezi	9	Gemikonağı
2	Bademliköy	10	Lefke
3	Bağlıköy	11	Taşpınar
4	Cengizköy	12	Yedidalga
5	Çamlıköy	13	Yeşilırmak
6	Denizli	14	Yeşilyurt
7	Doğancı		
8	Gaziveren		

İskele ilçesinin toplam nüfusu 11.091'dir (Tablo 3.3.6.2). Ülke nüfusunun %3,8'i Lefke'de yaşamaktadır.

Lefke ilçesinin 2006 yılında nüfusu 10.610 kişi olup 2011 yılında bu nüfus 11.091'e ulaşmıştır. 5 yıllık sürede ilçe nüfusu toplamda 481 kişi artmıştır. Bu artışta Üniversite yerleşkelerinin ilçenin nüfus değişimine etkisi söz konusu olabilir (Tablo 3.3.6.2).

Tablo 3.3.6.2. Lefke İlçe Nüfusunun Dağılışı (2006-2011)

LEFKE	YILLAR	
	2006	2011
Lefke İM	10.610	11.091
KKTC Toplam	256.644	286.257

Kaynak: (KKTC Devlet Planlama Örgütü, 2013: 31).

Lefke merkez ilçede bulunan Denizli mahallesinde 2006 yılında 573 kişinin yaşadığı, 2011 yılında ise mahalle nüfusunun 113 kişi azalarak 460 kişiye düştüğü görülmektedir. Kıyı sınırları geniş alanı kaplayan Deniz mahallesinde, turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi tercih edilmeyen bir meslek türü olması mahalle nüfusunun azalması nüfus hareketi ile açıklanması mümkündür. Deniz mahallesinin nüfusun niteliğinin değişmesiyle niceliği de değişmiştir.

Lefke merkez ilçesinde bulunan Gemikonağı mahallesi 2006-2011 yılları arasındaki nüfus değişim tablosunda, 2006 yılında 1.498 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2011 yılı nüfusu 2.075 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun 5 yılda 577 kişi arttığı görülmektedir. Sınırlarının geniş bir araziye yayılmış olan Gemikonağı mahallesinde, Lefke Avrupa Üniversitesi bulunmaktadır. KKTC'nin önemli limanlarından biri olan Gemikonağı Maden İşkelesi de yer almaktadır. Gemikonağı mahallesinin eğitim ve deniz ulaşım noktası olması yerleşim alanının tercih edilmesi söz konusu olabilir. Lefke İlçesi'nde bulunan Gemikonağı mahallesi nüfusunun son 5 yılda nüfus artışının yaşandığı bölge olarak nitelendirilebilir.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan Lefke ilçesi, 13 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir (Tablo 3.3.4).

Lefke ilçesinde, Lefke ilçe merkezi yerleşme ismi ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafya açıdan sınıflandırılması tablosuna (1) eklenmemiştir (Tablo 3.3.6.3).

Tablo 3.3.6.3. Lefke İlçesi Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

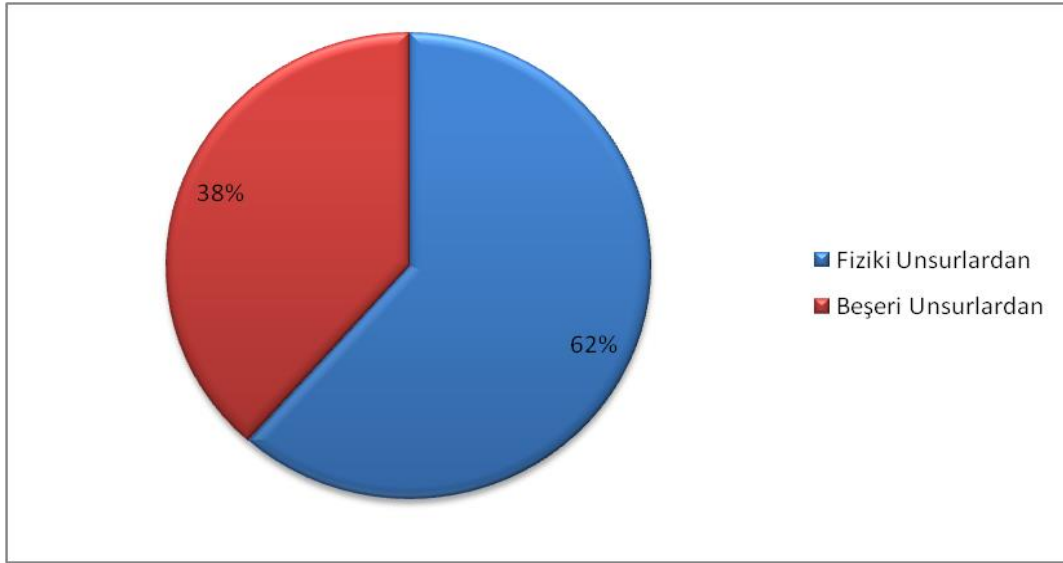
FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Bademliköy, Bağlıköy, Çamlıköy, Lefke İM ¹¹ , Yeşilyurt
	Sular ile İlgili	Yeşilırmak, Taşpınar, Yedidalga
BEŞERİ COĞRAFYA	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Cengizköy, Doğancı, Gaziveren,
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Denizli ¹²
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Gemikonağı

Araştırma sahasında yer alan 8 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 5 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

Lefke ilçesindeki yerleşme adlarının Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 8 (%62) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 5 Beşeri coğrafya unsurlardan (%38) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.6.1).

¹¹Kavaklı, Bağlık, Bahçelik yer, <https://www.osmaneli.bel.tr/tarihce/bts/26.04.2021>

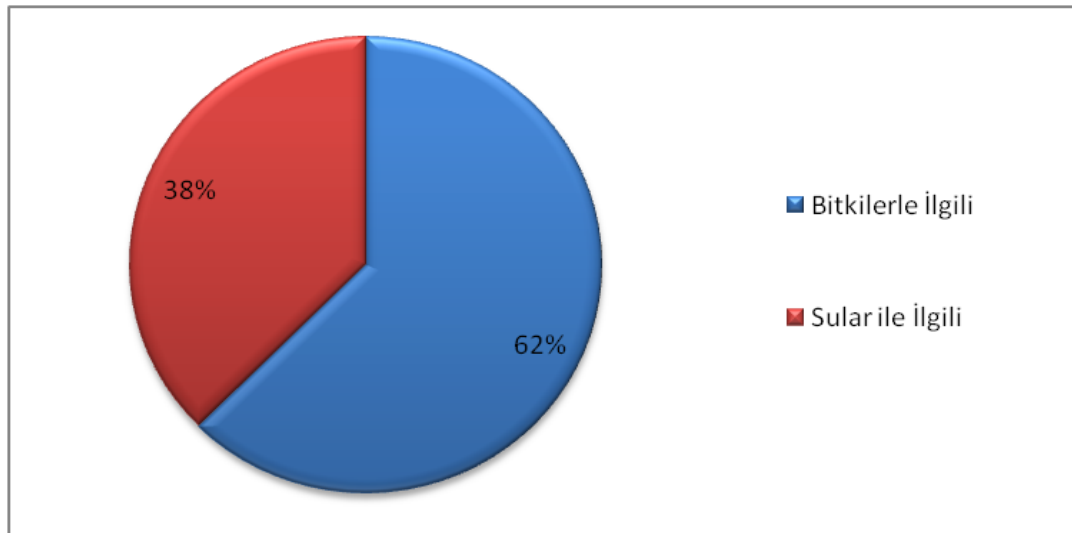
¹²Deniz kavimleri, <http://www.denizli.gov.tr/tarihce/bts/26.04.2021>

Grafik 3.3.6.1. Lefke’de Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Lefke ilçesi 2018 yılına kadar Güzelyurt İlçesinin sınırlarında yer alırken, 2019 yılında İlçe statüsünde yer almıştır. Fiziki coğrafya kaynaklı yerleşme isimlerinin fazlalığı; sınırları içerisinde narenciye, zeytin, hurma vb. meyvelerin üretimi yapılmakta olup bölgedeki bitki topluluklarına istinaden yerleşme isimlerine yansıdığı tespit edilmiştir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla bitki isimleri ve sularla ilgilidir (Grafik 3.3.6.2).

Grafik 3.3.6.2. Lefke’de Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Lefke ilçesinde, Fiziki coğrafyadan ismini alan yerleşmelerin %62’si bitkilerle ilgili ve %38’i su isimleri ile ilgilidir.

Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla bitkiler ile ilgili (5) olanıdır. Araştırma sahasında bitki isimlerinin mahalle/köylerin adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen bitkiler ile ilgili yerleşme isimleri, geniş araziye kaplayan bitki türlerinin nerelerde oldukları hakkında bilgi içermesi sebebiyle yerleşme isimlerine yansımaları söz konusu olabilir. B. Ünal İbret'e göre (2003: 72) bitki isimlerine bakarak sıcaklık, yağış veya bitkinin o bölgede eksikliğinden kaynaklı durumları anlaşılabileceğini vurgulamıştır.

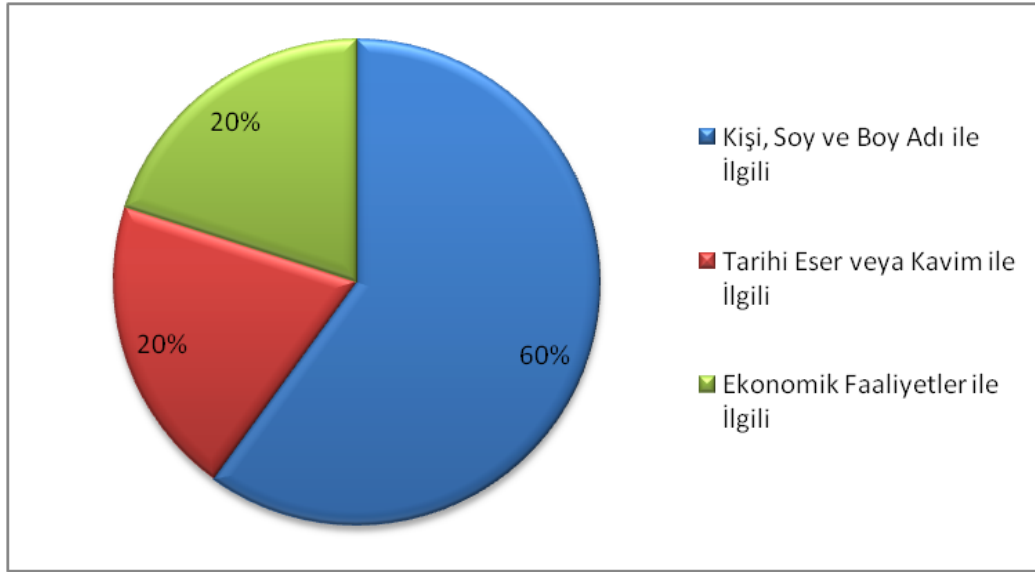
Lefke ilçesinde su ile ilgili 3 yerleşme adı vardır. Su ile ilgili yer adları, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme adlarının içinde en az olanıdır. Lefke ilçesi Yeşilırmak mahallesi, Yeşilırmak Deresinin geçmesi nedeniyle bu ismi aldığını söyleyebiliriz. Fiziki coğrafyadan etkilenerek su ile ilgili yerleşme adlarına yansımıştır (Foto 3.3.6.25. bkz).

Fotoğraf 3.3.6.25. Yeşilırmak Mahallesi, Çilek Bahçesi'nden Görünüm (Pınar, K. E. (2021). yş 39, E, Antalya).

Araştırma sahası Lefke’de, 5 yerleşim adı ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından kişi, soy ve boy adı (3), tarihi eser veya kavim (1) ve ekonomik faaliyetler (1) ile ilgilidir.

Lefke ilçesi yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı %60 kişi, soy ve boy adı, %20 tarihi eser veya kavim ve %20 ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.3.6.3).

Grafik 3.3.6.3. Lefke’de Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Lefke’de, kişi, soy ve boy ile ilgili 3 yerleşme ismi vardır. Araştırma sahasında tespit edilen Cengizköy’ün şehit Pilot Cengiz Topel den aldığı bilinmektedir. Tarihte Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli kişilerin isim veya soy isimlerinin yerleşmelere verilerek vücut bulmuştur. Beşeri coğrafyadan etkilenerek kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adlarına yansımıştır (Foto 3.3.6.26. bkz).

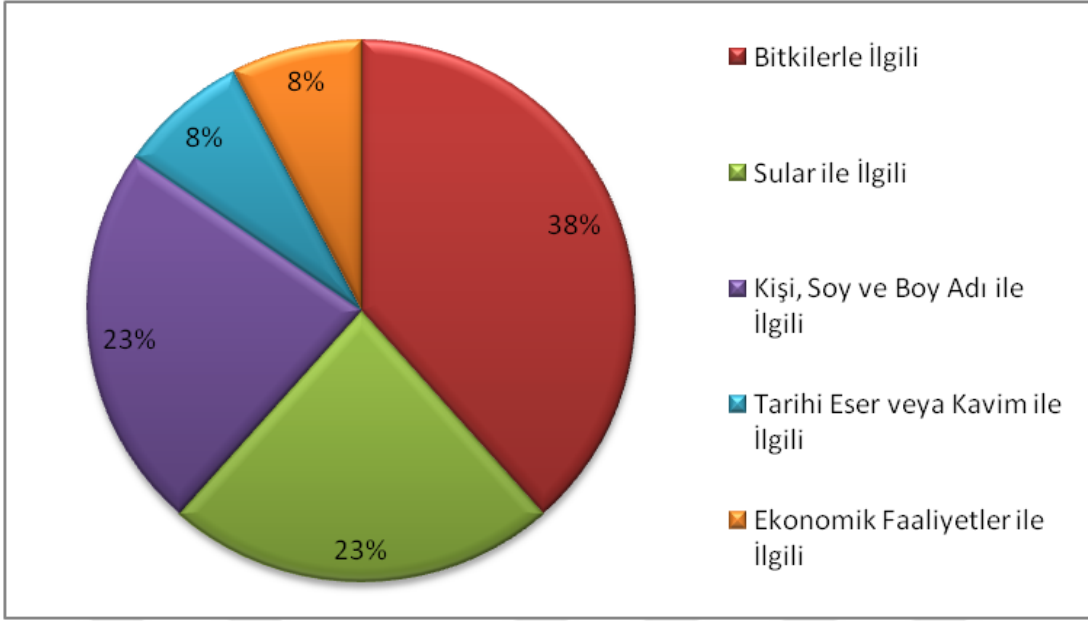
Fotoğraf 3.3.6.26. Cengiz Topel Anıtı, Cengizköy (Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf).

İlçede; ismini tarihi eser veya kavimlerden alan 1 yerleşme vardır. Lefke ilçesi Denizli mahallesi, Beşeri coğrafyadan etkilenecek tarihi eser veya kavim ile ilgili yerleşme adlarına yansımıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti topraklarına yerleşen kavimlerin yurt edindikleri yere kimliklerini yerleşmelere aktarması en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

Araştırma sahası Lefke’de ekonomik faaliyetler ile ilgili 1 yerleşme vardır. Lefke ilçesi Gemikonağı mahallesi, Beşeri coğrafyadan etkilenecek ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme adlarına yansımıştır. Ekonomik faaliyetler ile ilgili verilen yer adının Lefke ve çevresinin ekonomik faaliyetlerinin özetidir.

Lefke ilçesinde 8 yerleşmenin 5’i bitki ve 3’ü su isimleri ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 5 yerleşmenin 3’ü kişi, soy ve boy, 1’i tarihi eser veya kavim ve 1’i ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.37).

Lefke ilçesindeki yerleşme adlarının; %38’i bitkilerle, %23’ü sularla, %23’ü kişi, soy ve boy, %8’i tarihi eser veya kavim ve %8’i ekonomik faaliyetler ile ilgilidir (Grafik 3.3.6.4).

Grafik 3.3.6.4. Lefke’de Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Araştırma sahasında, Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek bitkilerle ilgili yer adlarının fazlaca yer aldığı görülür. Sahada fazlaca yer kaplayan bitki türlerini ifade eden bitkilerle ilgili unsurlar yer adlarına yansımıştır.

Lefke’de, Fiziki coğrafya unsurlardan etkilenen sularla ilgili yerleşme adları Yeşilirmak, Taşpınar ve Yedidalga mahalle/köyü sınırları içerisinde geçen dere isimlerinden aldığı tespit edilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli kişilerin hatırlanması ve unutulmaması amacıyla kişi, soy ve boy adı ile ilgili unsurlardan etkilenecek yer adlarına yansıdığı görülmektedir.

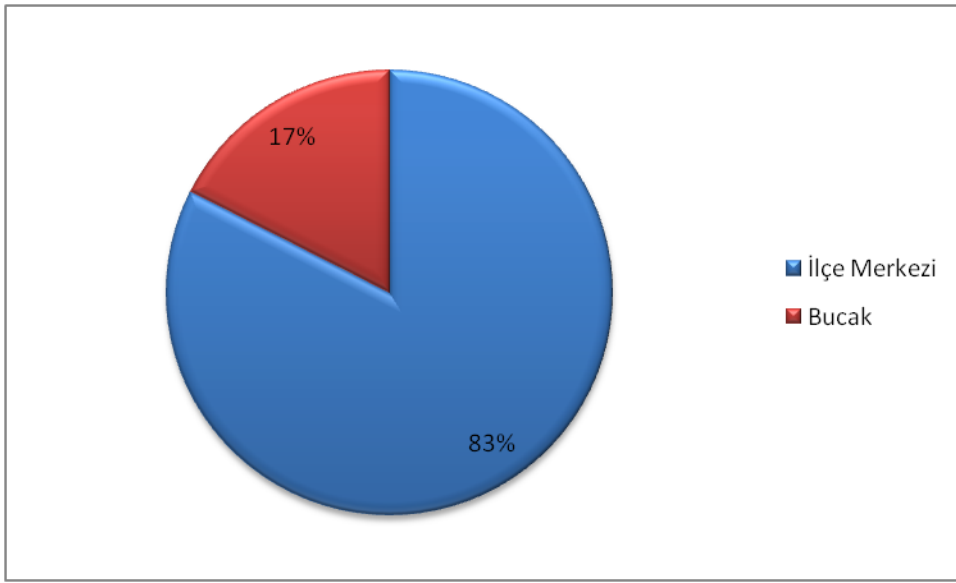
Araştırma sahasına yerleşen kavimlerin yurt edindikleri yere kimliklerini aktarması, yerleşme yerinde bulunan tarihi eserlerden ismini alan tarihi eser veya kavim ile ilgili yerleşme adlarında yaşatılmakta olduğu tespit edilmiştir.

Sahada, ekonomik faaliyetler ile ilgili de mahalle/köyün adlandırılmasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Gemikonağı köyü kıyısındaki limanda, 1921 yılından itibaren ihraç edilen narenciye ve bakır madeni Avrupa’ya gönderilmiştir. Sahada yaşayan halk, ekonomik faaliyetlerini de isimlendirmişlerdir.

3.3.7. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri

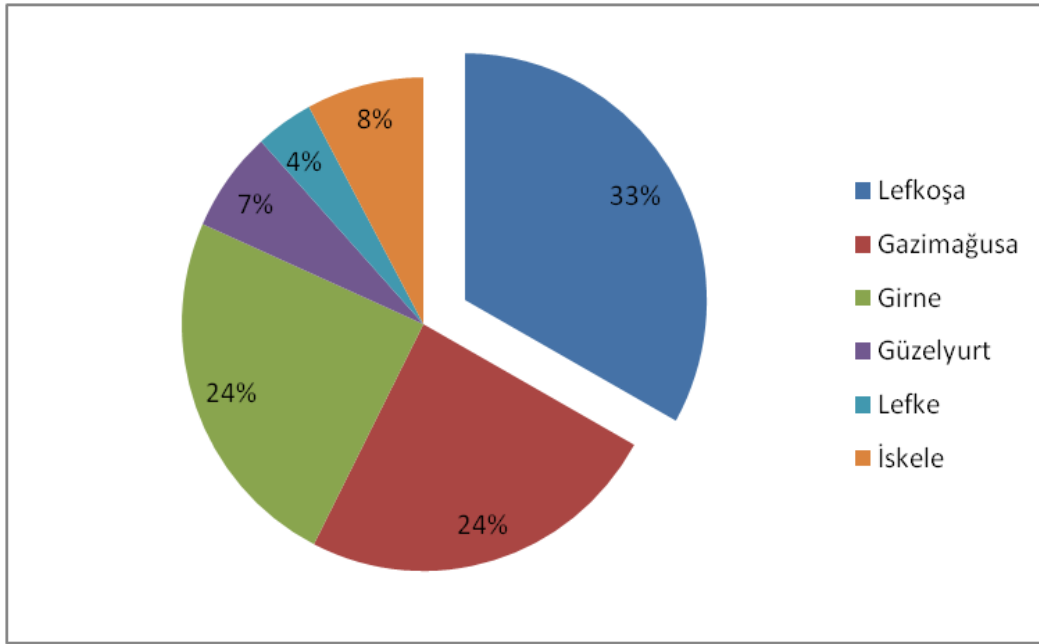
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşme adlarının Fiziki ve Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen yerleşme adlarının doğal ortam ve insanın mekânla karşılıklı bir ilişki içerisinde coğrafya unsurlardan etkilenecek yurt edindikleri yerlere kimliklerini aktaran yerleşme adları verdikleri tespit edilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti merkez ilçesinde 236,221 kişi (%83), bucağında ise 50,036 kişi (%17) yaşamaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilçe merkezlerinin nüfus yoğunluğunun fazla olduğu görülmektedir (Grafik 3.3.7.1).

Grafik 3.3.7.1. İM ve BM Nüfus Oranı (2011)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2019 yılında yapılan nüfus sayımında 380.708 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Lefkoşa ilçesi 126.111 kişi, Gazimağusa ilçesi 92.755 kişi, Girne ilçesi 91.983 kişi, Güzelyurt ilçesi 25.199 kişi, Lefke ilçesi 14.749 ve İskele ilçesi nüfusu 29.911 kişi'dir. Başkent nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı en fazla kişi sayısına sahip ilçe olduğu görülmektedir (Grafik 3.3.7.2).

Grafik 3.3.7.2. İlçe Merkezi Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (2019)

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 261 yerleşim birimi bulunmaktadır. Ülkede bulunan yerleşme adları coğrafi unsurlarından etkilenmiştir (Tablo 3.26).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, İskele ve Lefke ilçe merkezi isimleri ve Akdoğan, Çamlıbel, Geçitkale, Mehmetçik, Yeni Erenköy bucağı yerleşme isimleri ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Yerleşme adlarının coğrafya açıdan sınıflandırılması tablosuna (7) eklenmiş olup bağlı oldukları idari birimi belirtilmiştir (Tablo 3.26).

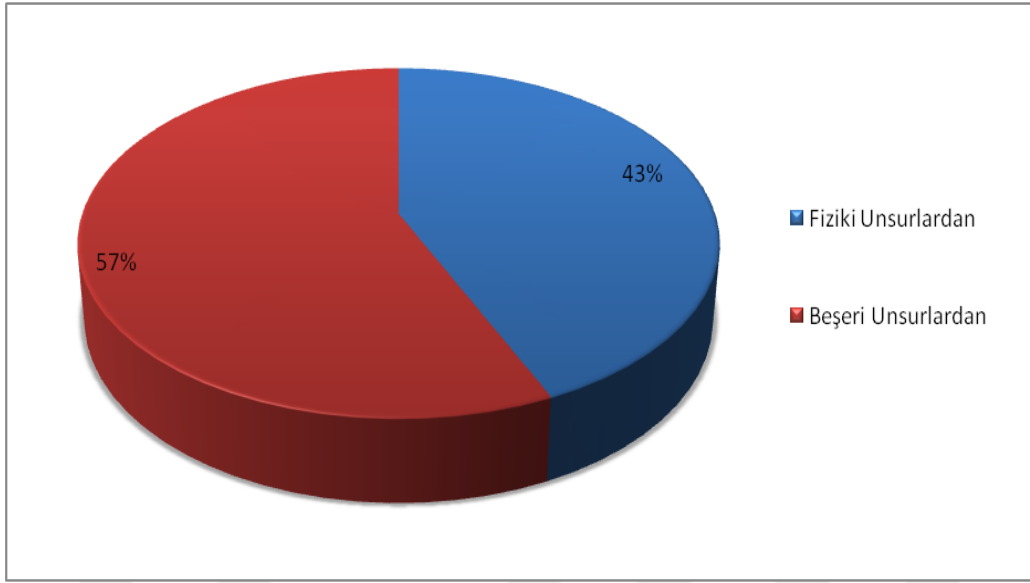
Tablo 3.3.7.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması

FİZİKİ COĞRAFYA	Bitkilerle İlgili	Adaçay, Bademliköy, Bağlıköy, Bahçeli, Beyarmudu, Cevizli, Çamlıbel, Çamlıca, Çamlıköy, Çayırova, Çınarlı, İncirli, Kapalı Maraş, Karaağaç, Koruçam, Lefke İM, Mersinlik, Mormenekşe, Muratağa, Nergisli, Pamuklu, Sazlıköy, Turunçlu, Yeşilköy, Yeşilova, Yeşiltepe, Yeşilyurt, Zümrütköy
	Sularla İlgili	Akçay, Akdeniz, Başpınar (Lefkoşa), Başpınar (Girne), Çağlayan (Girne), Çağlayan (Lefkoşa), Çayönü, Dumlupınar, Gönendere, Kurudere, Pınarbaşı, Pınarlı, Taşkinköy, Taşpınar, Yedidalga, Yeşilırmak
	Yer Şekilleri ile İlgili	Adatepe, Ağırdağ, Alaniçi, Alemdağ, Altınova, Avtepe, Çukurova, Beşparmak, Boğazköy, Boğaz, Boğaziçi, Boğaztepe, Çatalköy, Dağyolu, Derince, Dört Yol, Düzo, Gazimağusa İM, Geçitkale (Gazimağusa), Geçitköy, Güneşköy, Kafesli, Kalavaç, Kilitkaya, Kocatepe, Kumsal, Kuruova, Mallıdağ, Sandallar, Sınırüstü, Şahinler, Tepebaşı (Lefkoşa), Tepebaşı (Girne), Tınaztepe, Vadili, Yalı, Yamaçköy, Yarköy, Yeni Boğaziçi
	Kayaçlar ile İlgili	Akova, Aktunç, Boltaşlı, Karakum, Kayalar, Kumyalı, Taşlıca, Tuzluca
	Hayvan Türleri ile İlgili	Akdoğan, Güvercinlik, Kuzucuk, Turnalar
	Rüzgâr veya Yönleri ile İlgili	Aşağı Bostancı, Aşağı Dikmen, Aşağı Girne, Aşağı Karaman, Aşağı Taşkent, Camialtı, Esenköy, Esentepe, Karşıyaka, Ortaköy, Yukarı Bostancı, Yukarı Dikmen, Yukarı Girne, Yukarı Taşkent
	İklim ile İlgili	Yıldırım
	Kişi, Soy ve Boy Adı ile İlgili	Akçiçek, Akkavuk, Akıncılar, Arabahmet, Aslanköy, Aydemet, Aydıncıköy, Aygün, Bafra, Baykal, Beyköy, Beylerbeyi, Canbolat, Cengizköy, Cihangir, Doğancı, Doğanköy, Erdemli, Ergazi, Ersin Paşa, Gayretköy, Gaziköy, Gaziveren, Gelincik, Gökhan, Gönyeli, Görneç, Güngör, Hamitköy, Harika, Haspolat, Haydarpaşa, İbrahimpaşa, İnönü, İsmet Paşa, Kalkanlı, Karamanzade, Karaman (Yukarı Karmi), Karaoğlanoğlu, Kılıçarslan, Korkuteli, Lala Mustafa Paşa (Gazimağusa), Lala Mustafa Paşa (Güzelyurt), Lefkoşa İM, Mahmutpaşa, Marmara, Mehmetçik (İskele), Mehmetçik (Lefkoşa), Meriç, Namık Kemal, Ozanköy, Özhan, Paşa

BEŞERİ COĞRAFYA		Köy, Pertev Paşa, Piyale Paşa (Güzelyurt), Piyale Paşa (Gazimağusa), Polat Paşa, Sadrazamköy, Sancar Paşa, Serdarlı, Serhatköy, Sipahi, Türk, Türkeli, Türkmenköy, Yavuz, Yılmazköy, Yiğitler, Zafer, Ziyamet
	Tarihi Eser veya Kavim ile İlgili	Anadolu, Arapköy, Ardahan, Atlılar, Ayyıldız, Balıkesir, Çanakkale, Demirhan, Denizli, Edremit, Girne İM, Hisarköy, Ilgaz, İskele İM, Kaleburnu, Kalecik, Kantara, Karpaşa, Karakol, Kırıkkale, Kızılay, Kırklar, Kozan, Köprülü, Kurtuluş, Küçükerenköy, Malatya-İncesu, Minareliköy, Ötügen, Pile, Pirhan, Sakarya (Gazimağusa), Sakarya (Girne), Saray, Selimiye, Suriçi, Tirmen, Topçuköy, Yenicami
	İnanış Şekli Efsanevi ile İlgili	Ergenekon, Dilekkaya, Mevlevi
	Sürekli veya Dönemlik Yerleşme ile İlgili	Ağıllar, Alayköy, Bahçelievler, Büyükkonuk, Göçeri, Göçmenköy, Güzelyurt İM, Kanlıköy, Köşklüçiftlik, Mutluyaka, Şirinevler, Ulukışla, Yayla (Girne), Yayla (Güzelyurt), Yedikonuk, Yeniceköy, Yeni Erenköy, Yenikent, Yenişehir, Yuvacık
	Ekonomik Faaliyetler ile İlgili	Balalan, Değirmenlik, Gemikonağı, İplikpazarı, Kaplıca, Kömürcü, Küçük Kaymaklı, Sütlüce, Tuzla, Zeybekköy, Zeytinlik Kesim, Zeytinlik Köy

Araştırma sahasında yer alan 110 yerleşmenin adı Fiziki coğrafya unsurlarından, 144 yerleşim adının ise Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşme adlarının Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenme oranı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenenlere göre daha fazladır. Araştırma sahasında yer alan 110 (%43) yerleşme birimi Fiziki coğrafya ve 144 Beşeri coğrafya unsurlarından (%57) isimlerini almıştır (Grafik 3.3.7.3).

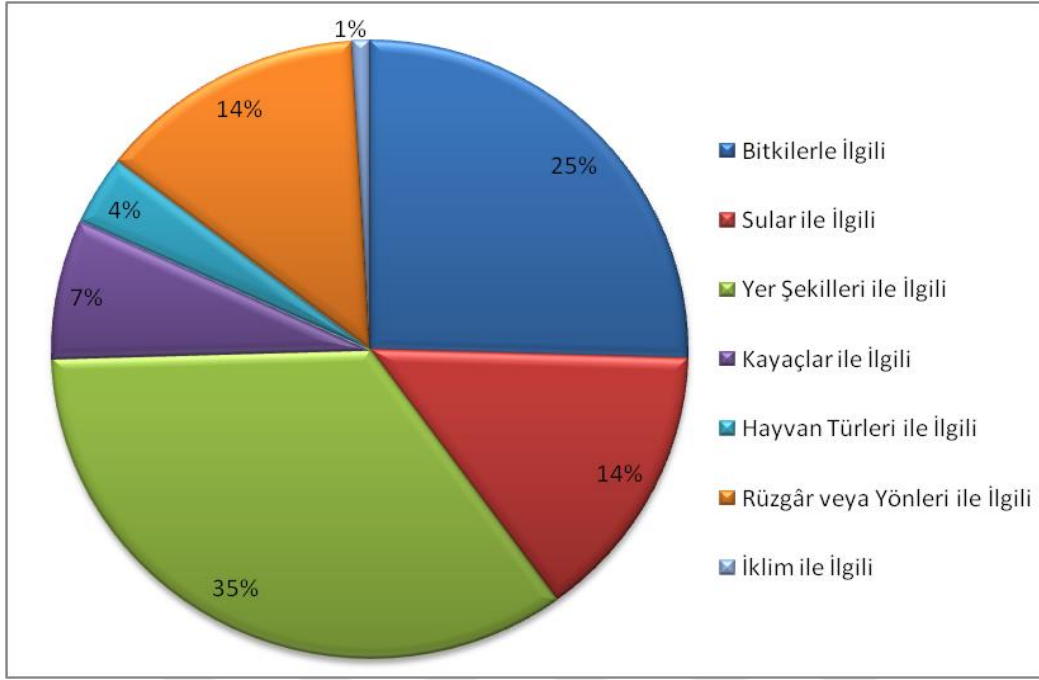
Grafik 3.3.7.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Kökenini Beşeri ve Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Araştırma sahasında Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının, yerleşme biriminin özelliği ve tarihsel süreçteki rolü üzerinde etkili olmaktadır. Barış Harekâtından (1974) sonra yeni idari yapılanma ile birlikte "Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi" yerleşme birimlerinin Türkçeleştirilmesi çalışmaları yapılmıştır. Beşeri coğrafya unsurlardan ismini alan yerleşme adları tarihte önemli olay ve kişileri yaşatılması amacı etkili olarak yerleşme birimlerine yansımıştır.

Araştırma sahasında, Fiziki unsurlardan etkilenilerek verilen yerleşme isimlerinin yerleşmenin sürekliliğinin korunması ve doğal faktörleri göz önünde bulundurularak verildiği tespit edilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla yer şekilleri, bitkilerle, sularla, rüzgâr veya yönleri, kayaçlarla, hayvan türleri ve iklim ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.4).

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde, 110 yerleşim adı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından yer şekilleri (%35), bitkilerle (%25), sularla (%14), rüzgâr veya yönleri (%14), kayaçlarla (%7), hayvan türleri (%4) ve iklim (%1) ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.4).

Grafik 3.3.7.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Fiziki Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lefkoşa ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde yer şekilleri ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 11 yerleşmenin, 6'sı yer şekilleri, 3'i sularla ve 2'si rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; bitki türleri, kayaçlar, hayvan türleri ve iklim ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

Gazimağusa ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde yer şekilleri ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 29 yerleşmenin, 10'u yer şekilleri, 9'u bitkilerle, 5'i sularla, 2'si kayaçlarla, 2'si hayvan türleri ve 1'i iklim ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; rüzgâr veya yönleri ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

Girne ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde yer şekilleri ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 32 yerleşmenin, 11'i yer şekilleri, 9'u rüzgâr veya yönleri, 6'sı bitkilerle, 4'ü sularla ve 2'si kayaçlar ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenecek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; hayvan türleri ve iklim ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

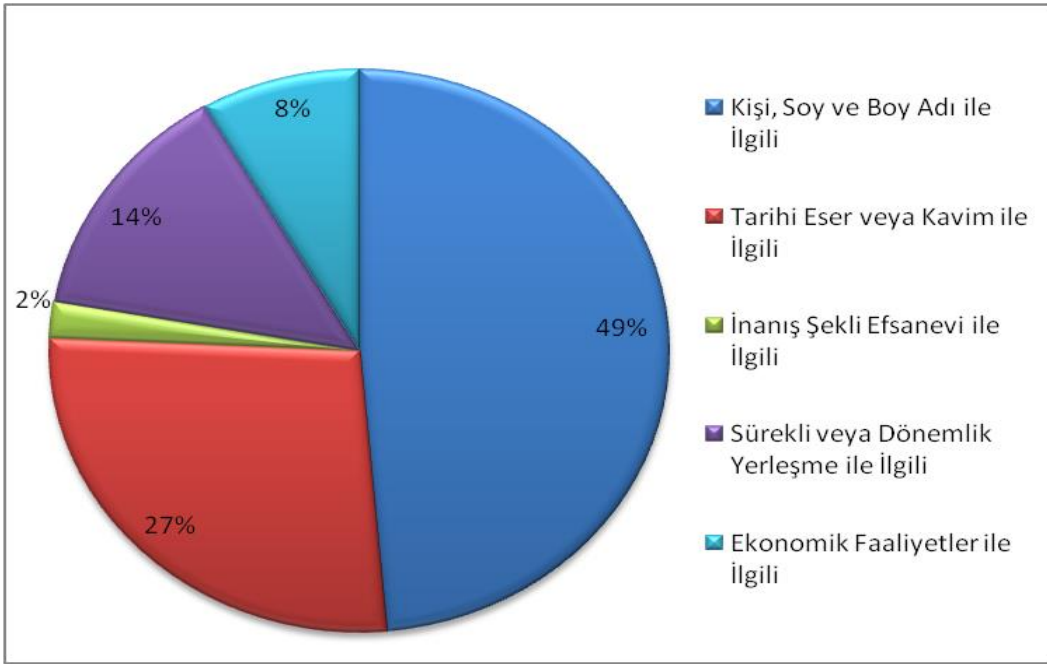
Güzelyurt ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenerek alan yerleşmeler içinde yer şekilleri ve rüzgâr veya yönleri ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 6 yerleşmenin, 2'si yer şekilleri, 2'si rüzgâr veya yönleri, 1'i bitki türleri ve 1'i sular ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; kayaç, hayvan türleri, rüzgâr veya yönleri ve iklim ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

İskele ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenerek alan yerleşmeler içinde yer şekilleri ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 24 yerleşmenin, 10'u yer şekilleri, 7'si bitki türleri, 4'ü kayaçlar, 2'si hayvan türleri ve 1'i rüzgâr veya yönleri ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; su isimleri ve iklim ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

Lefke ilçesinde adlarını Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenerek alan yerleşmeler içinde bitki türleri ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 8 yerleşmenin, 5'i bitki türleri ve 3'ü su ile ilgilidir. Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; yer şekilleri, kayaçlar, hayvan türleri, rüzgâr veya yönleri ve iklim ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından en fazla kişi, soy ve boy, tarihi eser veya kavim, sürekli veya dönemlik yerleşme, ekonomik faaliyetler ve inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.5).

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, 144 yerleşim adı Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından kişi, soy ve boy (%49), tarihi eser veya kavim (%27), sürekli veya dönemlik yerleşme (%14), ekonomik faaliyetler (%8) ve inanış şekli efsanevi (%2) ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.5).

Grafik 3.3.7.5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kökenini Beşeri Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lefkoşa ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Beşeri unsurlardan alan 45 yerleşmenin, 23'ü kişi, soy ve boy, 10'u tarihi eser veya kavim, 8'i sürekli veya dönemlik yerleşme, 3'ü ekonomik faaliyetler ve 1'i inanış şekli efsanevi ile ilgilidir.

Gazimağusa ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Beşeri unsurlardan alan 31 yerleşmenin, 15'i kişi, soy ve boy, 11'i tarihi eser veya kavim, 2'si sürekli veya dönemlik yerleşme, 2'si ekonomik faaliyetler ve 1'i inanış şekli efsanevi ile ilgilidir.

Girne ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Beşeri unsurlardan alan 27 yerleşmenin, 12'si kişi, soy ve boy, 9'u tarihi eser veya kavim, 3'ü sürekli veya dönemlik yerleşme ve 3'ü ekonomik faaliyetler ile ilgilidir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; inanış şekli efsanevi ile ilgili yerleşme isimi bulunmamaktadır.

Güzelyurt ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenecek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Beşeri unsurlardan alan 11 yerleşmenin, 7'si kişi, soy ve boy adı, 3'ü sürekli veya dönemlik yerleşme ve 1'i inanış şekli

efsanevi ile ilgilidir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; tarihi eser veya kavim ve ekonomik faaliyetler ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

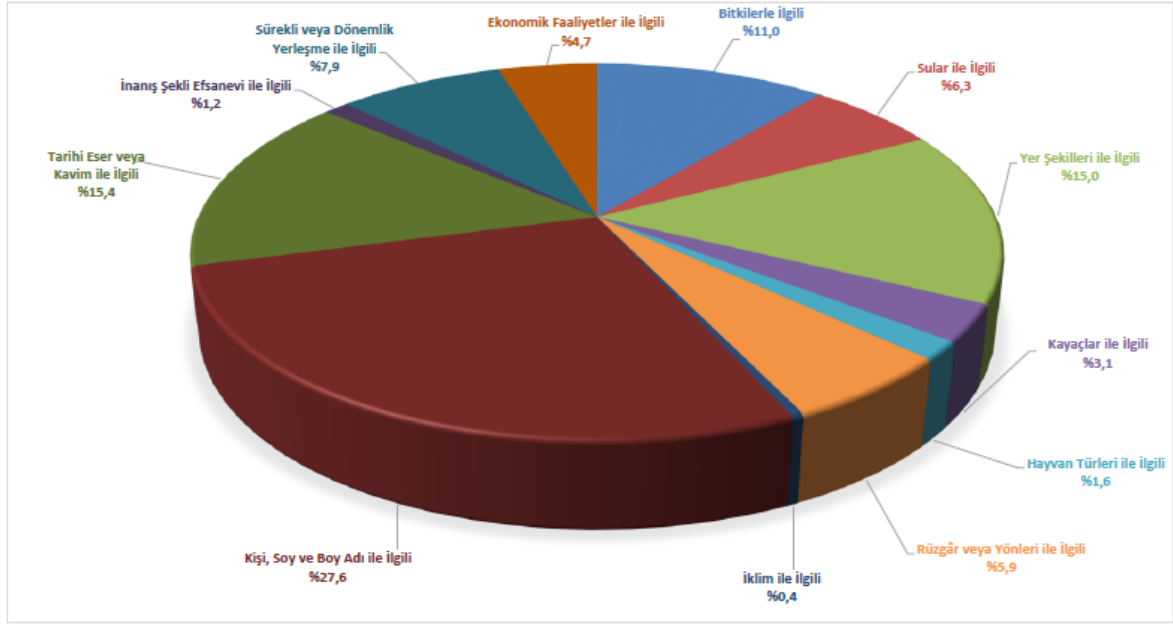
İskele ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenerek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Beşeri unsurlardan alan 25 yerleşmenin, 10'u kişi, soy ve boy, 8'i tarihi eser veya kavim, 4'ü sürekli veya dönemlik yerleşme ve 3'ü ekonomik faaliyetler ile ilgilidir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; inanış şekli efsanevi ile ilgili yerleşme isimi bulunmamaktadır.

Lefke ilçesinde adlarını Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenerek alan yerleşmeler içinde kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adları fazladır. Adını Fiziki unsurlardan alan 5 yerleşmenin, 3'ü kişi, soy ve boy adı, 1'i tarihi eser veya kavim ve 1'i ekonomik faaliyetler ile ilgilidir. Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının sınıflandırılmasında; sürekli veya dönemlik yerleşme ve inanış şekli ile ilgili yerleşme isimleri bulunmamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toplam analiz edilen 261 yerleşme adı vardır. Gazimağusa (2), Girne (1), İskele (3) ve Lefke (1) İM/BM ismi ile aynı mahalle/köy bulunmaktadır. Kökenini coğrafyadan alan yerleşme adlarının grafiğine (7) eklenmemiştir (Grafik 3.3.7.6).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 110 yerleşmenin 38'i yer şekilleri, 28'i bitkilerle, 16'sı sularla, 15'i rüzgâr veya yönleri, 8'i kayaçlarla, 4'ü hayvan türleri ve 1'i iklim ile ilgilidir. Adlarını Beşeri coğrafya kökenli alan 144 yerleşmenin 70'i kişi, soy ve boy adı, 39'u tarihi eser veya kavim, 20'si sürekli veya dönemlik yerleşme, 12'si ekonomik faaliyetler ve 3'ü inanış şekli efsanevi ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.6).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının; %27,6'sı kişi, soy ve boy adı, %15,4'ü tarihi eser veya kavim, %15'i yer şekilleri, %11'i bitkilerle, %7,9'u sürekli veya dönemlik yerleşme, %6,3'ü sularla, %5,9'u rüzgâr veya yönleri, %4,7'si ekonomik faaliyetler, %3,1'i kayaç, %1,6'sı hayvan türleri, %1,2'si inanış şekli efsanevi ve %0,4'ü iklim ile ilgilidir (Grafik 3.3.7.6).

Grafik 3.3.7.6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Kökenini Coğrafyadan Alan Yerleşme Adları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde analiz edilen 261 yerleşmenin Fiziki coğrafya unsurlarından en fazla etkileneilerek verilen yer şekilleri (38) mekânın coğrafi konumlarına ve fiziki özelliklerinden etkileneilerek yerleşme adlarına yansımıştır. Fiziki coğrafya unsurlarından en az etkilenen iklim ile ilgili 1 yerleşme adı vardır. İklim ile ilgili Gazimağusa merkez ilçesinde yer alan Yıldırım mahalle/köyü’dür. Kökenini Fiziki coğrafyadan alan yerleşme adları içerisinde en az olanıdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde analiz edilen 261 yerleşmenin Beşeri coğrafya unsurlarından en fazla etkileneilerek verilen kişi, soy ve boy adı (70)’dır. Beşeri coğrafya unsurlarından en az etkilenen inanış şekli efsanevi ile ilgili 3 yerleşme adı vardır. İnanış şekli efsanevi ile ilgili Lefkoşa ilçesi Değirmenlik bucağındaki Dilekkaya, Gazimağusa ilçesi Geçitkale bucağındaki Ergenekon ve Güzelyurt merkez ilçesindeki Mevlevi mahalle/köyü’dür. Kökenini Beşeri coğrafyadan alan yerleşme adları içerisinde en az olanıdır.

Özcan Başkan’a göre (1971: 241) kişi isimleri veya bey eki alarak oluşan yerleşme adlarının İslamiyet’e ve derebeylik sistemleri gibi önemli hususlar sonucunda oluşabileceğini vurgulamıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) sonrası değiştirilen yerleşme adlarının; Türk kültürü özelliklerini yansıtması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için önemli kişi, soy ve boy adlarının yerleşme adlarında sıklıkla kullanılması unutulmaması amacıyla mahalle/köylerde vücut bulmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşme adlarının coğrafi özellikleri adlı çalışmamızda 261 yerleşme adı tespit edilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti merkez ilçesinde 236,221 kişi (%83), bucağında ise 50,036 kişi (%17) yaşamaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilçe merkezlerinin nüfus yoğunluğunun fazla olduğu görülmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2019 yılında yapılan nüfus sayımında 380.708 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Lefkoşa ilçesi 126.111 kişi, Gazimağusa ilçesi 92.755 kişi, Girne ilçesi 91.983 kişi, Güzelyurt ilçesi 25.199 kişi, Lefke ilçesi 14.749 ve İskele ilçesi nüfusu 29.911 kişi'dir. Başkent nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı en fazla kişi sayısına sahip ilçe olduğu görülmektedir.

Yer adlarının coğrafi esaslarını nedensellik ve dağılış niteliklerine göre sınıflandırılmıştır. İdari yapı verileri dikkate alınarak yapılan kökenini Beşeri ve Fiziki coğrafyadan alan yerleşme adlarının coğrafya açısından sınıflandırılması yapılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının Fiziki ve Beşeri unsurların yerleşmelerin isimlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Araştırma sahasında, Fiziki unsurlardan etkilenilerek verilen yerleşme isimlerinin yerleşmenin sürekliliğinin korunması ve doğal faktörleri göz önünde bulundurularak verildiği tespit edilmiştir.

Araştırma sahasında Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenilerek verilen yerleşme adlarının, yerleşme biriminin özelliği ve tarihsel süreçteki rolü üzerinde etkili olmaktadır. Barış Harekâtından (1974) sonra yeni idari yapılanma ile birlikte "Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi" yerleşme birimlerinin Türkçeleştirilmesi çalışmaları yapılmıştır. Beşeri coğrafya unsurlardan ismini alan yerleşme adları tarihte önemli olay ve kişileri yaşatılması amacı etkili olarak yerleşme birimlerine yansımıştır.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, 110 yerleşim adı Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Fiziki coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından yer şekilleri (%35), bitkilerle (%25), sularla (%14), rüzgâr veya yönleri (%14), kayaçlarla (%7), hayvan türleri (%4) ve iklim (%1) ile ilgilidir

Sahada, analiz edilen 261 yerleşme adının Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen 110 (%43) yerleşme ve Beşeri coğrafya unsurlarından 144 (%57) etkilenen yerleşme adı tespit

edilmiştir. Fiziki unsurlar içerisinde yer şekilleri ile ilgili (38) yerleşme adları, Beşeri unsurlar içerisinde ise kişi, soy ve boy adı ile ilgili (70) yerleşme adları ön plana çıkmaktadır.

Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen yerleşme isimleri dağ, ova, tepe, kayaç yapısı, bitki örtüsü, akarsular, göller ve yakınlık-uzaklık kavramlarına göre belirlenen yerleşme isimleridir. Doğal ortam-insan etkileşiminin yerleşme isimlerine yansımaları coğrafi özelliklerin dikkate alınarak verilmesi ile ilgilidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ilçe merkezlerinden kırsal alanlara gidildikçe yerleşme adlarını belirleyen doğal faktörlerden esinlenerek oluşturulmasında coğrafi koşulların göz ardı edilmediğinin bir göstergesidir. Sahada analiz edilen yerleşme adlarının analizinde yer şekillerinin (38) yer adlarına yansımaları bölgenin yapısı hakkında genel bir bilgi vermesi amacıyla yerleşme adlarında yer bulmuşlardır.

Fiziki coğrafya unsurlarından etkilenen yer şekilleri ile ilgili yerleşme adlarının başında gelen; Adatepe, Ağırdağ, Alaniçi, Alemdağ, Altınova, Avtepe, Çukurova, Beşparmak, Boğazköy, Boğaz, Boğaziçi, Boğaztepe, Çatalköy, Dağyolu, Derince, Dört Yol, Düzo, Gazimağusa İM, Geçitkale (Gazimağusa), Geçitköy, Güneşköy, Kafesli, Kalavaç, Kilitkaya, Kocatepe, Kumsal, Kuruova, Mallıdağ, Sandallar, Sınırüstü, Şahinler, Tepebaşı (Lefkoşa), Tepebaşı (Girne), Tınaztepe, Vadili, Yalı, Yamaçköy, Yarköy ve Yeni Boğaziçi mahalle/köyüdür.

Araştırma sahası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, 144 yerleşim adı Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ismini alan yerleşme adlarından kişi, soy ve boy (%49), tarihi eser veya kavim (%27), sürekli veya dönemlik yerleşme (%14), ekonomik faaliyetler (%8) ve inanış şekli efsanevi (%2) ile ilgilidir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yerleşme adlarının; %27,6'sı kişi, soy ve boy adı, %15,4'ü tarihi eser veya kavim, %15'i yer şekilleri, %11'i bitkilerle, %7,9'u sürekli veya dönemlik yerleşme, %6,3'ü sularla, %5,9'u rüzgâr veya yönleri, %4,7'si ekonomik faaliyetler, %3,1'i kayaç, %1,6'sı hayvan türleri, %1,2'si inanış şekli efsanevi ve %0,4'ü iklim ile ilgilidir.

Araştırma sahasında, Beşeri coğrafya unsurlardan etkilenecek verilen yerleşme adlarının tarihte yaşanan olayların hatırlanması nedeniyle yer adlarına yansımıştır. Lefke merkez ilçesinde Cengizköy yerleşmesinin adının verilmesi köyün yakınlarına düşen şehit Pilot Cengiz Topel isminden almıştır. Bunun gibi 6 ilçede paşa, ağa ve bey adlarının da verildiği tespit edilmiştir. Saha araştırmasından yola çıkarak tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boy adlarını günümüzde de yaşatmak amacıyla "Coğrafi İsimlerin Standartlaştırılması Sürekli Komitesi"

tarafından yerleşme birimlerinin Türkçeleştirilmesi çalışmalarında tarihte yer edinmiş kişi, soy ve boyları günümüzde de yaşatma amacı etkili olduğu söylenebilir.

Beşeri coğrafya unsurlarından etkilenen kişi, soy boy ile ilgili yerleşme adlarının başında gelen; Akçiçek, Akkavuk, Akıncılar, Arabahmet, Aslanköy, Aydemet, Aydıncık, Aygün, Bafra, Baykal, Beyköy, Beylerbeyi, Canbolat, Cengizköy, Cihangir, Doğancı, Doğanköy, Erdemli, Ergazi, Ersin Paşa, Gayretköy, Gaziköy, Gaziveren, Gelincik, Gökhan, Gönyeli, Görneç, Güngör, Hamitköy, Harika, Haspolat, Haydarpaşa, İbrahimpaşa, İnönü, İsmet Paşa, Kalkanlı, Karamanzade, Karaman (Yukarı Karmi), Karaoğlanoğlu, Kılıçarslan, Korkuteli, Lala Mustafa Paşa (Gazimağusa), Lala Mustafa Paşa (Güzelyurt), Lefkoşa İM, Mahmutpaşa, Marmara, Mehmetçik (İskele), Mehmetçik (Lefkoşa), Meriç, Namık Kemal, Ozanköy, Özhan, Paşa Köy, Pertev Paşa, Piyale Paşa (Güzelyurt), Piyale Paşa (Gazimağusa), Polat Paşa, Sadrazamköy, Sancar Paşa, Serdarlı, Serhatköy, Sipahi, Türk, Türkeli, Türkmenköy, Yavuz, Yılmazköy, Yiğitler, Zafer ve Ziyamet mahalle/köyüdür.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti genel coğrafya özelliklerini temel alarak analiz edilen 261 yerleşme adın da Türklük bilinci ve tarihi ile ilgili birçok yerleşim adı dikkat çekmektedir. Yerleşme adları, mekânın coğrafi konumu ve özellikleri, yerleşim yerlerinin tarihi, yapısı ve durumu hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlamaktadır.

Araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşme adlarının coğrafi özelliklerini ortaya koymuştur. Fiziki unsurlar içerisinde yer şekilleri ile ilgili yerleşme adlarının, beşeri unsurlar içerisinde ise kişi, soy ve boy adı ile ilgili yerleşme adlarının sahada daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Asırlardır adadaki Türk varlığının son tezahürü olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, bu kadim kültürünü yerleşme isimlerine Fiziki ve Beşeri coğrafya etkisiyle aktarmışlardır. Bu doğrultuda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yerleşmelerinin adlandırılmasın da Türk kültürünün etkileri görülmektedir.

Sonuç olarak; her medeniyet kendi kültürel özelliklerini yer isimlerinde yansıtmaktadır. Yerleşme isimleri milletlerin kültür havuzlarıdır.

KAYNAKÇA

- Açikel, A. (2003). Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (2)20, 181-202.
- Akar, A. (2006). Renge bağlı yer adlandırmalarında Muğla örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20)1, 51-63.
- Aksan, D. (1974). Anadolu yer adları üzerine yeni araştırmalar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (1973-1974) 21-22, 185-193.
- Albayrak Hacaloğlu, R. (2002). Borçalı toponimleri. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (40)14, 27-68.
- Alkan, A. (2017). Siirt ilinin eski köy adları üzerine coğrafi bir inceleme. *Türk Coğrafya Dergisi*, (68), 63-76.
- Atalay, İ. (2007). *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri Yayınevi.
- Atalay, İ. (2011). *Genel Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri Yayınevi.
- Atasoy, A. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Nüfus Coğrafyası. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15)8, 29-62.
- Atasoy, A. (2012). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti köy yerleşmelerine coğrafi bir bakış. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20)9, 265-284.
- Başkan, Ö. (1971). Türkiye köy adları üzerine bir deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (18), 237-251.
- Belge, R. (2016). *Bir Beşeri coğrafyacı olarak İbn Haldun*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (A. Arı, Çev) Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bozan, A. V., Artun, O. ve Dinç, A. O. (2011). KKTC topraklarının morfolojik toprak özelliklerinin CBS'de alansal analizleri. *TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi* (ss. 214-215). Antalya: TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası.

- Bulut, İ. ve Farajzadyan, A. (2016). MAKÜ köylerinin toponomik analizi. *Eastern Geographical Review*, (36)21, 119-133.
- Çeçen, A. (2014). Kıbrıs; Dünya'nın ortasında bir uçak gemisi. *Aydınlanma 1923: Bağımsız Kemalist Düşün Dergisi*, (45)0, 39-42.
- Çevikel, N. (2006). *Kıbrıs Akdeniz'de bir Osmanlı Adası (1570-1878)*. İstanbul: 47 Numara Yayıncılık Tarih-İnceleme Dizisi.
- Demirkaya, H. ve Arıbaş, K. (2006). Gölhisar, Çavdır ve Altınyayla(Burdur) ilçelerindeki kırsal yerleşme adlarının kaynakları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (46), 77-88.
- Devlet Planlama Örgütü. (2013). *KKTC Nüfus sayımı 2011 Bülten, kesin sonuçlar ikinci aşama*. Lefkoşa: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Planlama Örgütü Başbakanlık.
- Doğanay, H. (2011). Yerleşme Coğrafyası. Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, İ. F. (Ed.). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* (ss. 1-184). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eren, H. (1972). Türk yer adları Keçiörlü. *Türkoloji Dergisi*, (4)1, 89-92.
- Erciyas, O. (2010). *Açıklamalı Kıbrıs Türk Yer Adları Sözlüğü*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Lefke Avrupa Üniversitesi, KKTC.
- Erciyas, O. (2011). “Osmanlı'dan Günümüze Ulaşan Tarihi Kıbrıs Türk Yer Adları”. *Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Tarihi I. Uluslararası Lefke Avrupa Üniversitesi Tarih Kongresi Bildiri Kitabı*. 6-9 Nisan 2011, KKTC, 435-441.
- Erengin, P. (2018). Lefkoşa İlçesi'nin (KKTC) yönetsel Coğrafya bakımından analizi. N. Türkoğlu vd., (Ed.), *TÜCAM 30.Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu* (ss. 1011-1030). Ankara: Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma Ve Uygulama Merkezi TÜCAUM.
- Ertek, T., Altınay, M. ve Bıçak, H. (2002). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yönelik turizm talebi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (2)13, 117-128.
- Gözlü, A. (2011). *Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitiği*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gülensoy, T. (1998). Anadolu yer adlarına genel bir bakış. *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara, 41-48.

- Günel, V., Şahinalp, M. S. ve Güzel, A. (2011). Coğrafi ortamın şehrsel mekân adlarına etkisi: Şanlıurfa şehri örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1)10, 463-508.
- Güner, İ. (2001). Ülke adlarının kaynakları üzerine bir çalışma. *Türk Coğrafya Dergisi*, (37), 23-46.
- Gürsoy, C. R. (1962). Kıbrıs Müşahedeleri. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, (3-4)20, 161-210.
- Hakyemez, H. Y. (2014). Kuzey Kıbrıs'ın temel jeolojik özellikleri. *TPJD Bülteni*, (2)26, 7-46.
- Haldun, İ. (2013). *Mukaddime II*. (T. Dursun, Çev.) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- İbret, Ü. B. (2003). Çankırı'daki köy adları üzerine coğrafi açıdan bir inceleme. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (7), 53-80.
- İlseven, S. (2014). *Kıbrıs Fiziki Coğrafyası*. Lefkoşa: Eğitim ve Yayıncılık Yayınevi.
- İlseven, S., Hıdırer, G. ve Tümer, A. (2014). *Kıbrıs Coğrafyası*. Ankara: KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Karabacak, K. ve Özçağlar, A. (2013). Karpaz yarımadasında tarımsal arazi kullanımı ve planlama önerileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, (2)11, 121-148.
- Karabacak, K. (2015). *Karpaz yarım adası'nın (KKTC) arazi kullanımı*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya (Türkiye Coğrafyası) Anabilim Dalı, Ankara.
- Karabulut, Y. (1988). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Turizm. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, (1-2)32, 209-235.
- Karadeniz, V. (2018). The toponymic classification of administrative settlements in Erzincan province. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2)11, 181-197.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, (1)1, 62-80.
- Karcı, B. (2017). Eleştirel gerçekçi bilgi teorileri. *Turkish Academic Research Review An Online International Periodical for the Social Sciences and Humanities*, (3)2, 89-108.
- Kaya, İ. (2013). Coğrafi düşünce de mekân tartışmaları. *Düşünme Dergisi*, (4), 1-13.

- Keser, U. (2013). *Dünden bugüne Kıbrıs (1913-2013)*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 170-189.
- Koca, H. (2007). Türkiye'nin bitki örtüsü. H. Yazıcı ve M. K. Koca (Ed.), *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği* (ss. 102-114). Ankara: Pegem Yayıncıları.
- Kocakuşak, S. (1995). Alanya'da Yerleşme Adlarının özellikleri. *TÜCAUM Türkiye Coğrafyası Dergisi*, (2), 171-187.
- Koday, S. (1995). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yerleşmeler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (2), 1-16.
- Koday, Z. (2010). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin coğrafi özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (2)0, 17-45.
- Koday, Z. (2014). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde doğal bitki örtüsü ve orman varlığı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (33), 261-282.
- Koday, S., Kaya, K. ve Akbaş, F. (2016). Salıhlı ilçesinde köy adlarında coğrafyanın etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2)20, 559-582.
- Köksal, A. (1976). *Güney Anadolu Bölgesi ile Kıbrıs'ın Turizm Coğrafyası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Köksal, S. (2019). *Kayseri İli yer adları: Kimlik, Kültür ve Mekân*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Kutoğlu, S. (2010). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin jeomorfolojik ve uygulamalı jeomorfolojik etüdü*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kutoğlu, S. (2014). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toprak erozyonu risk değerlendirmesi. N. Doratlı (Ed.), *9. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri Kitabı* (ss. 279-304). KKTC: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Kurumu. (2019). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti istatistik yılı 2019*. Lefkoşa: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Kurumu.

Mollazade, H. ve Elmastaş, N. (2019). Evaluation of settlement names in terms of Geographical in Kâhta district. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, (16)5, 67-80.

Özçağlar, A. (2014). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Özey, R. (2012). *Doğal Bölgeler Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özgen, N. (2017). Beşeri Coğrafyada bilimsel bilgi ve metodolojik uygulamalar üzerine bir değerlendirme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 195-221.

Sarı, C. (2007). Doğal Kültürel Coğrafya özellikleri açısından Beyşehir İlçesi'nde yerleşme adlarının sınıflandırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 487-501.

Sarı, C. ve Tepeli, Y. (2012). Türk Kültür Coğrafyasında Yerleşme Adları: Teke Yöresi örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, (35), 161-179.

Sarı, C. (2016). Manavgat(Antalya) İlçesi'nde yerleşme adlarının özellikleri. İ. Ü. Nasrattınoğlu (Ed), *Uluslararası Türkiye-Çekya İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi Bildiriler/Katalog*. (ss. 339-352). Prag: Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu.

Schmidt, W. F. (1959). *Kıbrıs Adasının morfojenetik gelişimi*. (T. Havzoğlu ve Y. Çiftçi Çev.), Ankara: MTA Genel Müdürlüğü.

Schmidt, W. F. (1960). *Kıbrıs Adasının yapısı ve tektoniği hakkında*. (T. Havzoğlu ve Y. Çiftçi Çev.) *Geologische Rundschau*, (50)1, 375-395.

Sunar, L. (2007). Batı düşüncesinde yeni arayışlar ve Roy Bhaskar'ın eleştirel Realizm Felsefesi. *Sosyoloji Dergisi*, (15)3, 85-100.

Şafaklı, O. ve Özdeşer, H. (2002). KKTC ekonomisinin genel analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (5)1, 151-171.

Şahin, C. (2003). *Ülkeler Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Şahin, İ. (2007). Türkçe yer adlarının yapısı üzerine. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (32), 1-14.

Şengün, H. ve Çalı, H. H. (2016). Doğu Akdeniz'in depremselliği ve Kıbrıs. N. Algan ve D. İşçioğlu (Ed.), *Akdeniz'de Çevresel Güvenlik* (ss. 249-264). KKTC: İmaj Yayınevi.

Şenol, C. (2020). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hidrografik yapısı, Su sorunu ve çözüm önerileri. *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, (45)21, 77-98.

Tamçelik, S. (2014). Kıbrıs'ta Türk ve Rum Halklarının 1960-1983 yılları arasında ekonomik yapısı ve özellikleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16)1, 38-73.

Tekeli, İ. (2012). Türkiye'de Coğrafyacıların çok paradigmatlı bir Coğrafya dünyasında yaşamayı öğrenmesi gerekiyor. *TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu Kongre Kitabı* (ss. 382-388). Ankara: Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM).

Turhan, A. (2016). Doğu Akdeniz ve Karadeniz'de meydana gelen jeopolitik kırılmalar ve Türkiye jeopolitiği. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, (2)1, 19-25.

Türk, D. (2012). Eleştirel gerçekçilik üzerine. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3)67, 189-217.

Uğurlu, M. (2007). Türkçe yer adları: Günlükbaşı. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (34), 129-137.

Yakupoğlu, C. (2008). Place names with fruit in Kastamonu and the surrounding areas (13-15. Century). *Turkish Studies International Periodical For the Fanguages Literature and History of Turkish or Turkic*, (5)3, 420-451.

Yavuz, S. ve Şenel, M. (2013). Yer adları (Toponim) terimleri sözlüğü. *Turkish Studies*, (8)8, 2239-2254.

Yediyıldız, B. (1984). Türkiye'de yer-adı verme usulleri. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri Kitabı* (ss. 25-41). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi.

Yorgancıoğlu, O. (1996). Kıbrıs'ta Türkçe Yer adları ve veriliş yöntemleri üzerine bir araştırma. *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, (2)3, 267-275.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin özellikleri ve eğitim araştırmalarında yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, (112)23, 7-17.

Yusifov, Y. ve Kerimov S. (2017). *Toponominin Esasları Üzerine Bir İnceleme*. (S. Yavuz Çev.), Elazığ: Asos Yayınları.

Zaman, M. (2010). Yerleşme Coğrafyası. C. Şahin (Ed.), *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* (ss. 109-133). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

KKTC Enformasyon Dairesi. (2017). *Kıbrıs Coğrafyası*. <https://pio.mfa.gov.ct.tr/cografi-bilgiler/> (Erişim Tarihi: 12.02.2021).

KKTC Meteoroloji Dairesi. (2021). *Kıbrıs iklimi: kuraklık, sıcaklık ve yağış analizleri*. <http://kktcmeteor.org/meteorolojikbilgi/kibris-iklimi> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).

KKTC Meteoroloji Dairesi. (2021). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti deniz suyu sıcaklığı*. <http://kktcmeteor.org/meteorolojikbilgi/kibris-iklimi> (Erişim Tarihi: 23.02.2021).

KKTC Ticaret Dairesi. (2018). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ihracat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2019/12/Ocak-Aral%C4%B1k-2018-%C4%B0hracat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021).

KKTC Ticaret Dairesi. (2020). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ihracat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2020/11/Ocak-Eyl%C3%BCl-2020-%C4%B0hracat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021).

KKTC Ticaret Dairesi. (2018). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ithalat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2019/12/Ocak-Aral%C4%B1k-2018-%C4%B0thalat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021).

KKTC Ticaret Dairesi. (2020). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomik ve sosyal veriler/ dış ticaret, ithalat istatistik raporu*. <https://www.ktto.net/wp-content/uploads/2020/11/Ocak-Eyl%C3%BCl-2020-%C4%B0thalat.pdf> (Erişim Tarihi: 24.03.2021).

T.C Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü. (2021). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Siyasi Haritası*. <https://www.harita.gov.tr/ulke-baskentleri> (Erişim Tarihi: 21.04.2021).

Türk Dil Kurumu. (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

USAID. (2004). *Kıbrıs'ın Depremselliği*. http://www.cyprusgeology.org/turkish/5_1_seismicity_tr.htm (Erişim Tarihi: 04.02.2021).

Kaynak Kişiler

Çalışkan, F. (2021). yş 24, K, Lefkoşa.

Durdu, B. S. (2021). yş 37, K, İstanbul.

Gökyiğit, M. (2021). yş 56, E, Baf.

Kalabak, Ö. (2021). yş 40, E, Sivas.

Kayapınar, O. (2021). yş 42, E, Zonguldak.

Pınar, K. E. (2021). yş 39, E, Antalya.

Şahin, Ş. (2021). yş 37, E, İstanbul.

Şekerci, A. (2021). yş 25, E, Gazimağusa.

Şenelli, Ü. (2021). yş 61, K, Kocaeli.

Yel, M. (2021). yş 38, E, Lefkoşa.

Kaynak Kurumlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Antalya Başkonsolosluğu, Ocak 2021.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Planlama Örgütü, Mart 2021.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu, Aralık 2020.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Kurumu, Mart 2021.

Kıbrıs Türk Kültür Derneği Antalya Şube Başkanlığı, Mayıs 2021.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Yılmaz Cansel
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti
Medeni hali	Bekâr

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Muratpaşa Lisesi/Sayısal	2013
Üniversite	Hacettepe Üniversitesi/Aile ve Tüketici Bilimleri	2018
Üniversite	Anadolu Üniversitesi/Sosyoloji	2022
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi/Akdeniz Yeni ve Yakınçağ Araştırmaları Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans	2021

Yayınlar

Sarı, C. ve Yılmaz, C. (2021). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri. M. E. Deniz (Ed.), VII. Turkcess 2021 Uluslar Arası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Toplumsal Değişim ve İnovasyon (ss. 27-28). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Kıbrıs Toplum ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi.

Sarı, C. ve Yılmaz, C. (2021). Coğrafi Gerontoloji: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Nüfusun Yaşlanması ve Yaşlı Nüfusun Sorunları. M. E. Deniz (Ed.), VII. Turkcess 2021 Uluslar Arası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Toplumsal Değişim ve İnovasyon (ss. 27-28). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Kıbrıs Toplum ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi.

Sarı, C. ve Yılmaz, C. (2021). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerleşme Adlarının Coğrafya Özellikleri. *VII. Turkcess 2021 Uluslar Arası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Toplumsal Değişim ve İnovasyon Tam Metin Kitabı*, 259-272. e-ISBN: 978-625-8499-15-5

Sarı, C. ve Yılmaz, C. (2022). Kıbrıs Türk Coğrafyasında Yerleşme Adlarının Sınıflandırılması. *Social Science Development Journal*, 7(29), - .doi: .

